

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Pár szó,

az „Erdélyi Protestáns Predikátori Tár“ ügyéhez.

Örömmel olvastam, sőt mondhatom lelkesedéssel „Erdélyi Protestáns Lap“-unk közelebbi számából, hogy Nagy Károly szerkesztőnk, többek kérésére hajlandó kísérletet tenni a „Predikátori Tár“-ral.

Hogy, e kijelentés mily örvendetes üzenet, azt mi a gyakorlati lelkészettel foglalkozó papok érezzük legjobban, mert a „Predikátori Tár“ életre keltésével alkalma nyílik papságunknak, hogy dolgozatait közre adja és alkalma nyílik a közölt predikációkból, szertartási beszédekből válogatva anyagot meríteni, a papi szolgálat minél intenzívebbé tételére, a gyülekezetben. Egyházkerületünkben több mint félezer pap van és e hatalmas testületben, annyi a jeles író és szónok, hogy kimondhatatlan értéket fog képezni, ha ezeknek szellemi kincsük, általános egyházi közkinccsé válik.

Ilyen formán, ha minden felmerült szempontot figyelemre méltatunk, az eszme valósulásának reményénél, azt kell mondjuk, hogy a „Predikátori Tár“-nak minél előbb meg kell induljon és azt támogatni anyagilag és szellemileg, minden papnak ön maga és gyülekezete iránt való elsőrendű kötelessége.

Ezek előre bocsátása után, a formára nézve vagyok bátor véleményemet elmondani. Én a szerkesztő által jelzett második formának vagyok híve, de mégis azon módosító ajánlattal, hogy ne hétről-hétre, mint az „Erdélyi Protestáns Predikátori Tár“ féleven, hanem havonként egyszer füzetes kiadásban, úgy, mint a „Protestáns Lap“ is megjelenik. — E javaslatom indoka az, hogy a könyvalaku füzetes kiadás p. o. tanuláshoz is könnyebben kezelhető és év végén bekötve egy évfolyam a könyvtárba igen helyesen áll, míg ellenben a nagyobb forma, minden tekintetben alkalmatlan.

E javaslatom elfogadása esetén a „Predikátori Tár“ a dolog természete szerint is havonként egyszer jelenhetne meg. Még pedig olyan beosztással, hogy p. o. Január hó végén hozna Februárra szóló 4 egyházi beszédet és így tovább. A fennmaradó helyen pedig szertartási dolgozatok közöltetnének.

A „Protestáns Lap“ Kálmán Dezső és Lagler Sándor kiadásában és szerkesztése mellett, ilyen formában és beosztással jelenik meg, még pedig mint magán vállalat is ma már XXIII-ik évfolyamot tölti vállalatuk. E gyakorlati lelkészi évi folyóirat előfizetési ára 8 korona. És mert a vállalat jutányos, sőt életrevaló is, ezért a kiadók fenn tudják tartani azt, közel negyed század óta.

A mindennapi szükség parancsa, a jó felé hajtja az élet kövelményeinek megfelelni akaró embert. — Tudomásom szerint erdélyi részünkből is legalább 30 pap járhatja e folyóiratot és többen dolgozunk is számára.

A „Protestáns Predikátori Tár“ előfizetési díja a megjelent „Indítvány“-ban évi 5 koronában van jelezve. Am, mert forma és beosztás változtatást jelzék és az alkalmas dolgozatok díjazását, a szerkesztő feltüntetett álláspontjából helyeslem, legyen a mi folyóiratunk ára szintén évi 8 korona, azt hiszem jövőnk belőle mi is. Természetesen az előfizetésnél reflektálni kell, minden ref. papra, mert évi 4 frtot okvetetlenül kell, hogy áldozzon legalább is mindenki, a szószéki igények kielégítésére. A ki ezt nem akarná esetleg tenni, az szerintem ne legyen pap.

Epp ezért, az anyagi szempontok biztosítása céljából indítványozom, hogy a kerületi értekezlet választmányja, kérvényezze a Méltóságos Igazgató-Tanácsnál, hogy a „Protestáns Lap“ előfizetési díjának beszédével egyidejűleg, vonassék be minden lelkésztől 8 korona előfizetési díj a „Predikátori Tár“-ra. — Meg vagyok győződve, hogy a Méltóságos Ig.-Tanács, e kérelemnek helyet ad; mert általános érdekünk, hogy erdélyi részünkben predikáció irodalmunk fellendüljön, a hitélet mélyítése céljából.

A négy premium elvét is helyeslem, de oly módosítást ajánlok, hogy megállapított időközökben, egy-egy alkalmoszerű beszédre, predikáció vagy szertartásra lenne pályázat hirdelve. Jönnek nagy alkalmak, merülnek fel fontos körülmények, előtérbe lépnek megszívlelendő eszmék, ezeknek predikáció alakban való testet öltése, bizony igen kívánatos és üdvös dolog lenne. E beszédek, mint megannyi minták állnának mindnyájunk előtt. Ilyen dolgozatokra gondolom én a prémium díjat haszonnal fordíthatni. — A beszédek elbírálását pedig egy szűkebb körű bizottságra ruháznám, mint a hogy szerkesztő is a beszédek közölhetésének megállapítását véli megoldani.

Ez véleményem a kérdéshez, mondhatnék még sok mindent a dolog érdemére, mert e kérdéssel lelkemben évek óta foglalkozom, de legyen ez alkalommal már elég. Ugy is elvem az, hogy történjék bármily irányban is döntés, a fő, hogy a „Predikátori Tár“ meginduljon; azután majd az idő és a tapasztalat úgy is meg fogják mutatni a helyest és szükségést, a mit azután alkalmazni kell a siker érdekében.

Most még csak ennyi szavam: Üdv a szerkesztőknek! Diadal az eszmének!

Péchy Árpád,
brassói ev. ref. pap.

Megjegyzés. Péchy barátom előbbi cikkére ez a megjegyzésem: az általam javasolt hetenkénti fél éves „Préd. Tár” melléklet formában czélszerűbb, mert 1.) tördelése nyolczad-réses lenne s így könyv alakú, 2.) mint az „E. P. L.” melléklet, postai szállítása olcsóbb s expediciója is az, mert nem kell külön czimszalag és bélyeg, 3.) aktuálisabb lehet. — Így az általa kívánt érdekek szolgálva lesznek, az ár pedig 5 korona maradhat. — A „Préd. Tár”-tól, míg én vezetném, távol tartanom tartani minden hivatalos segédkezést. Elég támadást kaptam azért is — a miben pedig semmi részem — hogy a hiv. lap árát hivatalosan szedik be. Ha meg lesz a kívánt számú önkéntes előfizető s a díjak egy évre előre beküldetnek, a „Préd. Tár” megindul; ha nem, — nem. Ingyenes dologzom, de újabb anyagi áldozatokat hozni nem tudok. Ha szükség: találja meg a buzditókat és buzgóságot.

Nagy Károly.

Dr. Bartók György püspök évi jelentése.

(Felolvasta a ker. közgyűlésen 1902. nov. 8-án.)

7. A szászvárosi püspöki vizsgálat alatt álló virágzó e. község a Szeretetház javára 1000 korona alapítványt tett, melynek 5% kamatait 1901. óta fizeti.

Ugyancsak a Szeretetház céljaira egyesek 379.62, az erdélyi pénzüzetek együtt 445 koronát adtak. Nm. Hegedüs Sándor közgyűlésen nem jelenhetvén meg, elmaradását 100 korona adománnyal birságolta meg. Egyesek gyűjtése 318.07 koronát eredményezett.

8. Tolnay Regináldné B. Wesselényi a mócsi egyházközségnek templom építési célra 783 négyszögöl nagyságu belsőséget ajándékozott, mintegy 1000 K. értékkel.

9. Becsek Lajos koll. gondnok és ig. tanácsos, a Szeretetházra 500, a központi nyugdíj-intézet javára 400 korona adományozott,

10. Lészai Ferencz gondnok és ig. tanácsos a Szeretetháznál tett 6000 koronás alapítványához még 200 koronát, a központi tisztviselők nyugdíjintézete javára 100 koronát adott.

11. Zathureczky Gyula gondnok a Mikó-kollegiumnál jó tanulók jutalmazására 5800 korona alapítványt adott.

Ezen alapítványok és adományok a püspöki jelentéshez csatolt mellékletben nincsenek fölveve. Nincsen fölveve özvegy Bogyó Tamásné, született Kassey Farkas Borbára, a ki a püspöki vizsgálat alatt álló székelyudvarhelyi egyházközségnek lelkésze fizetésének emelésére 2000 K.-t adott és Székelyudvarhelyen levő 700 K. értékű összes ingatlan javait e célra hagyta, a míg él magának tartván fenn a használati jogot.

Végül e helyen kell megemlítenem az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületet, a mely népünk mívelése érdekében, a hol lehet, mindig készséggel jó segítségünkre, a lefolyt évben pedig kisbarcsai híveink javára 4,727.88 költséggel papi telket vásárolt és rá diszes lelkészi lakot épített. Az építkezés költségeihez volna még számítandó a Barcsay Kálmán ömértósága által adott építkezési anyag és fuvaroztatás.

Ő méltósága ügybuzgósága és nem lankadó kitartása és az Emke áldozatkészsége tették lehetségessé, hogy Kisbarcsán szervezett anyaegyházközségünk van, a hol az evangeliumot rendes lelkész magyar nyelven hirdeti.

Azonban nem lenne teljes a kép, ha e helyen Szeretetházunk anyagi erejének folyton fokozódó emelkedéséről meg nem emlékeznem.

Midőn a főt. e. kerület a Kolozsvárt tervelt Szeretetház létesítését 1899-ben kimondotta: a sorolási jövedelmen kívül, mely mintegy 15,000 koronát tett, alig volt más vagyona. Az intézet 1900-ban kezdte meg működését és ma immár anyagilag annyira megerősödött, hogy nemcsak fennállása, de gyors fejlődése is teljesen biztosítottnak tekinthető. Mai tőkepénzeinek összes értéke, ide nem számítva

azon összeget, mely év végén tőkésítették, 62758.31, a mely összeg 9209.82 koronával haladja meg a múlt évi okt. 31-én feltüntetett tőkeösszeget. Az emelkedést a múlt évi decz. 31-én eszközölt 5196.65 K tőkésítés és az idéni gyűjtések és alapítványok eredményezték, a melyek az ide csatolt kimutatásban tételesen fölvannak sorolva. — Ha a gyűjtések és alapítványok jövőre esetleg kisebb összegre fognak is menni nem csalódom, ha az évi pénztári fölösleget, tehát tőkésítést 5000—6000 koronára teszem.

A Szeretetház, ha a mlgs Igazgatótanács javaslata elfogadatik, már most állandó szervezetet nyer, s hiszem, hogy ez az életképes intézmény az új szervezettel még fokozott gyorsasággal fog haladni utjában előre.

Érzem, hogy jelentésem ezen részével sok ideig vettem a főt. egyházkerület figyelmét igénybe, de úgy vélem, hogy kötelességet teljesítettem, midőn az adományozók és alapítványtevők neveit hivatva bizonyosággal arra, hogy e. kerületünk tagjaiban nemcsak ki nem halt, sőt emelkedőben a hitbuzgóság és áldozatkészség, a kik midőn áldozataikat egyházközségünk és iskoláink oltárára leteszik, ugyanakkor a magyar nemzeti életnek tesznek soha el nem évülő szolgálatot. A mi templomaink és iskoláink nemcsak a hit és a gondolat, hanem a nemzeti élet szabadságnak is védő bástyáit képezik, és a kik e bástyák kiépítésén fáradoznak, azok nemzeti munkát végeznek, a kik ellene ostromot intézni akarnak, azok a nemzet ellen törnek.

III. Egyházközségeink és iskoláink anyagi erejének növelésére irányuló eme tevékenységgel, mely a hívek áldozatkészségében nyer kifejezést, szoros és elváhatatlan kapcsolatban állanak tartom amaz egyháztársadalmi munkát, a melyet egyházi értekezleteink vannak hivatva egyfelől irányítani, másfelől fokozni és nagy részben el is végezni. Az egyházközségi és e. megyei értekezletek az „Erdélyi ev. ref. e. kerület egyházi értekezletében” nőnek össze és olvadnak szerves egésszé egybe, a mely mint egyházkerületünk új életszerve két év előtt kezdte meg működését, hogy egyfelől irodalmi téren népies kiadványokkal, másfelől gyűléseken az élő szó hatalmával, az Ige erejével fokozza az élő hitet, nevelje a protestáns tudatot.

Egyházkerületi értekezletünk dr. Gr. Kún Géza ő nagyméltóságának elnöklete alatt ebben az évben Nagy-Enyeden tartotta meg nagy érdeklődés mellett, rendes évi közgyűlését, mely alkalommal kegyelettel adózott a Dr. Kovács Ödön nagyenyedi theol. tanár, emlékének. Sirját emlékkövel jelölte meg a barátok és tisztelők serege; de ennél az emlékkönel marandóbbak lesznek a nyomok, melyeket nemcsak a nagyenyedi theol. akadémia, de az egész magyar protestántizmus történetében tudományos működésével és közéleti munkásságával maga után hagyott.

A Nagyenyeden tartott közgyűlés alkalmával is örömmel tapasztaltam, hogy népünk lelkéből korunk anyagias iránya sem képes kiölni az eszményeket, elfojtani avagy csak egy időre is azt a szent sóvárgást, a mely az élő istent keresi, egy magasabb élet üdvét éhezzi. Az e. megyei értekezletek sok helyütt még csak most vannak alakulóban; de a mint a kerületi Értekezlet titkári jelentéséből örömmel értesültem és részben személyesen is tapasztaltam, az udvarhelyi e. megyében úgy a lelkészek, mint a világiak derekasan végzik a már megkezdett munkát. Az egyházközségek közül pedig Brassó, Hosszúfalú, Marosvásárhely, Székelyudvarhely, M.-Bikal, Zágon, Sepsi-Szentgyörgy fejtenek ki elismerést érdemlő tevékenységet. Felolvasásokat tartanak Kolozsvárt, Segesváron és más helyeken, de a szegények, árvák, elhagyottak, iparostanonczok és cselédek gondozása eddig csak Brassóban indult meg biztató kezdettel.

A bekért adatokból azt látom, hogy az értekezletnek 441 lelkészi lelkészi, 23 tanári, 106 tanítói és 463 világi tagja van. Elég nagy szám a kezdethez, de nem a tovább folytatáshoz. — Kérve kérem azért a főt. egyházkerületi közgyűlés minden tagját és és összes lelképásztortársaimat: álljanak a munkások sorába, hogy a hitbuzgóságnak, az áldozatkészségnek amaz őseréjét, a mely a protestántizmus kiváló sajátja, egyházunk és nemzetünk érdekében teljes kifejlődésre juttathassuk.

Erőink e teljes kifejtésére, a protestáns öntudat és közszellem felkeltésére és ébrentartására kivált a mai időkben fölöttébb nagy szükségünk, midőnszektáskodó hajlamok és felekezeties velleitások lépnek sorompóba, beteges irányzatok és ellenséges áramlatok fenyegetik egyházunkat és akarják széttagolni, darabokra tépni, sőt felforgatni társadalmunkat, hogy elvek és meggyőződések helyett önző érdekek, hatalmi törekvések irányítsák a közéletet. Minden jel arra int, hogy a protestántizmus nagy elveit a népélet minden rétegébe be kell oltanunk: hitünket és meggyőződésünket a közélet harcaiban mindenütt, mint fegyvert, kell magunkkal hordoznunk.

Nagy kérdések és feladatok várják és sürgetik a megoldást. Az egyházpolitikai törvények megalkotása szabad versenyre bocsájtotta a vallásfelekezeteiket. Nem rettenünk vissza, sőt törvendünk rajta. Mert a szabadság a protestántizmus éltető levegője. Ámde a harcz nem egyező módon és nem egyenlő fegyverekkel vivatik. Már csak ezért is kérünk, sőt követelnünk kell az 1848. évi XX. törvényzcikk 2-ik és 3-ik §-ának a végrehajtását. Ámde arról, hogy a végrehajtás *milyen formában* történjék: egyedül a *zsinat illetékes* a közvéleményt kifejező nyilatkozatot tenni, melynek alapján a konvent tovább intézkedhetik.

E fontos kérdésnél és ehez hasonlóknál többé nem fogjuk hallani a *Tisza Kálmán* tanácsát, a ki iju kora óta, élete utolsó pillanatáig mint erős harczos és vezérlő alak járt és tündökölt előttünk. Emlékezete szellemének vezérlő erejét a halál után is megőrzi közöttünk és a kik az ő székébe ültek: *Hegedűs Sándor*, dunántuli főgondnok és *B. Bánffy Dezső*, kerületünk kormányzó főgondnoka, mint *konventi elnök*, a kik mind a ketten tapasztalatokban gazdag bölcseséget, nemzeti érzéstől áthatott erős hitet és duzzadó munkaerőt vittek magukkal az általuk elfoglalt térre, minden kétségen felül álló teljes odaadással és melléktekinteteknek nem hódoló hűséggel és protestáns nyíltsággal fogják tovább folytatni a munkát, hogy csaknem 60 évi várakozás után mi is eljuthassunk az „Igéret“ földre, melyet a megdicsőült vezér, mint hajdan Mózes, csak a Nebo hegyéről láthatott. Midőn az eltávozott nagynak szelleme előtt meghódolok: csak a Főtiszteletű egyházkerület érzelmeit tolmácsolom, ha *Hegedűs Sándor* egyházkerületi közgyűlésünk tiszteletbeli rendes tagjának és a *fogarasi* e. község főgondnokának a *dunántuli* e. kerület főgondnokává történt megválasztása fölött őszinte örömünknek adunk kifejezést, egyházkerületünk kormányzó főgondnokának *B. Bánffy Dezső* Ő Nagyméltóságának pedig életére és munkájára áldásért könyörgünk, kérve Istent, hogy abban a legnagyobb méltóságban, melyet a magyar kálvinista egyház az ő jeleseinek adhat, tartsa meg őt sokáig egyháza, nemzete javára. — A főt. egyházkerület érzelmeit tolmácsolom akkor is, ha e helyről *Dr. Darányi Ignác*s földmívelési miniszter ő nagyméltóságát, mint a dunamelléki egyházkerület főgondnokát üdvözlöm abban a székben, a melyet a megdicsőült Szilágyi Dezső töltött vala be. Az ők vezetése mellett, ha mindannyian egy táborba gyűlve, követjük őket, nem maradhat el számunkra a diadal. És én hiszem, hogy egy táborba gyűlünk, mert ha ezt nem tesszük, mi-ként az oldott kéve széthullunk és a vihar elsodor.

Ezzel végezhetném is jelentésemet, de a főtiszteletű közgyűlés és mlgos Elnök ur engedelméből még egy perczig kérem figyelmüket. A tárgyalás alá kerülő javaslatokról akarok egy pár szót szólni.

Ft. közgyűlés! „*Ecclesia semper reformari debet.*“ Reformokra van szükségünk. A fejlődő élet új formákat keres, nemcsak a természet, hanem a szellem világában is. — Azok a javaslatok, melyek a F. kerületi gyűlés döntését várják, nem a szervezetünkben történetileg kifejtett alapelveket akarják felforgatni, nem a tőlünk merőben idegen *uniformizáló* törekvéseknek akarnak hódolni, sőt inkább a *zsinati törvényben* is minden időkre biztosított jogunknál fogva, történeti alapokon nyugvó egyházszervezetünket óhajtjuk a változott idők körülményeinek megfelelő alakba önteni. Csak arra kérem tehát a közgyűlés tagjait, hogy ne *helyi* és *egyéni*, hanem *egyetemes* szempontokból méltóztassanak e javaslatokat vizsgálni és megítélni.

Végezve jelentésemet, működésünkre Istennek áldását kérem.

Zsinatelőkészítő rendkívüli egyetemes konvent.

Múlt számunk „Különfélék“ rovatában adott tudósításunknak kiegészítéséül és folytatására adjuk a következőket:

A konvent központi ülésterme és helyiségei ügyét elhalasztották, mely talán később a pesti egyház tervezett építkezéseivel kapcsolatosan lenne könnyebben megoldható. — *A konvent ügyvitelének újabb szervezése* tekintetében megállapították, hogy az ügymenetet a jegyző vezesse az elnök felügyelete mellett, mire az előbbi 1000, az utóbbi 1200 koronát kap. — *Az 1848. XX. t.-cz. végrehajtása* érdekében teendő egyöntetű lépések előkészítésével a két prot. egyházat közösen érdeklő ügyeket tárgyaló bizottságot bízták meg. — *Az egyház-alkotmány* tárgyalása során megállapították, hogy az lényegében a régi marad. De elfogadták gróf Tisza indítványát, hogy a *választógyűlekezetek névsora* minden év novemberében összeállíttassék azon egyháztagokból, a kik október elsejéig egyházi adójukat kifizették és hogy a választók sorából a gazdai hatalom alatt álló cselédek, a kik egyházukért a nagy adófizetéssel áldozatot hoznak, ne töltsenek. — *Az egyházi alkalmazottak fizetésére* nézve elfogadták, hogy a törvény tervezetbe csak a papok fizetésére vonatkozó részek veendőek be; a tanítóké a nevelésügyi szakasznál. — *A romániai missiói egyházaknak* az egyetemes magyar egyházhoz való tartozásának kimondását a törvényben mellőzik, hogy a törvénynek királyi megerősítése meg ne nehezíttessék. — *A lelkészek vallástanítási kötelezettsége* kérdése kapcsán kimondják, hogy a határozatot ebben elhalasztják, de közölve a kerületekkel azt a véleményt, mely a vallástanítást teljesen a lelkészekre kívánja bízni (Dr. Bartók); azt, a mely ezt csak a nem ev. ref. iskoláknál látja szükségesnek (Antal G.); azt, a mely a tanítókra akarja bízni a lelkész felügyelete és ellenőrzése mellett (Radácsi); azt, a mely csak a középiskolákban kívánja a lelkész vallástanítását (Fejes I.); azt, hogy a szövegezés olyan legyen, hogy annak alapján az állami iskolákban a hitoktatási díj megtagadható ne legyen (Hegedűs S.); felhívják a kerületeket, hogy e kérdés sürgős rendezésének módjára nézve nyilatkozzanak. — *Családkönyvek* vezetését nem tartják szükségesnek; de igen azt, hogy a pap legfeljebb a kegyadományokat kezelje s egyházától pénzt kölcsön ne vehessen. *Az egyházi esketési hirdetések teljes mellőzését* megengedő pont kihagyatott. Az egyh. ker. képviselők választási jogát nem adták a presbyteriumoknak, hanem megtartották az egyh. megyei közgyűlésnek. — *Az egyházi tisztviselők árvaíra* nézve fenntartották a mostani törvény intézkedéseit.

Az egyházi törvénykezés új szervezéséről szóló rész tárgyalása során kimondták, hogy *birósági ügyviteli szabályzatokat* általános érvénnyel a konvent készítsen; hogy a közigazgatási és fegyelmi *birósági eljárás* együt-

tesen egyöntetűleg szabályoztassék; hogy a presbyterek az egyh.-községi bíróság hatásköre alól kivétessenek; hogy a bíróságoknál az egész vonalon egyes elnökség lesz, az arra jogosultak idősebbikével s az ifjabbik helyettes-elnökségével; a tanárookra vonatkozó vitás közigazgatási ügyekben az egyházmegyei bíróság illetősége állapított meg. A fegyelmi eljárás szabályozása és fegyelmi büntetések során elfogadtatott gróf Tisza azon módosítása, hogy a választhatóság jogától való megfoszthatást a lelkészekre nézve időhöz kívánja kötni és pedig a jobb jövedelmű egyházakra való megválaszthatásra intés esetében 2 év, feddés esetében 4 év és az elmozdítással járó megrovás esetében 6 év tartamára kívánja megállapítani a mellékbüntetések fokozatát. — A perujítás és békéltetésekre vonatkozó részek átdolgozásra visszaadottnak a bizottságnak; a törvénykezési egész szakasz pedig újra részletes tárgyalásra kerül a kerületek véleményének beérkezése után.

Az egyházi adózásra vonatkozó résznél valóságos eseményszámba megy az a tervezet, melyet gróf Tisza István dolgozott ki, adott elő és indokolt; s a melynek alapelveit a konvent helyeselve el is rendelte, hogy az adóügyi bizottság az ez alapon teendő számításra vonatkozólag az előkészítési munkálatokat mielőbb kezdje meg s a Tisza gróf tervezetének és indokolásának szétküldésével indítsa meg az anyag gyűjtését, a melyhez szükséges irodai költségeit már most folyósították. (A tervezetet később egész terjedelmében közöljük, hogy e fontos kérdéshez is hozzá szólhassanak az érdekeltek.) A tervezet alap gondolata ez: a személy szerinti egyh. adózás elvéről át kell térni a vagyon-alapi adózásra, hogy a legszegényebb osztályon könnyítsünk. Egyetemes adókulás nem lesz keresztülvihető. De megállapítandó egy maximális adókulcs s a mely egyházak ennek alkalmazásával sem tudják magukat fentartani: azok segélyben részesítendők.

Az új adókulcs szerint, melyet kiszámított, az egyházak 75%-ban magasabb lenne az adókulcs mind eddig és segélyre 25%-os szorulna. A nagy tehertételek a vagyonos egyházakra nehezednének. E reformból folyó segélyezésekre 326 ezer forint szükséges évenként. E tervezetet már a jövő tavaszi konvent tárgyalni fogja a munkálatok alapján, s részletes tervbe foglalva, a kormány és országgyűlés hozzájárulása után mint kész javaslat kerülne a zsinati törvényhozás elébe.

A közalapról szóló résznél kimondatott, hogy jövőre közalapi járulék lesz egy családfő részéről az állami adója 1^{1/20}o-a. Egy összegben való megváltásnál is ez szolgál az összeg megállapítása kulcsául. A kerületek vagy egyh. megyék sem a közalapi-jarulékok hányadaiban, sem a közalaptól kölcsönökben nem részesülhetnek.

A lelkészi nyugdíjintézet felállítására nézve kimondatott, hogy az özvegy-árvai gyámintézetől külön választva állítandó fel, rokkantság vagy 40 évi szolgálat esetére papok, önálló énekvezérek, vallástanárok és — tanítók részére. Szakértő számítások csatolásával megküldetik véleményre a kerületeknek, illetőleg azok egyházmegyéinek.

A lelkész-minősítés továbbra való fenntartását — ugyan a feltételek változtatásával — kimondja a konvent.

A horvát-szlavon missziói lelkészségek szervezete és díjazása kérdése és szakasza kihagyatnak a tervezetből.

Helyettes lelkészek az illető egyházba való pályázhatásból jövőre is kihagyatnak; másoknak a választhatók sorából való kizáratása elleni felfolyamodásuk, a választási eljárást meg nem akasztja. — Tábori lelkészek azon püspök hatáskörébe tartoznak, a melynek területén működnek. — A kegyeleti idő részletesen csak a kerületek véleménye alapján szabályoztatik.

A népoktatási törvénytervezetnél. A választási eljárás tanítók, kántorok és tanárok választására nézve is szabályoztatik. — A tanítói fizetések minimuma meghatározásában csak a vélemények beérkezése után határoz. A gimn. és tanítóképzési tanárookra nézve csak a 2400 kor. alapfizetés, 400 kor. lakpénz és 200 kor. ötöd-éves pótlék mellett foglal állást, a fizetés-fokozatok eltörlése ügyében később határoz. — A középiskolák igazgató-tanácsába az intézetek tanár képviselői nem vétetnek be. A tanügyi kérdések szabályozásai az erdélyi kerületre is kiterjesztetnek. Az elfogadott javaslatok beszövegezésével a bizottságok bizatnak meg. Ha ezzel készen vannak, a

javaslatok véleményezésre a kerületekhez küldetnek le s ezeket a tavaszi konvent dolgozza fel. Öt napi tanácskozás után az ülések bezárattak.

M. Sz. után.

Az Igazgatótanács évi jelentése.

2. Tanügyi jelentés az 1901—2. iskolai évről.

(Folytatás és vége.)

A tanítóképző intézetben a felvett tanulók száma 113, azaz 6-al több, mint a megelőző évben; közülök csak ketten nem állottak vizsgálatra.

2. Gimnásiumainkban görög-pótló tanfolyam csak két helyt volt összesen csak 66 tanulóval. Zilahon az V—VII. osztályokban görög-pótló tantárgyakat tanult (28+14+14) összesen 56, Szászvároson az ötödik osztályban 10 tanuló. — Gimnásiumaink nemelyek azzal vádolják, hogy nem barátai a görög-pótló iránynak. Igazolják a vádat, hogy öt gimnásiumunk még eddig nem vezette be a tanfolyamot, kettőnél pedig az illető osztályok tanulóinak csak 45%-a tanulja a görög nyelv helyett a pótló tárgyakat. Kétségtelen, hogy a kérdés anyagi ága is befolyásolja gimnásiumainkat, de még inkább gimnásiumi nevelés-tanításunknak évszázados klasszikus iránya s az, hogy az egy osztályban tanuló ifjaknak két irányban való tanítása zavarja a többi tárgyak eredményének egyöntetűségét is.

A görög nyelvnek teljes kiküszöbölését melegebben üdvözölnők, s az kedvezőbbé is tenné tülterhelt tantervünket.

3. A gimnásiumi tanulók közül tandíjkezdésben részesült 768 tanuló, sőt megállapítható, hogy némelyik gimnásium nem ev. ref. felekezetű tanulókat is részesít messzemenő kedvezményekben. Humánitás szempontjából igazolható, de nem helyesíthető, tekintve, hogy kollégiumaink felekezeti alapítványokból nyújtanak jótéteményeket, s már az is messzemenő, más felekezetű tanintézetek részéről nem gyakorolt kedvezmény, hogy egyenlő a rendes tandíj akár az ev. ref. akár a más felekezetű tanulók részéről.

4. Nagy kedvezmény más felekezetekkel szemben, hogy összes gimnásiumi növendékeinknek több, mint egyharmada 34.4%-a nem református. E tekintetben is csak akkor szabad a szabadelvűségnek ekkora mértékét alkalmaznunk, ha gimnásiumaink már befogadták az összes gimnásiumi oktatást kereső és arra való tanulókat. Szükségesnek tartjuk és indítványozzuk, hogy egyházkerületi közgyűlésünk mondja ki: hogy a beiratások alkalmával a két első napon csak református vallásu tanulók vétessenek fel s a többi napokon más felekezetűek csak abban az esetben, ha a törvényes létszám keretében még hely marad Anyanyelvre nézve gimnásiumaink növendékeinek tulnyomó része (92%) magyar, de nagy része (72%) nem is ismer más nyelvet! kívánatos volna, hogy a tanulók intelligenciájának egyik mérő foka, a többnyelvűség nagyobb arányokban mutatkozzék. — Másik mértéke a tanulók intelligenciájának a szülők társadalmi állása. A gimnásiumi tanulók, a teológusok és tanítójelöltek közül is legtöbb földbirtokos és gazda gyermeke, azután tisztviselő és az értelmiséghez tartozók gyermekei, legkevesebb katona gyermeke.

5. Gimnásiumaink körülbelül egyenlő arányban fogadnak be növendékeket saját városukból, saját megyéjükéből és más megyékből. A nem magyarországi illetőségű tanulók száma elenyésző csekély. — Feltűnő, hogy a theológiának egyetlen egy növendéke sincs sem Kolozsvárról, sem Kolozsvármegyéből.

A tanulók egészségi állapota elég kedvező volt, egy tanulóra átlag egy és fél óra mulasztás esett; az országos átlagnál kedvezőbb az arány szám.

6. A tanulók magaviseletét és előmenetelét illetően, jó magaviseletű a tanulók háromnegyedrész, míg az országos átlag 67%, büntetésben, vagy megrovásban részesült, minden 100 tanuló közül 10, az országos átlagban 4 tanuló, a mi ellenmondásban van a magaviseleti osztályozással; ebből az következik, hogy gimnásiumaink enyhébben osztályozzák a tanulókat magaviselet tekintetében, mint az országban átlagosan.

A magaviselettel szoros összefüggésben van az órákat igazolatlanul elmulasztó tanulók száma, a mi feltűnően nagy a zilahi és a szászvárosi főgimnásiumoknál. Az illető főgimnásiumok igazgatóinak kötelességük lesz a bajokat kikutatni, és lehetőleg orvosolni.

Előmenetelre nézve a jeles és jó tanulók száma 584, azaz 25% (az országos átlag 22%). Tehát mi aránylag több tanulóknak adunk jó osztályzatot, de a gyenge tanulókkal szemben szigorúbbak vagyunk.

Az érettségi vizsgálaton jelesen vagy jól érett 79, az összes jelentkezők 36%-a (országos átlag 39%), javító vagy ismétlő vizsgálatra utasított 33, azaz 15% (országos átlag 13%). E szerint az érettségi vizsgálaton éppen ellenkezőleg, mint az államvizsgálatoknál gimnásiumaink magasab mértéket állapítanak a jó tanulókkal szemben, szigorúbbak a kétes érettségű tanulókkal szemben. Ez a két szempont kedvezőleg világítja meg gimnásiumaink tanártestületeink osztályozási eljárását.

Az érettségi vizsgálatot sikerrel tett ifjaknak majdnem fele papi vagy tanári pályára, valamivel több mint ötöde jogi pályára készült. Legtöbben választották a papi pályát, a mi a gimnásiumi nevelésünk humánus irányára s egyházi tekintetben megfellelő voltára mutat.

7. A rendes helyettes és óraadó tanárok száma a theológián 5, a tanítóképző-intézetnél 9, a gimnásiumoknál összesen 137. A theológián még mindig betöltetlen Molnár Albert tanszéke, tárgyait megosztva tanították Kenessey Béla és Nagy Károly tanárok.

A tanítóképző-intézetnél Hegedüs Zsigmond rendes tanári székét elfoglalta; kívánatos, hogy egymásutánban minél hamarabb rendes tanárokkal töltsenek be az összes rendszeresített tanszékek.

A gimnásiumoknál működött 137 tanár közül 73 volt rendes tanár, elég kevés, tekintve, hogy a rendes tanszékek száma 100. Sok nagy veszteségünk volt a tanárok sorában. Elhaltak: Parádi Kálmán, Jánosi Gábor, Domján István, dr. Borcsa Mihály, nyugalomba lépett Dósa Dénes, Elekes Károly, Bedőházy János, Vincze Dániel. Mind megannyi veszteség egyetemes tanügyünkre, kollégiumainkra, vajjon pótolhatják-e az örökségükbe lépő ifjak? Vajjon méltó lesz-e az újabb nemzedék az iskolánk szép múltjához? Adja Isten, hogy az legyen, hogy tanáraink ezután se legyenek csak kötelesség teljesítő hivatalnokok, hanem lelkes apostolai a rájuk bízott nemes munkának.

Mint új rendes tanárok tanszékeiket elfoglalták Zajzon János a negyenyedi, Seprődi János, dr. Imre Sándor, Incze Béni a kolozsvári, Tankó Béla, dr. Szabó Márton, Vajna Gábor a szászvárosi, Kovács Ferencz a zilahi kollégiumnál.

A folyó iskolai év elejére nevezte ki a közoktatásügyi miniszter Kiss Tamás és Gulyás Károly aait s marosvásárhelyi, sepsiszentgyörgyi kollégiumokhoz egy-egy tanszékre.

Új tanszékeket rendszeresített a kolozsvári kollégium előjárósága, t. i. a torna-tanítóit és az iskola orvos-egészségtan tanárait; az előbbire megválasztotta Varga Sándor okleveles tornatanítót, az utóbbira dr.

Konrádi Dániel orvost, képesített egészségtan tanárt. Ig-tanácsunk jóváhagyta az államsegélyezési szerződésekben biztosított tanszék rendszerítéseket, megerősítette a választásokat a főtiszt. közgyűlés jóváhagyása fenntartásával. Kérjük ez alkalommal, méltóztassék hozzájárulni határozatunkhoz.

8. A statisztikai kimutatások utolsó részében a fő- és középiskolák fenntartási költségei s azok fedezete van kimutatva. A tanulók számát is tekintetbe véve, egy gimnásiumi tanuló egy évi taníttatása 253 koronába kerül, melyből 35 koronát az iskolai díjak, 67 koronát az állami hozzájárulás. 151 koronát kollégiumi és egyházi alapítványok fedeznek. Az összes magyarországi református gimnásiumokban egy tanuló tanítási költségeinek átlaga 263 korona. — Az ország összes gimnásiumaiban pedig 315 korona.

Minthogy erdélyi ev. ref. főgimnásiumainkban 793 nem református vallású tanuló van, az átlag szerint 200,629 koronát fordítottunk egy év alatt a nem református tanulók oktatására.

Tanügyi jelentésünk befejezéseül említést teszünk arról az öröndetes tényről, hogy a kolozsvári kollégium új gimnásium építésének munkálata befejeződött s a mostani iskolai évben már az új épületben foly a tanítás. Serényen halad a zilahi kollégium új épülete, az előkészület stadiumában a szászvárosi. Az új században az épületek megújulnak, külsőleg átalakul minden, de az az óhajításunk, hogy a bibliai értelemben vett tömlőben, legyen meg azaz ó-bőr, mely erőt, mindenkor megújulást adott egyházunknak.

Jelentésünkben foglalt javaslatainkat következőkben foglaljuk össze:

1. Mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy az iskolai beiratások alkalmával a két első napon csak református vallású tanulók vehetők fel, más felekezetűk csak azután s csak abban az esetben, ha a törvényes létszám keretében még hely marad.

2. Méltóztassék tudomásul venni és jóvá hagyni a tornatanítóit és az iskolai orvos egészségtan tanári tanszékeknek a kolozsvári ev. ref. főgimnásiumnál történt rendszeresítését és betöltését.

3. Méltóztassék utasítani az ig-tanácsot, hogy előleges tanulmányok alapján a jövő évi egyházkerületi közgyűlés elé terjesszen javaslatot a fő- és középiskolai, valamint a népiskolai ügyeknek két külön előadó hatáskörébe leendő beosztása iránt úgy, hogy az iskolák feletti felügyelet kérdése határozottan körvonaloztassék. Sőt a mennyiben népiskoláink fejlesztésének s ellenőrzésének érdekei a sürgősebb intézkedést kívánatosá tennék, hatalmaztassék fel az ig-tanács, hogy már a jövő évi közgyűlés előtt népiskolai előadót alkalmazhasson ideiglenes minőségben mérsékelt tiszteletdíjjal.

Kelt az ig-tanácsnak 1902. okt. 16-ki üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Templomavatás.

Az orbai ev. ref. egyházmegye igen fényes és hatásban lélekemelő kettős ünnepélyt ült Páván folyó évi október hó 31-én. Reformáció emlékünnepelet, s ugyanakkor felavatta a pávai ref. egyház megújított templomát, orgonáját és új harangját. A templomi ünnepélyt egyházmegyei egyházi értekezlet előzte meg, melyen tartalmas, buzdító, tevékeny munkásságra serkentő, általános tisztelettel fogadott elnöki megnyitót tartott Csia György egyházmegyei főgondnok, az értekezlet világi elnöke; a templom építésének, illetve kijavításának, az orgona megújításának nem csekély küzdelemben, fáradozásba kerülő és a hives anyagi áldozatáról tanuskodó történetét Szász Mi-

hály pávai lelkész adta elő. Szavalt: Ignác László kovásznai lelkész, kinek ugy az alkalmoszerű költemény („Tartsatok bűnbánatot“ írta Roviczky Gy.) megválasztásáért, valamint az előadásért jegyzőkönyvi elismerés lett osztályrésze.

Az értekezlet lefolyása alatt beharangoztak s a „hivatalos egyházmegye“ testületileg vonult fel a „magas hegyre épült“ kicsiny, de igen kedvező benyomást tevő megújított templomba, melyet már a hivek és az ők örömeiben osztozni összegyűlt nagyszámu vendégeik ugyancsak szorongásig megtöltöttek. A gyülekezet éneke után az „orbai ref. énekezők kara“ énekelt, s hozta azáltal hullámszerűen a buzgó lelkeket. Az ének végső sorai alatt Földes György zabolai ref. lelkész, egyházmegyei főjegyző emelkedett föl a szószékre és imádkozott az ő természetes, egyszerű hangján, de oly felemelően, hogy minden szív és minden lélek érezte, — éreznie kellett — hogy nem egyéb e hely, mint Istennek háza. Szívbejött ez ima és magával ragadta, emelte a sziveket. Nagy Imre zágoni énekező szép szóló énekét Kiss Lajos zágoni tanuló kísérte az új orgonán mesteri játékkal.

Bodor János zágoni ref. lelkész tartott ünnepi beszédét: I. Péter II. 5. v. alapján.

Jelezve beszédében ama kettős öröm ünnepe, melynek megünneplésére gyűltünk össze, szól a felavatás tárgyát képező megújított templomról, mely hivatva van tanúbizonyságot tenni a hivek egyházas buzgalmáról és szól ama „másik templom“ megújításáról, melynek boltívei nem egy község, hanem az egész föld lakóit borítják be. S míg Aggeus próféta szavaival könyörög: vajha: „nagyobb lenne e második templomnak dicsősége“ felállítja templomavató és reformációi ünnepi beszédének tételeit: hogy a templom Istennek dicsőségére és az emberek boldogságára, annak eszközlésére épül fel.

A hitnek és meggyőződésnek olyan erejével fejtegeti tételeit, hogy a ki talán csak mint „élettelen kő“ mint hitnélküli kíváncsiskodó ment is a templomba, lehetetlen, hogy „ne épült volna fel lelkiházzá“, lehetetlen, hogy a hívő Tamással ne szólott volna e beszéd hallatára „én Úram és én Istenem“! „A hit hallásból vagy“ — mondja a nagy apostol! Lehetetlen, hogy e beszéd meghallgatásából ne származott volna igazi élő hit sok ingadozóknak lelkében.

Nem kísértem meg e beszédet kivonatolni, csak annyit jegyzek meg, hogy igen-igen nagy kár volna, ha az alkalmoszerű elmondás után a zágoni parokhia íróasztalának fiókjában kellene — sok-sok testvérrel együtt — pihennie! (Miert hogy csak emlegetik, de valamelyes megfelelő alakban fel nem elevenítik a „Prédikatori Tárt“?)

Az énekezői kar éneke után ntü Péter Károly, közszeretben és tiszteletben álló öreg esperesünk avatta fel gyönyörű, szép imájával a megújított templomot. Az emlékezésnek szárnyain visszaszáll a multba, midőn nagyatyja, később nagybátyja hirdették az egyházközségben az evangélium örök érvényű igéit; örömmel tekint a jelenre, melyben az élő, munkás hit e szép cselekedetek által dicsőíti Istent; bizalommal gondol a jövőre, hogy a hol ilyen alapja van a ref. vallásnak, az ott meg nem rendülhet az idők viharában sem. Áldást kérő szavait csaknem hallhatóan rebegik utánna a meghatótt hívők.

A CCXIII. dics. 6—7. versei eléneklése után Ignác László kovásznai és Bajkó György barátsági lelkészek osztották ki az uri szent vacsorát igen szép számu közönségnek; előbbi ágendával utóbbi utóimával járulván hozzá az ünnepély emeléséhez.

„Erős várunk nekünk az Isten!“ énekelte most már az ünneplésében megszentelődött közönség.

Szász Mihály pávai lelkész mondott még buzgó utóimát, melynek végeztével felhangzott a legszebb magyar ima: „Isten áld meg a magyart.“

Programmon kívül is jutott ünnep a pávai gyülekezetnek. Nehány buzgó egyháztagnál néhai lelkészének: Finta Istvánnak, ki 39 éven keresztül volt e kicsiny egyháznak kedves lelképásztora, közadakozásból szép siremléket emelt, melyet szintén ez alkalommal adott ntü esperesünk a hálas utókorának emlékeztül és buzdításul.

Ezután mi is ugy folytattuk az ünneplést, a hogy azt a magyar ember szokta: közebeddel, pohárköszöntéssel, melynek sorát ntü Péter Károly aa nyitotta meg, az elismerés legmesszebb menő szavaival emlékezve meg és éltetve egyházkerületünk nagy tudományu, szeretetben gazdag főpásztorát dr. Bartók György erd. püspököt.

Orbaiban nincs ünnep, melyen ne lennénk mindnyájan jelen és pedig „egyező akarattal.“ Kérünk azért titeket k. aai! az egyházkerületi közgyűlés után is hagyjatok bennünket együtt; ne „kerekítsetek ki.“ (E kívánságtok is teljesült. Szerk.)
Jegyző.

Különlék.

A vallás- és közoktatásügyi miniszterium nem úgy tervezte az 1848. évi XX. törvénycikk végrehajtására teendő intézkedéseket, a hogy azok a költségvetésben kifejezésre jutnak. A terv, melyet azért közlünk, hogy a miniszterium el ne térhessen tőle, ez volt: A protestáns egyházak lévén az egyedüliek, melyeknek a bevett vallásfelekezetek között vagyoniuk nincs, az 1848. évi XX. törvénycikk végrehajtása címén csakis róluk történjék gondoskodás. Irassanak tehát össze az összes egyházközségek annak feltüntetésével, hogy a hivek hol, mennyi egyházi adót fizetnek. Mondassék ki azután külön törvényben, hogy a két protestáns egyház hivei az állami adónak huszonöt százalékát fizessék egyházi adó címén, de azt fizessék az összes hivek, mert vannak most oly jómódu községek, melyekben a protestáns hiveket nem kell egyházi adóval terhelni. Az összes szükségletből vonassék le az az összeg, a mit a huszonöt százalékos egyházi adó képvisel s a maradékot biztosítsa az állam külön törvényben mint biztos évi segélyt örök időkre azért, hogy az évről-évre való megszavazás által a két autonóm egyház sem a kormánytól, sem a törvényhozás szeszélyével szemben ne hozassék függő viszonyba. E javaslatot azonban a minisztertanács nem fogadta el. („Evang. Egyházi és Iskolá“-ból.)

Stern Herman új füzeté. A magyarországi baptistákról és nazarénusokról a látszattól, a külszíntől ítélő közönségnek az az általános hiedelme, hogy ezek az új hitűek — vagy mint magok nevezik magukat — igaz hívők mind megtestésült szentek. Erre a hiedelemre már hatalmasan ráczáfolt egyszer Stern Herman debreczeni nyomdász ez év tavaszán megjelent „Hogy lettem én baptistává és mért nem voltam jó baptista“ című füzetében. Ha e füzet olvasása nem győzött meg valakit teljesen a felől, hogy az egész baptista és nazarénus szentség pusztá képmutatás, s az az igaz hit az együgyűek sötét tudatlanságban és lelki rabságban tartásán alapul — Stern Hermannak az „Ébresztő“ cz. lapban — némi kihagyással — egész terjedelmében közölt „Báránbőrbe bujt farkasok“ cz. közleménye minden homályt eloszlat ezen titokzatos homályba burkolt új hitről és annak követőiről. „Stern közleménye külön lenyomatban, füzetben is meg fog jelenni, s ára 20 fillér lesz; 10 példányt portómentesen küld megrendelésre. Kapható lesz a szerzőnél Debreczenben Árpádtér 8. szám alatt.“

Belső mozgolódás Debreczenben. A Magyar Szó hiradása szerint az egyháztársadalmi tevékenység érdekében S. Szabó József főiskolai tanár és több tanártársai, egyuttal presbyterek is, egy indítványt adtak be, hogy a presbyterium vegye kezébe a belmisszió ügyét s tőle telhetőleg indítsa nagyobb akciókat a hitközöny megszüntetésére és a hitélet föllendítésére. A hangulat kedvez az indítványnak. A presbyterium és vezetői érzik a cselekvés szükségét, s csak a helyes módokat keresik a kivitelre. Csak azután a sok tanácskozás közben el ne aludják a dolog!

A gyülekezetnélküli templomozás kérdése foglalkoztatta néhány hónappal ezelőtt a „Debr. Prot. Lap“ hasábjain a tiszántuli egyházkerületet, s ebben a kérdésben vettük a napokban a kunhegyesi lelkészi körnek, a heves-nagykunsági egyházmegye által határozottá emelt véleményét, külön füzetben kiadva.

A vélemény Győry Lajos kenderesi lelkész tollából került ki. A kérdés a körül forog, vajjon kell-e istentiszteletet tartani, ha a templomban csak a pap, a kántor és az iskolásgyermek van jelen? Győry Lajos, illetve a kunhegyesi lelkészi kör és az egyházmegyei gyűlés abban a véleményben van, hogy a gyülekezetnélküli templomozás sem az evangéliummal, sem egyházunk hitelveivel nem egyezik meg. Mivel azonban e tekintetben eltérők a vélemények: a zsinat hozzon határozatot. Am menjen a kérdés a zsinat elé, hogy az döntse el a vitát. De mi azt tartjuk, hogy pap, kántor és iskolás gyermek: ezek már gyülekezet. Mert Jézus azt mondja: A hol ketten-hárman egybegyűltek az én nevemben, ott vagyok közöttetek. Tehát ezek előtt is kell a papnak imádkozni. A kérdésnek azonban az a másik fontos oldala: hasson oda az intenzívebb lelkigondozás, hogy a hétköznapi istentiszteleteken is legyen *gyülekezet*. Kár volna akár kényelmi tekintetből, akár a közönség közönyössége miatt a hétköznapi istentiszteleteket megszüntetni.

A nemzeti Múzeum jubileuma. Magyar nemzeti múzeumunk, melynek alapját 1802-ben gróf Széchényi Ferencz vetette meg, múlt hó 26. és 27-én ülte meg fennállásának száz esztendőjü jubileumát. A jubileum ünnepélyen, a melyen a kormány, a képviselőház tagjai, tudományos egyesületeink képviselői s közéletünk kiváló nagy számmal vettek részt, Ő Felsége is képviseltette magát, a múzeum másik nagy alapítójának és Meczenásának unokájával: József Ágost kir. herczeggel. A diszülélen Wlassics Gyula kultuszminiszter mondott megnyitó beszédet; a gyűlés után pedig leleplezték az alapítónak a múzeum kertjében felállított emléksobrát.

A prot. irodalmi társaság választmányi gyűlése november 24-én d. u. 5 órától este fél 8-ig tartott Budapesten az ev. ref. főgimn. nagy tanács-termében Gyurácz Ferencz és Hegedüs Sándor vezetése alatt. Az 1903-ik évi költségvetést elfogadta a választmány, a jövő évi kiadványok a következők lesznek: 1. *Protestáns Szemle*. 2. *Egyháztörténelmi adat-tár* 12 iven a munkatársak 30 korona írói díjjal, a szerkesztő 300 kor. tiszteletdíjjal jutalmazva, miután hosszas vita után sikerült annak a helyes felfogásnak érvényesülnie, a mely szerint minden közlemény, ha már elfogadta a szerkesztő, egyenlő díjazásban részesítendő. 3. *Monográfia* bejelentetett kettő, t. i. írásban Dr. Szabó Aladár, budapesti ev. ref. tanár „*Jézus élete*“ a mely 25—30 iv lenne; szóbelileg a Zoványi Jenő sárospataki theol. tanár már sajtóra készzen álló 10 ivre terjedő munkája, mely „Egyetemes főgondnokság és egyetemes gyűlés az ev. ref. egyházban“ címet visel. Hosszas, több irányu felszólalás után, a melyekből az tűnt ki, hogy az elsőt csaknem prémálni akarták némelyek, míg az utóbbi mellett az alapszabályok szóltak, a határozat közmegelegedésre az lőn, noha Z. J. visszavonta a maga ajánlatát, hogy mindkét munka bírálat alá bocsátandó s a mennyiben a Zoványi Jenő már készen is van, első sorban is az adandó ki, ha a bírálat kedvező lesz, a másik pedig csak azután, esetleg a „Házi kincstár“-ral összekötésben, ha t. i. talán *építő* irányu lesz s nem tudományos színezetű. 4. A *házi-kincstárban* való kiadásra több, t. i. 3 mű jelentetett be, a melyek közül a *Kemessey Béla* ajánlkozása fogadtatott el, a ki esetleg 2 kötetre terjedő munkát fog írni „*Keresztyén nő alakok*“ czim alatt. 5. Koszoru füzet ismét 10 fog kiadatni s ez lesz a 91—100-ik füzet sorozata. A pénzügyi bizottság fog indítványt tenni a Theologiai Szaklap segélyezése tárgyában s az igazgató-választmány februárban fog határozni e segély kérésben. A paróchiális könyvtárak részére kért könyveket a társaság 75% engedmény mellett engedí át az érdekelt egyházaknak. Balogh

Elemér gyűjteményének dolgában egy bizottság fog javaslatot tenni. Egy külön bizottság fogja megbeszélni azt is, hogy miképen volna kiadandó egy a magyar protestantizmus történetét tárgyaló munka, a melynek eszméjét Ballagi Géza vetette fel. (Sárospataki Lapok után.)

Az állami tisztviselők fizetésrendezése és az egyházak. E kérdésről Veress József orsz. képviselő a Házban nov. 17-én tartott beszédét következőképen végezte: „A másik, ami engem aggodalomba ejt, az, hogy meg kell fontolni a következményeket, mert amint az állami tisztviselők fizetését felemeli a törvényhozás, rögtön előállnak hasonló kívánságokkal a megyei és községi tisztviselők, magánintézetek tisztviselői és a mint az állami tanárok, tanítók fizetését szabályozzák magasabb mértékben, rögtön előállnak hasonló követelésekkel a községi és felekezeti tanárok és tanítók. Már most nemcsak az államnak lesz sokkal nagyobb a terhe, hanem községnek, felekezetnek és minden magántársulatnak is. Ez megint az adófizető polgárok terhét fogja nagy mértékben emelni és épen ezért, mert ennek a következményével tisztában kell lennünk, kívánatos volna tudnunk, mi a kormánynak a terve e tekintetben, fel fogja-e hasonló arányban emelni a vármegyék dotációját, hogy a vármegyék is a tisztviselők fizetését felemelhessék, arányba hozhassák az állami tisztviselőkével. Fel fogja-e emelni a községi és felekezeti tanítók is egyenlő fizetést kapjanak az állami tanítókkal, mert dolguk és felelősségük egyenlő? Fel fogja-e emelni a felekezeti lelkészek fizetésének kiegészítését legalább 2400 koronára, mint alapfizetést és megadja-e nekik a korpótléket, mint a hogy megadja az állami tisztviselőknek, mert azt mondják, hogy ezen alul nem lehet tisztességesen megélni? Ha felfogja emelni, nincs az arány megsértve. de rettenetes teher nehezedik az országra és ezzel számot kell vetni. Ha pedig nem fogja felemelni, akkor oly versenynek teszi ki ezeket, amelyben el kell nekik esniök, akkor a község és a felekezetek jó tanítót nem kaphatnak, mert minden jó tanító menekül az állami iskolába. Végre akarja-e hajtani az 1848. évi XX. törvényczikket? A meghatalmazást nem szavazóm meg. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.) Erre mit fog mondani a miniszter? Vagy 25 évig fogunk várni, míg a hitfelekezeti és községi tanítók fizetése is rendeztetik. Azért kell e tekintetben minél erősebb akció, hogy mérjenek az egy munkát teljesítőeknek egyféle mértékkel, az igazság mértékével. (Ref. Tanítók Lapja.)

Papbeiktatás. A teleki ev. ref. egyház község november hó 1-én igtatta be ünnepélyesen lelkészi hivatalába *Mircse* Ferencz aát, kit ez évi szeptember hó 28-án egyhangu meghívás után választott meg. Két éve, hogy ez egyházközség lelkészi állomása üresen állott, mert az időközi jövedelem templom és torony kijavítására, énekevezéri lakás építésére fordított. S bár a beszolgalás nem csekély fáradalmaival előbb Szeremley Császár Lajos kir. tanácsos, csófalvi lelkész, később Bajkó György barátosi lelkész aa. nagy buzgalommal teljesítették, mégis látszott a hívők gyülekezetén az igazi öröm, hogy most már ismét saját lekipásztoruk van. A beigtató lelkész szerepét az új lelkész egykori tanítója *Bajkó* György teljesítette nagy szeretettel. Az új lelkész ez első fellépésével élénk bizonyosságát adta annak, hogy méltó a hiveknek belé helyezett bizalmára. Az egyházközség ingóságait, melyet a 3 éves administratio daczára, teljesen rendben voltak, *Péter* Károly esperes aa. adta át az új lelkésznek a presbiterium jelenlétében; munkálkodására Istennek segedelmét kérve buzditotta, hogy haladjon kitartással az uton, melyen ma az első lépést közmegelegedésre tette. A hivatalos aktus befejeztével barátságos ebédet adtak a lelkészi lakon

az új lelkész édes szülei; az ébened többszörösen megnyilatkozott a jó kívánság, melyet ezuttal is ismétlünk: legyen e nap az új lelkész boldogságának első napja, legyen e nap Telek község és egyház-község felvirágzásának biztos alapja! Ad multos annos!

Értekezleti gyűlés. A marosi ev. ref. egyházmegye egyházi értekezletének *küküllőmenti fiókköre* november hó 3-án Ákosfalván tartotta meg reformációi emlék-ünnepélyvel összekötött őszi rendes közgyűlését. A harangok hívó szavára fél 11 órakor a tagok a vidékről összegyűlt vendégek és a helybeli hivek sokasága zsufolásig megtöltötte az izlésesen berendezett csinos, kis templomot. — A gyülekezet és az *alsó-nyáradmenti tanítói dalok* gyönyörű éneke után *Kovács László* koronkai lelkész eszmékben gazdag alkalmi imádsága emelte szíveinket az Urhoz. Ezután *Nagy József* erdőszentgyörgyi lelkész tartotta meg szépen kidolgozott, hatalmas szónoki erővel előadott alkalmi beszédét József könyve 13. r. 1. v. alapján, melyben rámutatott azon feladatokra, melyek megoldásra várnak, azon helyekre, melyek elfoglalandók a társadalomban és a szívekben. A munka terhes, a helyek csak harccsal közelíthetők meg, de az evangelium ereje a terhet könnyűvé teszi, az evangelium fegyvere a győzelmet biztosítja. Az istentisztelet főlemelő hatása alatt, az egész gyülekezet jelenlétében vette kezdetét a tárgyaló gyűlés. Nagyszerű elnökeink: Tiszteletes Benedek Dénes makfalvi lelkész és nagyságos Dósa Elek egyházmegyei főgondnok gyengélkedés, illetve elfoglaltság miatt hiányozván, az elnöki széket tiszteletes *Molnár Lajos* harasztkereki lelkész egyházi alelnök és tekintetes *Sipos Sándor* világi alelnök foglalták el. Molnár Lajos aa. röviden, de megkapóan mutatván rá a célra, mely összehozott, mely nem más, mint forrón szeretett egyházunk és édes magyar hazánk fölvirágoztatása: az ülést megnyitotta.

Jegyzőkönyvi felolvasás és rövid titkári jelentés után *Adi Sámuel* nyárad-szent-benedek-ákosfalvi lelkész olvasta fel egyházainak történetét. Nagy tanulmányra valló, szépen kidolgozott munkát olvasott. Szavainak hatása alatt látni véltük azokat az ősokeket, a kik a megpróbáltatás idejében küzdve üldözéssel, szegénységgel összehordották a köveket, melyek annyi verejték- és vérhullásról szólhatnának, s a kik egyik kezükben fegyvert, másikban vakolókanalat tartva fölépítették és megtartották az Urnak gyönyörűségét hajlékait. A szemekben köny, az arczokon nemes elhatározás fénye csillogott, s mintha szavakat rebegtek volna a néma ajkak: ezt a drága, ősapáinkról ránk maradt szent örökséget őrizzük, védjük, ha kell vérrel és élettel. A nagyhatású felolvasás után — az idő előre haladván — elnök aa. a gyűlést bezárta, s mindnyájan *Adi Sámuel* barátunk kedves házában vendégei lettünk, a hol a délutáni órákig barátságosan töltöttük az időt. Távozásunkkor egy szép napnak szép emlékét hoztuk magunkkal, s keblünkben egy hó óhajlás támadt: bár csak siker koronázná a munkások munkáját!

Jelenvolt.

Felhívás.

„Az Erdélyi ev. ref. egyházkerület Szeretetháza“ *kebli tanácsa* folyó hóban tartott ülésén elhatározta, hogy felkéri a Ntű lelkész urak útján egyházunk minden rangú és rendű tagját, hogy a Szeretetház céljaira s legközelebb épen a közelgő karácsony alkalmából a „Karácsony-fára“ ajándékokat adni és gyűjteni szíveskedjenek. Papjaink, tanáraink, hiveink leány árváiról van szó. Nem kell bővebben fejtegetni, hogy a „kegyes szívek“ adományainak micsoda áldásai vannak. Csak arra kérünk, hogy „a jó ember az ő szívének jó kincseiből hozzon elő jót.“ — Minden, bármily csekély adományt, akár pénzben, akár természetben, hálás köszönettel fogad és nyilvánosan nyugtázza az igazgatóság. Az árvák számára küldött összegek esetleg fennmaradó része, az árvák javára gyümölcsötetik,

— Az adományok alólirott címére (Kolossvár, Ferencz-József-ut „Ref. Szeretetház“) küldendők.

A Szeretetház kebli tanácsa nevében
Kolossvárt, 1902. december 4-én.

Horváth Fános,
intézeti igazgató.

Hivatalos rész.

4946—1902. szám.

Mindenik kollégium mtt. Elöljáróságának.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter ur f. évi november hó 28-án, 79,260. sz. a. az 1883. évi XXX. t.-cz. 46. §-ában gyökerező jogánál fogva a kolozsvári, marosvásárhelyi, nagyenyedi, székelyudvarhelyi és zilahi ev. ref. főgymnasiumokhoz Kuncz Elek kolozsvári tankezületi főigazgatót, a sepsi-szentgyörgyi és szászvárosi ev. ref. főgymnasiumokhoz pedig dr. Schneller István kolozsvári egyetemi nyilv. rendes tanárt küldötte ki miniszteri megbízottakul azzal a hozzáadással, hogy a nevezett középiskolákat látogassák meg, nevében az állami főfelügyeletet gyakorolják s a fennálló utasítások szerint járjanak el.

Kolossvárt, 1902. december 1.

Dr. Bartók Gyögy,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

1460—1902.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozskalotai egyházmegyébe kebelezett *nagy- és kis-kapusi* II. oszt. papi állomásra pályázat nyitattik.

Javadalom: Jó lakás gazdasági épületekkel és veteményes kerttel, 1853 korona 12 fillér fizetés, melyből 427 kor. 70 fillér. dézma kárpótlás, 300 kor. az egyházmalmának jelenlegi fél hasznobére. Can. portio, a mely áll 11 hold 17 □ öl szántóból, 4 hold 900 □ öl rétből, 2 hold 400 □ kaszálóból. A hivatástól és a „Boda“ magtárból befoly 97 hl. rozs s mintegy 216 napszám, 86 kor. 40 fill. értékben. A nagykapusi egyház ad fabér czimen 12 hosszú ölet, a kis-kapusi 12 szekér fát beszállítva a lelkész udvarára.

A megválasztandó lelkésznek kötelessége végezni mind két egyházban a lelkészi teendőket. Minden egymásután következő két vasárnap reggel szolgál n.-kapuson, délután k.-kapuson, a harmadik vasárnap reggel k.-kapuson, délután n.-kapuson. A k.-kapusi vallástanításért a lelkész tiszteletdíjban részesül.

Pályázati határidő decz. 26. Folyamodványok Nt. Deési Gyula esperes a fihoz küldendők Gyaluba.

Kolossvárt, 1902. december 3.

Dr. Bartók György,
püspök.

1456- 1902.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a deési egyházmegyébe kebelezett *dobokai* ev. ref. egyház most szervezett iskolájánál, a kántortanítói állásra, másodizben hirdetik pályázat.

Javadalom: Két szobás új lakás, téglakamara, pincze 1/4 hold veteményes kert, 800 kor. fizetés, melyből 794 kor. államsegély. Az egyház 1 hold kaszálót ad 6 kor. értékben.

Kötelességei: Az egyházkerületi tantervszerinti tanítás; míg a lelkészi állás betöltetik az isteni tiszteleteket egyedül, ezután a lelkészszel köteles végezni.

Csak kellően képesített ev. ref. vallásuk pályázhatnak. Pályázati határnap december 25.

Folyamodványok nt. Pap István esperes a fiához S. M. Besztercze u. p. Nagy-Somkut küldendők.

Kolossvárt, 1902. decz. 3.

Dr. Bartók György,
püspök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Egyházi mag- és bortáraink kérdéséhez.

Korunkban egyetlen kérdés megfejtése uralja a helyzetet és foglalkoztatja az elméket, nemzetünk elszegényedésének meggátlása, a nép anyagi jólétének előmozdítása által a mivelődés lépcsőjén fokról-fokra emelése. A föld népének szeretete talán soha sem lángolt oly magasan, mint a mai időben. A lapok lánbjai telve vannak népboldogító eszmékkel, mindenki részes akar lenni — és e helyén van — magyar nemzetünk földi boldogságának, megalapítása nagy munkájában. Ennek a lázas buzgalomnak, valódi fajszeretetnek lehet tulajdonítani, hogy a romlás okainak kutatásában elmerülve, oly intézményeket is támadunk, melyek inkább támogatásunkat érdemelnék meg, lerombolunk oly oszlopokat, melyek évtizedeken keresztül a magyar társadalom épületét fenntartani segítettek, a helyett, hogy az idő folytán hozzájuk tapadt mohától megtisztítva, a rombolás árjának ellent álló burkolattal látnók el. — Ilyen fentartó oszlopnak tartottuk és tartjuk egyházi mag- és bortárainkat, melyeket nemcsak egyházi életünkkel, teljesen ismeretlenek támadnak és sütik rá az uzsoráskodás bélyegét, hanem az őrállók is.

Legközebb e lap 42-ik számának főhelyén egyik ifju paptársam intéz támadást ellenök. Látszik, foglalkoztatt velök elméletileg, de a gyakorlati életben való alkalmazása felől tájékozatlan. Így jut azon végeredményre, hogy a mag- és bortáraink fenntartandók ugyan, de nem a régi — uzsora — kamatozás mellett. S bár kijelenti, hogy cikkével vitát felidézni nem akar, még is mert igen fontos tényező, s a nt. szerkesztő ur lapunkban tért nyit a magtárak ügyének tisztázása végett, legyen szabad a kérdéshez hozzá szólanom.

A mag- és bortáraink rendeltetése, célja felől e lap olvasói előtt értekezést irni szükségtelennek tartom, még is meg kell említenem, hogy azok nemcsak az egyházak vagyongyűjtésére szolgáló eszközök, ha nem a szegény nép megszorult kiscgazdák pillanatnyi szükségükre kisegítésére munkáló szervek, melyek kamatot egyáltalán nem, vagy csak nagyon ritka években szednek. A mikor pedig szednek, azt az adós jó kedvvel, örömmel, minden panasz nélkül fizeti, mert akkor bőtermése volt. Bátran merem állítani, 16 éven keresztül szerzett tapasztalataim folytán, hogy magtáraink segélymagtárak, melyek kamatozás helyett segélyt nyújtanak az adósnak.

Merész állítás, bizonyításra vár. Épen ez a célom, ha egy kissé hosszas fejtegetésemnek helyet nyerek.

Ha magtáraink uzsoráskodnak, akkor nincs ma a világon üzlet, melyet az uzsoráskodás vádjával illetni ne lehetne.

Czikkiró paptársam egyházaink uzsoráskodó magtárait két (2) csoportra osztja. Ezek közül az első csoportbeliek azonnal átalakítandók a 2-ik csoportbeliekhez hasonlóan, hogy legyenek azok is, mint ezek „segélymagtárak.“

Lássuk, mi módon változik át a 25°/o-os kamat segélynyújtássá? Ne féljen kedves paptársam, nem jezsuita okoskodás ez, hanem a gyakorlati életből merített tapasztalat egyszerű leírása.

Magtáraink (legalább a sz-szolnoki egyházmegegyében) tavasszal, mikor a szegény napszámosnak és kiscgazdának élestára kiürült, semmi keresete nincs és a gabona legdrágább, nyitják meg ajtóikat és osszák ki „ujfejibe“, 4 vékát 5 vékáért, ősszel való fizetési kötelezettség mellett jó száraz készleteiket. Így, első tekintetre 25°/o-os kamatnak, illetőleg $\frac{3}{4}$ esztendőre adva 36°/o-osnak tűnik fel. De ha nem a szavakat, hanem a betűkben a dolog velejét vizsgáljuk, teljes megnyugvással az ellenkező nézetre jutunk.

Azon szoros kapcsolatnál fogva, melylyel a szellemi és anyagi élet mindig voltak és vannak állításom igazolása czéjából a számokhoz kell folyamodnom. A számok azok, melyeknek igazságát csaknem képtelenség megdönteni. Számításom alapját megtörtént dolgok képezik, igaz egy kissé helyi színezetű, és mennyiben csak a szilágymegyei viszonyokat ismerem; de ez is hegyes vidék lévén a bérczes Erdélytől, hová egyháziilag tartozik, nem sokban különbözik.

Ezek előre bocsátása után számításom ez. Az 1901. évi alacsony gabona árak szerint a tengerinek vékáját (30 liter) — mit ki nem kölcsönözhattunk, piacon eladtuk 2 K. 60 fillérért. E szerint a tavaszon kölcsön adott 4 véka 10 K. 40 f. értékért, ősszel, decemberben fizetett adós 5 vékát, mely ekkor vékánként 2 koronát, összesen 10 korona értéket képviselt. Tizenhat év alatt ezen időben ennél magasabb ára soha nem volt. — Ha pedig az ez évi árat vesszük, mikor a tengerinek május—junius havi ára vékánként 3 korona, köblönként 12 korona volt, melyért a fentjelzett időben fizet 5 vékát 10 K. értékben. Azt hisszük itt uzsoráskodásról szó sem lehet. Nem lehet pedig azért, mert az egyházi „segélymagtár“ 1901. évben 4 vékánként kamat helyett 40 fillért, 1902. évben 2 korona segélyt adott adósnak.

Erre mondhatni, nem egyéb farizeus okoskodásnál. Legyen, zárjuk be a magtárakat, mert azok uzsoráskodnak és kényszerítsük népünket 8°/o-os készpénzzel a piaconról élni. Mit nyerünk vele? A tavaszi 10—12 korona árt megtoldja a megszorult ember

$\frac{3}{4}$ évre 60—72 fillér kamattal, a mikor vesztesége 1 K.—2 K. 72 f. között váltakozik, illetőleg annyit kell a mostani uzsoráskodó egyházi magtárak bezárása esetén a termelőnek és valamelyik pénzügyintézetnek többletül fizetnie.

Bővebb fejtegetés helyett álljon itt ez egyik egyház községében megtörtént eset.

A sz. szolnoki egyházmegye 1887-ben új magtári szabályokat alkotott és léptetett életbe. Mint kezdő pap egyházközségemben teljes szigorral hajtottam végre, minek következménye lett — az azon évi bő termés miatt, — hogy 1888-ban magtári készletünk ott maradt s egyes bujtogatók kezdeményezésére magán magtár létesült, mely tisztán a tavaszi pénzértéknek megfelelő őszi, mennyiségre dolgozott vagyis kamatot egyáltalán nem szedett. Mi maradtunk a régi gyakorlat mellett, azaz magtárunk készletét a bennünk bízók hűvek kamatoztatták, vagy is 4 vékáért fizettek ötöt.

1891-ben a gyenge termés következtében a tengeri köb 7 frt 60 krra — 15 K. 20 f. — emelkedett.

A magán magtár csak kötvényt ujtott, mi meg azoknak adtunk, kik ősszel tartozásaikat befizették és kik év elején jelentkeztek. Kenyér kellett és a magán magtár alapítói onnan vettek gabonát, hol kaptak és úgy, a mint adták. Ekkor a bérlő gabona készletét piaci ár szerint $\frac{3}{4}$ évre 8 % os kamat rá számítással, október hó végén leendő fizetési kötelezettség mellett értékesítette, — vagyis a megszorult embernek 8 forintjába került egy köböl tengeri. Mi meg a régi mód szerint 4 vékát adtunk 5 vékáért. A bérlő nem uzsoráskodott, mert ő 7 frt 60 krt adott 8 százalék kamat mellett október hó végéig.

Mi meg uzsoráskodtunk, mert 4 vékát adtunk 5 vékáért. És mi lett a következménye? Kiváló jó termésünk lévén, a gabona árak lehanyatlottak. Egy véka szép tengeriért decemberben 90 krt fizettünk. A mi adósaink a tavaszi 7 frt 60 kr értékű 4 véka tengeriért ősszel fizettek **4 frt 50 kr.** értékű 5 vékát. Melyik fizetett itt kamatot, az egyház, vagy adós és kinek? Nézetem szerint az egyház az adósnak, hogy szíves volt gabonáját $\frac{3}{4}$ negyed évig használni. *Ez aztán csakugyan uzsoráskodás!*

Fájdalom! nem így a bérlőnek az adósok. Azoknak meg kellett fizetni a 8 frtot, vagy az ennek megfelelő mennyiséget, 8'8, illetve csaknem 9 vékát. Pedig ez egyáltalán nem volt uzsoráskodás, hanem csak adás-vétel. A megszorult ember vásárolt tavasszal, a bérlő ősszel.

Ekkor látták be a bujtogatók szomorú következményeit és mikor a különben csekély adósság és viszonyos kezesség elvitte az igavonót és később az ingatlant. Ellenben az, ki a magtárhoz ragaszkodott, az ő ősszel befizetett tőkáját a következő május 1-ig magáénak tudva, arra bizton számíthatott.

De volt ennek egy jó következménye is. A magán, csupán zsebre dolgozó magtárt a szél elfújta, még az összetett mennyiség is elveszett, ellenben egyházunké megsaporodott. Az 1892-ben megszűnt bortárral fedezetlenül maradt egyházi kiadások fedezésére az egykori magtár ellenesek indítványa folytán a magtárnak szorgalmi uton való gyarapítása határozottatott el. Erre vonatkozólag csak annyit jegyzek meg, hogy a „forgó magtár“ alapra 1893-ban termelt 30 hl. tengeriért 1894. tavaszán 160 frt. folyt be az egyház pénztárába és ősszel ugyan azt a mennyiséget 90 frtért vásároltuk vissza és pedig piaczon történt adás-vétellel. Ettől kezdve azon egyházunkban senki sem panaszkodott, sem nem emlegette a 25% os törvényellenes uzsora kamatot. Az egyszerű nép belátta, hogy nem ő, hanem egyháza fizet neki kamatot a nekik adott kölcsönért. Ha mindezekhez hozzá vesszük a czélt, melyet szolgálnak és a melyet különben annak a népnek kellene külön rovattal meg-

valósítania, akkor csakugyan el kell ismernünk, hogy talán tán még sem uzsoráskodnak.

Az egyszerű nép miként nézi a gabonát Isten áldásának és a pénzt emberi alkotásnak, álljon itt e színben az életből vett tapasztalatom. X egyház gyűjtői egyházközségemben tavasszal, gabona szükség idején gyűjtöttek 4 koronát, ősszel azon évben az Y. egyház gyűjtői 17 korona értékű gabonát. A ki 4—10 fillért sajnált tavasszal, 2—4 liter gabonát szívesen adott ősszel.

Ne akarjuk népünket azon intézményektől, melyekhez bizik elidegeníteni és a melyekről a gyakorlati élet folytán egészen más nézete van, mint azoknak, kik az élet iskolájának Abécéjét is alig ismerik.

De hát kiröpitette világgá, hogy magtáraink uzsoráskodnak? A Magyar Gazda Szövetség! És mit akar a „Magyar Gazda Szövetség“? A gazda terményének értéke emelése által a szövetségi tagok anyagi boldogulását szövetkezeti uton előmozdítani. Mit akarnak az egyházi magtárak? Ugyanazon hit-sorsuak segélyezése által vagyon gyűjtés a protestáns népre sulyosodó egyházi tartozások, terhek könnyítésére. Itt is, amott is összeteszik vagyonuk egy kis részét. Amde amott csak a termelő, eladó részeseül haszonban, emitt pedig a megszorult adós is. Amattól csak készpénzért, ezektől becsületes ember várakozásra is kap. És kérdem, hogy valjon a „Magyar Gazda Szövetség“, vagy azok, kik az egyházi magtárakra az uzsoráskodás bélyegét szeretnék sütni; — hajlandók lennének-e nekem vagy bárkinek is tavasszal 100 liter gabonát kölcsönözni hogy ősszel 108 litert fizessünk érte. Bizonyára nem!

Ezek után, mind addig, mig egy oly részvénytársaság nem alakul, melyik a gabonát természetben fogja tavasszal a megszorult embereknek 8% -ra adni, s minthogy ilyen alakulni nem fog soha, — a leghatározottabban tiltakozom egyházi magtáraink ellen emelt uzsoráskodási vád ellen.

A bortárakat, mert részint a phloxera pusztítása, részint az italmérési adó folytán már megszűntek, emiítés nélkül hagyhatnám, de a multra nézve mégis legyen szabad a vád alól tisztázni megkísérlenem. A múltban adtak e bortárak 1 liter bort 2 liter mustért, tehát cikkiró szerint 100% -ékra. De nem így áll a dolog. Télen és tavasszal a bor vedrét 60 kr. — 1 frt 20 kr. közt váltakozó árért értékesítettük, ellenben ősszel az ilyen fajta mustért 30—40 krt ritkán kaptunk. Itt is az uzsoráskodást megállapítani képtelenség. A bortárak jótékony hatásáról még hasábotok irhatnék, de ezek már a múlté, az olvasó figyelmét nem fárasztom.

Helyes, észszerű és lelkiismeretes pontos kezelés mellett e magtárakkal nagyszerű eredményt érhetni el és ezért azokat nem kisebbiteni, hanem épen fejleszteni kötelességünk, hogy magasztos hivatásukat mindenkor betölthessék.

Berde Sándor,
ev. ref. lelkész.

Nyílt levél.

Nagytiszteletű Szerkesztő Ur!

Csakugyan megtörtént Bürköson az a botrány, hogy a tanfelügyelő, a gondnokság többségének el-lenzése daczára — a helybeli állami elemi népiskolába az oláhnyelvet bevezette. Mi, kiket a tanfelügyelő ellenszegülésünkért 2617—902. sz. a leiratában esküszegéssel s felsőbb hatóság iránti engedetlenséggel vádol s felszólít a következmények levonására, nyilatkozatunk egy példányának csatolásával 91078—898. számú miniszteri kinevezésen alapuló gondnoksági állásunkat a vall. és közokt. ügyi miniszter ur Ó Nagyméltóságának rendelkezésére bocsátottuk.

Ez iskola 27 éves életében sok nehéz és kritikus napokat élt át, de ehhez hasonló eset nem történt. Bölcsőjétől kezdve az utolsó időkig — kivéve azon pár évet, mikor egészen izoláltak attól — mint gondnoksági elnök, alkuvást nem ismerő kitartással örököttem felettem, czéltudatosan vezettem, jó és balsorsában osztoztam, felfogtam az ellene mért csapásokat, a végkimerülésig küzdöttem titkos és nyílt ellenségeivel, zsebre raktam mind azoknak szitkait, kik gazembernek, seprüzni valónak ítélték azokat, a kik a néptanításán, felvilágosításán fáradoztak, mert — a mint mondták — az ők existenciájukat veszélyeztetik. A mai önző, élvsovár, hatalom éstekintély után nyargaló korszakban nagyon sokan tartóznak a társadalom ez osztályához. Ezek közül telnek ki a szájhősök, a vezérek, kik disztrakción, vendéglőkben lelkesen szónokolnak az egységes magyar állam érdekében, informálnak, szolgálatkészen fényesítik a főispán sarkantyus csizmáit, pödrük ki az alispán bajuszát; azután hamis mosolygással, megelégedve, nyugodtan hirdetik, hogy csak azaz evangélium, a mit ők hirdetnek, csak az a törvény, igazság, jogrend a mit ők képviselnek — a rajtuk kívül eső honpolgárok csak igavonó barmok, kiknek nincs szükségük a világozágra, de veszélyes is.

Jellemző, hogy ezen irányzat képviselői legnagyobb számban azok közül kerülnek, kik a nép közül emelkedtek ki. Külömben, mint a lapokból olvasom ez nem csak Magyarországon, hanem az egész világon általános betegség. Ezt, mint tényt, akarva, nem akarva el kell fogadnunk, az ellen nem tehetünk, legalább a jelenben nagyot keveset.

Nincs kizárva annak lehetősége, hogy a tanfelügyelő ur egy ilyen mozgékony, mindenüvé feltalálkodni szerető, minden helyzetet kiaknázni tudó áramlat sodrába jóhiszeműleg került, midőn az oláhnyelv bevezetésére vállalkozott.*) Ha ez az eset, legyen szabad saját megnyugtatóra kérdezni, hogy a vezetőikkel folytatott előleges tanácskozásokon egyenérték fejében miféle biztosítékot szerzett a felől, hogy az oláhok öntudatában meggyökeredzett 5 frt büntetés érvényét veszíti, ha gyermekeiket állami iskolába küldik; hogy az oláh felekezeti iskolába járó gyermekeknek nem tiltják meg a magyarul köszönést; hogy az oláh fiatalság ruházatán kirívólag használt oláh nemzeti színeket a magyar állam színei váltják fel; egyleteikben a himnusz, a szózatot és más lelkes magyar dalokat épp oly buzgósággal énekelik, mint az oláh dalokat; hogy házaikat kívülről az oláh színek helyett magyar nemzeti színekkel díszítik; ünnepélyeiken magyar jelvényeket hordoznak; magyar állam és nemzet ellenes röpiratokért nem lelkesednek. Ezeket és ezekhez hasonlókat legyen szabad kérdezni, hogy azon tanácskozásokon egyenérték fejében miféle biztosítékot fogadott el, mert biztosíték nélküli eljárása — a legszelidebb kifejezéssel élve — óriási könyvelmőséggel s ha a tanügyi felelőséget ily ingatlan alapra fekteti, akkor elmondhatjuk Ezsaiás profétával ordits kapu, kiálts város, mert megérkezett a te látogadásodnak rettenetes napja.

Hogy a rettenetes nap előbb vagy utóbb be fog következni, az minden kétségen feiül állott. Az államnak és tanfelügyelőnek egész a mostani időkig nem volt ereje és hatalma sem arra, hogy a gör. keleti felekezeti iskolát reá szorítsa, hogy vagy a törvény kívánalmainak megfelelőleg rendezze be, vagy ha ezt nem tudja, vagy nem akarja szüntesse be, mert ellen

*) Erre mutat valóban a „M. Sz.“ egyik közelebbi számban adott az a felvilágosítás, hogy „csak az oláh anyanyelvű tanulóknak adnak fakultatíve heti két órát, hogy saját anyanyelvükön is tudjanak írni olvasni.“ E védekezés sem állhat meg. Mert így vagy úgy, de vegyes nyelvűvé teszi a magyar állami iskolát.

Szerk.

esetben csak az általános tankötelezettség kijátszására fenntartott menedékhely — mint a gondnokság ezt többször felfejtette. A kitörés napjának közeledtét jelezte az igazgató tanító ellen, ez előtt pár hónappal lejárattott fegyelmi vizsgálat. A hosszadalmas két rendbeli vádiratnak gerincze az volt, hogy a szülők gyermekeiket azért nem küldik az állami iskolába, mert ott eleven szentet tesznek a tanulóknak tenyerébe, ütök, verik, paszulyra, törökbuza szemekre térdepeltetik. A vizsgálat során magok a panaszosok ismerték be, hogy e panaszokat a járási szolgabíró magán lakásán, az ő utasítása szerint írták, de kitünt az is, hogy a külömben kissé ideges igazgató tanítóval szemben kis üzleti szellem is szerepel, mennyiben a szükséges iskolai fegyelem érdekében alkalmazott büntetéseket, hogy a divatosá vált feljelentésektől szabaduljon a panaszos szülőknak adott pénzfizetéssel egyenlített ki. A vizsgálat alkalmával felvett jegyzőkönyv mind ennek hiteles bizonyossága, a melléje csatolt vádiratok a törekvés irányát és czélt tüntetik fel — ha bár leplezve, takargatva, de minden kétséget kizárólag.

A végeredmény — ez idő szerint — a teljes társadalmi összekavarodás. Vannak magyarok és oláhok, leginkább a vezetők és szereplők között, kik örömmel, lelkesedve üdvözlik az oláh nyelv bevezetését; a magyarok azért, hogy az oláhok segítségével befolyásukat, vezérszerepüket megtarthatják — ideig, óráig, az oláhok azért, hogy beülhettek az állami iskolába, megteljesedve azon reménnyel, hogy egy kis megerősödés után segítő magyar társaikat is örökre félretolhatják. De vannak oláhok, kik azt mondják, már hol tanulnak gyermekeink magyarul, hiszen mi azért vittük oda, hogy magyarul, ne oláhhul tanuljanak.

Olyan magyarok, kik még most is lelkesen küzdenek a zászló becsületeért, kevesen vannak, a legjobbak kiköltöztek, a régieket egymásután kísértem ki a temetőbe. Nagy valószínűséggel a zászló védelmében mi is elhullunk; de azt minden szenyfolt nélkül fogjuk átadni a magyar államnak és nemzetnek.

Megítélheti mindezekből Nagytiszteleted, hogy a bürkösi állami elemi iskola gondnoksági széke éles szegekkel van beverve, hatalmi, nemzetiségi érdekek felvont nyilaival övezve — úgy, hogy az elnök, vagy lelkes társai bármerre forduljanak — nem menekedhetnek a fájdalmas sebzésektől. Ha csak erre tekintenénk s nem éreznők az ennél sokkal égetőbb lelki fájdalmakat, köszönettel vennők a tanfelügyelő ur lemondó figyelmeztetését s felhagynánk minden további küzdelemmel; de zászlónk becsületeért az utolsó csepp vérig harcolni fogunk. Vagy biztosította a tanfelügyelő ur egyenérték fejében a fenn megirt felteleteket — akkor hallgatunk, vagy nem biztosította — akkor küzdünk és mindazokat, kik a magyar állam egységéért és a magyar nemzet supremációjáért harcolnak, segítségül hívjuk.

Teljes tisztelettel maradván

Bürkös, 1902. november 30.

Alázatos szolgája

Horváth István,
ev. ref. pap.

Templomszentelés Koronkán.

Egy szép és nagyjelentőségű napról kívánok megemlékezni az alábbiakban. Szép és nagy nap volt a koronkai ev. ref. egyházközség történetében folyó évi nov. 3-ika. E napon szentelte fel az egyházközség 100 év viharai által meggyengült, de az áldozatkészség által újból javított, diszesen berendezett templomát. Megható, lélekemelő volt ez ünnepély impozás külső nyilvánulásában is, hanem lélekemelő volt azon impressiók következtében,

melyek maradandóvá teszik a napot nemcsak koronkai hiveink előtt, de maradandó nyomokat hagynak mindnyájunk lelkében. Nem csupán a templomban tartott nagyhatású szónoklatok, minden egyes elhangzott szó hathatósan dokumentálja ama krisztusi örök szeretet, mely épít, áldoz szakadatlan és nem elröppenő szavakban fitogtatja vallásosságát, hanem a könyörülő szeretet eszméit átplántálja az életbe s nemesítő hatásával megszenteli az élet minden nemesebb törekvéseit. A prot. szabadságnak, az igazi kálvinizmusnak hatalmas szelleme él és uralkodik ez egyházban, hol dicső ősök méltó utódai lobogtatják keblök legszentebb érzeményeivel az egyház és hazaszeretet zászlaját, mely után haladva bátran harcol ez egyházközség lelkes hiveinek tábora az apostoli buzgóságu ifju lelkipásztor bölcs utmutatása szerint.

Az ünnepély a következőleg folyt le: a harangok jeladására a csinosan átalakított templomba vonult. Ravasz János közkedvességben álló szeretett esperesünk vezetése alatt a vidék szép számmal összegyűlt papsága, hol a helyi és vidéki nagy számú hallgatóság zsufoolásig megtöltötte már a templomát. Invocatio és a XXX. dicséret eléneklése után Molnár Lajos harasztkeri lelkész affia imádkozott meleg közvetlenséggel, buzgó áhitattal, Istenbe vetett bizodalommal, mindnyájunk lelkét eltöltve fölemelő, magasztos érzelmekkel. Könyörgés után felhangzott a koronkai vegyes dalkar szabatos szép éneke. Makkai Sámuel kántortanító precis vezetése mellett. A dalkar énekének elhangzása után Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész-társunk tartotta meg II. Móz. III. r. 5. v. alapján nagyhatású, remek kivitelű alkalmi beszédét. „Ez a hely, melyen állasz, szent.” Mintha éreztük volna a költői emelkedettségű beszéd alatt, hogy a mint szónok látni vélte, itt lebeg e helyen a krisztusi örök szeretet szelleme, az a szellem, melynek ihletésére fölbuzdultak anyaszentegyházunk legkiválóbbjai az egyházépítés nemes munkájára a multban, s a mely szellem most is hathatós erővel munkálkodik a szivekben. Majd nagy meggyőződéssel fejtegeti a hamisítatlan krisztusi szeretetet s szép szavakban hívja fel a koronkai gyülekezetet, hogy kövessék az evangéliumi szeretet parancsolatait.

Az egyházi beszéd elvégeztével Csómos I. kisasszony énekelte el szólóban a „Szárnyat ölt fel” kezdetű gyönyörű imát, remek orgonakisérettel, melynek elhangzása után Kovács László helybeli lelkész aa. olvasta fel remek visszapillantását a templom 100 éves történetére. Egy valóban fölemelő káprázatos kép vonult el szemünk előtt. Az egyház nagynevű pátronusainak a gróf Tholdalagi családnak, ugy a többi egyháztagnak a csodával határos buzgó áldozatkészsége, önzetlen egyháziassága, melyet kifejtettek a mult viharos napjaiban s lankadatlan hithűséggel folytatnak napjainkban, azzal a fölemelő tudattal töltötték el lelkünket, hogy a mely egyháznak ilyen fiai voltak a multban, kiknek utódai így tudnak cselekedni a jelenben, az az egyház aggodalom nélkül tekinthet a jövő elé.

Az egyház 100 éves templomát az ifju buzgó lelkész fáradszón munkálkodása s gróf Tholdalagi László lelkes pátronus bőkezű segélyezése folytán, 1500 korona költséggel alakították át a modern kor kívánalmainak megfelelően. Minden kövön, minden kis porszemen, melyet összehordtak, ott csillog a könyörülő szeretet, az igazi kálvinista áldozatkészség munkája. A közszereteten álló fiatal pap nagyhatású felolvasása könnyeket csalt a szemekbe s mély benyomást gyakorolt a hívők lelkületére.

Ezután Ravasz János felszentelendő imája következett, a fenkölt gondolkozású lélek mély érzelmeket fakasztó megnyilvánulása volt a könyörgés minden szava, egyszerű, meleg szavakban mondott hálát a kegyelem Istenének s kérte az áldások atyját, hogy áldja meg e hegyen épített sátorot; hallgassa meg a hiveknek ugy az örömben, mint a bánatban itt elhangzó imáját s adja meg kérését öregnek, ifjunak, gazdagnak, szegénynek egyaránt.

A szép és lélekemelő templomi ünnepély után gróf Tholdalagi László pátronus, főgondnok ur szives meghívására a grófi kastélyba mentünk ebédelni, hol kiváló szívélyes vendéglátással halmozott el a nemes gróf, szeretetre méltó kedves nejjével versenye az igazi magyaros kálvinista vendégszereteten. Itt is szebbnél szebb szónoklatok hangzottak el; ezek mindenikéből meggyőződünk arról, hogy a nemes grófi család fejedelmi bőkezűsége s az apostoli buzgóságu lelkipásztor ügybuzgó működése folytán e kicsiny egyházközségünk haladása, fejlődése

biztosítva van, ez egy valóban hegyen épített város, melynek fénye messzire meglátszik. Csak az este közeledtével távoztunk el a kegyes grófi család vendégszerető asztalától, hogy bucsut vegyünk Kovács László kedves barátunktól, kinek érdeme volt, hogy e szép és nevezetes nap gyönyörűségeit végig élhettük. Vajha ily szép napról emlékezhetnénk meg anyaszentegyházunk történetében.

Egy marosi pap.

TÁRCZA.

Alkalomszerű fecsegések.

Ezt a czimet adtam felolvasásomnak. Ha ennek eszmemenetét becses figyelemmel kísérendik, igazolva fogják találni a czim felvételét. Ezen reményben mentesítve érzem magam az okadatolástól s egyszerre beugorhatok im mediás res s kiindulhatok azon állításból, hogy korunkban is jogosult azon feltevés és jogosult fog lenni mind addig, mig emberek élnek a földön, hogy a társadalmi fejlődés kultur tényezői között azok foglalják el a legelső helyet, melyek az érzéki világ határain túlterjedő ismeretlen mélységek titkaiban buvárokodnak.

Ideig, óráig érzéken kívüli, de nem természet feletti mélységek ezek. Most még ismeretlen, de nem örökre megismerhetetlen titkok lappanganak azok sötétségében; a tudományok, felfedezések haladásával felvillan egy-egy parányi fény sugar, hová a szem korábban nem hatolhatott be s az ész sötétségben bolyongott. Csak a mi szemünknek, idegeinknek, agyunknak sötétek, mig a nagy mindenség egyetemességében világosak, érthetők. Ebben a világosságban, értelemben, megbonthatatlan törvényes rendben fogamzanak, születnek, fejlődnek és alakulnak át mindenek; annak a világosságnak, értelemnek egy kis lehellete, akaratunk, befolyásunk, közreműködésünk nélkül érinti meg füleinket, szemünket, érzékeinket, hogy az emberi értelemnek, felvilágosodásnak, helyes cselekvési iránynak oly magaslatát építse fel, melyet szervezetünk természete megkövetel s melyre érzékeink közvetítésével eljuthatunk.

Teszi szervezetünk korlátoltsága, öt, némelyek szerint hat érzékünk kevés száma, gyarlóságai azonban csak parányi bepillantást engednek meg ama mélységek titkaiba; az értelemnek, erkölcsnek, művészetnek csak földi szükségünk kielégítésére nélkülözhetetlen fokát közvetítik s engedik elérni. A legnemesebb emberi erkölcs, a legtisztább értelem, a legszilárdabb akarat — szóval az embert jellemző minden jeles tulajdonságok az állatokkal közös ösztönökből, hajlamokból fejlődnek, nemesednek, mig eléri legmagasabb fokukat, vagy alant maradnak az állati egységben. Az állatemberből lesz kultivált ember. Kultúra nélkül az ember egy színvonalom áll az állattal. Mindkettőnél a legelső és hatalmasabb követelő a gyomor. Ennél kegyetlenebb zsarnok nem létezik; éhségében korog, morog, eledel után ordít, ha kielégítést nem talál, bosszút áll a szervezeten. Ez az éhező zsarnok, maga az éhség elemi alapja, feltevéte, irányítója minden testi, szellemi, erkölcsi nagyságnak, avagy elsatnyulásnak.

A szerves élet kezdetén ennek a zsarnoknak szolgálnak az érzékek, az ő gyártelepéből táplálkoznak a csontok, az izmok, az idegek s az ő khemia műhelyéből kerülnek elő a vérek, a szivnek s az agyrendszer tápszerei, hogy öszhangzatos működésük által lehetségessé tegyék egy-egy fény sugar fellobbanását amaz ismeretlen mélységek rejtekeiből.

Ki mondja meg, hogy ezt a szigoru zsarnokot

és annak szolgálait miféle erők kényszerítik arra, hogy az embernek oly szerveket neveljen, melyeknek éhsége és szomjúsága amaz ismeretlen érzenen kívüli tartományok felé irányul, azokban keres kielégítést? Miféle erő hajtja a növényt a világosság felé? miféle erő miveli ugyanezt az emberrel?

A vágy, hogy amaz ismeretlen vidékeknek mentől több rejtekeit fedezze fel, ösztönzi, ingerli, kényszeríti a felfedezések ösvényét keresni és azon bolyongani. A mit ezuton felfedezett és megismert, az többé nem érzék feletti, nem hozzáférhetetlen, az már hatalmába került s céljaira felhasználhatja. Minden új felfedezés, minden igazolt ismeret segítségünkre jó, támpontot szolgáltat újabb felfedezéseket tenni, újabb ismereteket szerezni.

Az ember öt érzékének így jön segítségül a tudományos elmélet és ez így hivatkozik az érzékek, a tapasztalat tanubizonyosság tételére; az elmélet és tapasztalat így egészítik ki egymást. A gőznek, villanynak, delejességnek most ismert erői, felfedezésük előtt, ismeretlen, érzék feletti tényezők voltak s csak azután lettek ismeretesek, miután törvényeit felfedezték és alkalmazták. Ma egy igénytelen munkás is könnyen kormányozza, vezeti azokat.

A felfedezésekkel, a szükségletek szaporodásával, vagy változásával, a kielégítésükre irányult törekvésekkel együtt változnak, átalakulnak az érzékek, s ezek közvetítő fogékonysága; módosulnak a fogalmak, képzetek, értelmi s vallás erkölcsi nézetek. Az ember belső élete, külső társadalmi, állami, egyházi szervezkedése folyton módosuló alakban nyilatkozik meg. Nincs kizárva, sőt tények bizonyítják, hogy mint a béka kopolyájának helyét a tüdő foglalja el: úgy az embernek is egyik vagy másik érzékszervét más szerv helyettesíti. Az élet feltételeknek megfelelőleg módosulnak a szervek, az ideg rendszer, szenvedélyek, értelmi, erkölcsi, esztetikai irányzatok. Ha elterjed az a por alaku tápszer, melyből egy késhegynyi elégséges az emberi szervezet táplálására: akkor a gyomor, a nyelv, az orr, az inyenczek és éhesek e követelő szervei undorral fognak elfordulni a debreczeni kolbásztól, a kolozsvári töltött káposztától, a tordai jó kenyértől s az italoknak zamatos ízétől; elsárgulnak, mint fölöslegések s azokkal együtt kihalnak az inyenczek is. Hogy ettől az állapottól ez idő szerint mennyire irtózzunk, bizonyosága a keserű panasz, hogy mind a kolbász, mind a töltött káposzta, mind a páratlan jó magyar kenyér, mind a hamisítatlan bor csak a múlt idők emlékeiben élnek.

Egy ismeretlen világ ismeretlen erőinek hatása, befolyása alatt a mi megkérdésünk, tanácsadásunk nélkül történnek mindezek, úgy, mint azt a világegyetemnek létezése, fennállása megköveteli, melynek szervezetében az ember maga is egy parányi szerv, s mint ilyen van az földi élet kultiválására és arra a szerepre beosztva, melyet nekie a nagy mindenséggel összhangzatos egységben be kell töltenie. Ime a vallásos érzelmek kiapadhatatlan forrása. Ismeretlen, érzenen kívüli, de nem természetfeletti világból lakadnak azok. Minden a természetben van, semmi sincsen azon kívül, vagy a felett. Ezt feledik a vallások, melyek tanításaikat szeretik természetfeletti kijelentésnek tekinteni s figyelmen kívül hagyják, hogy az ahoz való konok ragaszkodás hozza ellentétbe a tudományokkal s táplálja azt a vádat, mintha a vallás csak a papok találmánya lenne, uralmuk fenntartására, a tudatlanság, butaság, babona terjesztésére holott maguk a tudományok is elismerik az érzenen kívüli, de nem a természetfeletti világ létezését.

Bizonyos dolog, hogy a tudományok és vallás egy és ugyanazon forrásból táplálkoznak. A különbség közöttük a tudományos módszerek alkalmazásában, a tudományos elmélet meghatározatában, a tudomány épületének felemelésében, berendezésében

jelentkezik. A pozitív tudományok a tudásnak, az ismeretnek határát a tapasztalat által igazolható határon túl nem terjesztik s igen helyesen azt állítják, hogy csak annyit tudunk és csak azt ismerhetjük, mire az emberi szervezet képesít. Ez azonban nem zárja ki az ember felfogó és megismerő tehetségének körén kívül létező ismeretlen világ létezését, melynek befolyása alatt élünk, melyet még nem ismerünk, kimagyarázni nem tudunk. Az elme soha sem is mondott le azon reményről és törekvéstről, hogy abból mentől terjedelmesebb tartományokat ismerjen meg, foglaljon el saját céljaira. Ez a törekvés, kiolthatatlan vágy, azonban féken tartva az az emberi szervezet korlátoltsága által, mely csak annyit markolhat, a mennyit megfoghat vagy elcsüggedve, életkedvet veszítve veti magát a tértelenség, semmittevés fertőjébe, vagy dühöngő rombolásban keres kielégítést, valahányszor azt a kérdést veti fel és arra keres feleletet, „*hogy az a mit ismerünk lényegileg az e a minnek ismerjük, vagy pedig csak olyan, a milyennek mi ismerhetjük?*“

Miután az emberi nem mivelődésének történeti emlékei azt beszélik, hogy a régiek csakugyan nem olyannak ismerték a világegyetemet, az embert és a társadalmat, mint mi; miután teljes bizonyossággal állíthatjuk, hogy a jövő század sem olyannak fogja ismerni, mint a jelen: sőt miután tapasztaljuk, hogy korunk fiatal nemzedékének ismereten is különbözik az öregek ismeretétől: határozottan állítjuk, hogy „*az ismeret tárgya lényegileg nem az, a minnek ismerik, hanem csak olyan, milyennek hatásai következtében ismerhetik*“ Ez azonban nem azt teszi, — mint vannak a kik állítani szeretik — mintha a külvilág nem léteznék együtt csak a képzeletben, hanem csak azt, hogy az öntudatban másképpen alakul át, mint azon kívül tényleg létezik.

A közönséges életben azt mondják, hogy a haragnak hangja, a virágnak színe, a tűznek melege van, a kő kemény és így tovább. De a tudomány ezzel nem elégszik meg s midőn azon kérdésre keres feleletet, hogy a hang, a fény, a hő, a vonzó erő, mint objektív realitások léteznek-e; határozottan feleli, hogy mint ilyenek nem léteznek. Flammarion azt mondja, hogy ezek semmi egyebek, mint csak a mozgások megnyilatkozásai. Az, a mit mi hangnak nevezünk, a halló szervünkre másodpercenként 32—36000 rezgés által gyakorolt hatás. És a légnak ez a rezgése magában véve csöndes. Az, a mit fénynek, színnek neveznek, csak egy érzet, a melyet látó szervünkön az éthernek másodpercenként 400—756 trillionnyi rezgése hoz létre s ez a hullámozás magában véve sötét. Az, a mit hőnek hívunk, másodpercenként 350—600 trillionnyi rezgés által előidézett érzet. A nap éjjélkor épp úgy megvilágítja a teret, mint délben, de azért a tér mégis sötét marad. Ugyancsak Flammariontól vettem, hogy a vonzás szót Newton csak arra találta fel, hogy jelezze a módot, a melyen az égi testek mozognak a térben. A dolgok úgy történnek, mintha ezek a testek vonzanák egymást: de ennek az erőnek a lényegéről, a természetéről nem tudunk semmit.

(Folytatása következik.)

Irodalom.

Irodalmi jelentés. Evangeliomi Keresztyén Tanítások czimű prédikációs könyvemből, mit e becses lapon kívül a „Magyar Szó“ is dr. Klein főrabbi ur után oly előnyösen ismertetett, még 30 példányban kapható nálam 2 koronáért. „*Confirmációi Kátém*“ mit én a helvét hitvallás alapján irtam, most jelent meg. E kátéről már 3 theologiai doktor nyilatkozott kedvezőleg. Egyik dr. Csécsi makói lelkész, ki e kátét jövő iskolai évben már használtatja. Másik dr. Moody

András budapesti scot lelkész, ki — hozzám irt levele szerint — magyar confirmációi oktatásánál e kátét használni fogja. Harmadik dr. Szabó Aladár, ki e kátét egy igen használható tankönyvnek ítélte. Ára ennek 40 fillér. A kik megösmerni, megbírálni akarják, azoknak 20 filléres bélyeg beküldése mellett szolgálók. „Keresztény Evangyelista“ lapot jövő évbe is küldjük 2 korona előfizetésért. E lapban mindig 1 predikáció jelenik meg tőlem, így egy évben 21. Előfizetéseket illetve megrendeléseket szívesen kér és fogad Szalay József lelkész Nagybecskerekén.

Szent István uralkodásának története a legfontosabb fejezete a magyar históriának. Mert ennek az uralkodásnak talajában erősödnek meg a magyar államiság fájának gyökerei és István erős keze rakja le azt az alapot, melyen Magyarországnak, a nyugati kultúrának egyik hatalmas védővárára épül. Az előkészítésnek, a jövő alapvetésének ezt a nagyszabású munkáját ismerteti Acsády a Magyar Birodalom Története című munkája a 3-ik és 4-ik füzetének legnagyobb részében. Ismerteti úgy, hogy még a magyar históriában nem egészen járattan is meglepetve fogja Acsády fejtegetéseit, elbeszéléseit olvasni. Egészen új világításban tűnik fel bennük István és új világításban a munka, a mit végzett. A szent király alakjáról eloszlatja azt a misztikus ködöt, melybe a későbbi krónikások és a legenda burkolta. Jámbornak, de a mellett erősnek, hősnak, hajlíthatatlannak rajzolja és valóban csak ilyen lehetett az az uralkodó, ki pápával és német császárral szemben annyira meg tudta óvni a fiatal magyar állam függetlenségét. Megmutatja Acsády, hogy a legkeresztényebb fejedelem a legnemzetibb is volt, ki papjait szerette, tisztelte, de mindég csak alattvalóinak, hivatalnokainak tekintette. Megmutatja Acsády, hogy a mellett, hogy az egész kormányhatalmat a maga kezében összpontosította, valóságos inkarnációja volt a nemzeti akarathoz. Nem volt olyan állami vagy társadalmi kérdés, mely iránt ne érdeklődött volna. A katonai kiképzésre épen olyan gondja volt, mint az ipar, a kereskedelem, a jog-élet, a művészet, a műveltség fejlesztésére. Milyen más irányban fejlődött volna a magyar história, ha István utódai az ő nyomán haladnak! És milyen mozgalmas, milyen élet-eleven a kép, melyet Acsády az első magyar király munkásságáról rajzol! Valóságos történeti regény hatását teszi Acsády elbeszélése, a nélkül, hogy egy pillanatra is eltávolodnék az objektív történetírás teréről. Szinte nehezebbé esik az olvasónak, hogy hirtelen megszakad az elbeszélés fonala és hogy a jövő füzet megjelenéséig kell várnia. Ha azok is az előbbiek színvonalán maradnak — és bizonyára maradnak — úgy megjósolhatjuk, hogy Acsády munkája lesz a magyar történeti litteratura legnepszerűbb terméke.

A „Debreczeni Lelkészi Tár“ érdemes szerkesztője a következő felhívást bocsátotta ki: Nagytiszteletű Ur! Teljes tisztelettel és bizalommal kérem, hogy a Debreczeni Lelkészi Tár (Gyakorlati Ev. Ref. Papi Lexikon) II-ik kötetének jövő évben leendő megjegyzését szíves közreműködésével és szellemi pártolásával lehetővé tenni kegyeskedjék. E célból kérem, hogy becses dolgozatainak kéziratait hozzám legkésőbb 1903. április 1-ig beküldeni méltóztassék. A kéziratokat — hacsak lehetséges — szíveskedjék a lap egyik oldalára írva sajtó alá készítve küldeni be. Dicsekvés nélkül mondhatom (hisz nem enyém, hanem igen tisztelt munkatársaimé az érdem), hogy a tár első kötetét az illetékes szakkritika a legnagyobb elismeréssel fogadta, s a vállalat fenntartását szükségesnek ítélte. Ez bátorít annak további folytatására. A több felől kifejezett óhajtatás szerint a II-ik kötetben a fősúlyt a használhatóságra fogom fektetni s különösebb alkalmi dolgozatokat minél kevesebbet közlök. Ennél fogva személyre szóló keresztelési, esketési, főleg gyászbeszédeket és imákat ezuttal mellőzni kérem. Tájékoztásul közlöm, hogy miféle dolgozatokat kérek a II-ik kötetbe: 1. Bibliai magyarázatok és imák (minél több). 2. Gyermekestentiszteleti beszédek. 3. Közönséges egyh. beszédek (minél több). 4. Ünnepi egyh. beszédek és imák. 5. Évszaki egyházi beszédek és imák. 6. Urvacsorai egyházi beszédek és imák. 7. Urvacsora utáni egyh. beszédek és imák. 8. Harang-, orgona-, temető-, sirbolt-, ház-, toronyszentelési-, sirkőállítás beszédek és imák. 9. Október 6-iki egyh. beszéd és ima. 10. Adventi beszédek és imák. 11. Általános keresztelési, urvacsorai, estési, halotti beszédek és imák. 12. A lelki-gondozás körébe tartozó dolgozatok (minél több). 13. Az egyházkormányzás körébe tartozó dolgozatok. (I. kötet IX. lapján olvashatók szerint). E nemből szeretnék legalább egy pár mintadarabot közölni s a tár gyakorlati értékét ezekkel is emelni. Új genre s kiválóan föl hívja a figyelmet. Az imák és beszédek külön-külön is küldhetők. Nagybecsű közreműködését ismételtelen kérve vagyok Debreczen, 1902. október 31. Kiváló tisztelettel S. Szabó József, ev. ref. főisk. tanár. — Közöltük e felhívást, hogy egyházkerületünk lelkészeinek is módjában álljon ez ügyről kellő tájékozást szerezniök és a munkában részüket kivenni, melyre szívesen buzdítjuk is.

Különfelék.

Papbeiktatás. Nemcsak szép napok voltak, de — adja Isten — emlékeztetések is legyenek a kolozsvári egyházközség életében e hó 6—7-ik napjain. Az előbbin költözött be, s az utóbbin iktattatott be ünnepélyesen hivatalába a nevezett egyházközség magyarutczai választott lelkésze: *J. Jrsay József*.

Szombaton délelőtt 11 óraker fogadták hivei a kajántói völgy nyilásánál, hol *Dr. Török István* ref. koll. igazgató üdvözölte szép beszéddel, melyben a hivek reményének és várakozásának formájában azon feladatokról szólt, mely itt az új papra vár. Irsay válaszában azok megvalósítására szentelni ígerte egész életét. — A 30-nál több kocsis kísérte menet az új lelkészt szállására, hol *Incze Gerő* főgondnok üdvözölte meleg szavakkal. Irsay válaszában megköszönve a szíves fogadtatást, fordulatokban gazdag beszédben kérte hiveit, hogy a házat, melyet neki lakásul adtak, hol ő családi életét leélendi, tekintse minden híve saját otthonának is. Ajtaja, kapuja, mint gazdájának szíve, mindig nyitva lesz mindenkinek, ki hozzá bizalommal közelit. Legyen e papilak képe az egész egyházközségnek, melynek egy nagy, egymásról folyton gondoskodó családnak kell lennie.

A másnap délelőtt 10 óraker tartott ünnepélyes beiktatásra a közönség, sok más vallású, sőt vidéki is — Irsay régi gyülekezetéből — szorongásig megtöltötte a magyarutczai hatalmas templomot. Az énekek elhangzása után *dr. Bartók György* püspök vezette be hivatalába az új lelkészt. Pál apostollal intette, buzdította új szolgatársát, hogy „örizze meg magát és a tudományt, mert így mind magát megtartja, mind azokat, a kik reá bizattak.“ Majd Irsay lelkész tartotta meg történeti vonatkozásokban gazdag imáját s utána beszédét, melyben Pál apostol textusaival „magát mindenkinek szolgájául“ ajánlotta. A szép beszéd, melynek különösen szép választékos nyelve és egyben ritka népiessége valóban meglepte az egész hallgatóságot: igen jól ajánlotta az új papot. De nem kevésbé az is, hogy bátran mert hivatkozni a hivek lelki bajaira, a hitben való ellanyhulásra és szektárius bomlasztásokra. E katedrán valóban nagy szükség van a hívők lelkéhez aktuális dolgok útján férközni a katedrából s az új pap ebben is be fogja váltani a reményeket.

A felemelő egyházi ünnepély után, melyet a földész énekkar szereplése is emelt a Hymnus éneklésével ért véget. Utána közebb volt, melyen 100-nál többen vettek részt lelkes hangulatban ünnepelte az új papot s reméljük egy jobb kor kezdetét.

A legatiok ügyében a dunántúli egyházkerületben azon intézkedés történt, hogy ezután csak az lehet legatioba, a ki predikatioját bemutatja s előre fel is mondja. Ez mindenesetre nagyon szükséges és czélszerű intézkedés.

Pályázat vallástani kézikönyvekre. A dunamelléki ref. egyházkerület f. évi közgyűlésétől nyert megbízás alapján az egyházkerület irodalmi bizottsága pályázatot hirdet a következő középiskolai vallástani kézikönyvekre. 1. Az isteni kijelentés az ó- és új-szövetségi szent-iratokban a középiskola I. és II. osztályai számára. 2. A keresztény hittan és erkölcs-tan elemei, a középiskola III. és IV. osztályai számára. 3. A keresztény egyház története, a középiskola V. és VI. osztályai számára. 4. A keresztény hittan és erkölcs-tan foglalatja, a középiskola VII. osztályára számára. — A pályázat egészen szabad és abban az összes ref. egyházkerületek írói részt vehetnek. A tankönyvek az egyetemeken konvent által megállapított új vallástani tantervnek (1901. évi konventi jegyzőkönyv 38. szám) megfelelőleg készítendők. Az elfogadott munkákat az egyházkerület a saját tulajdonába veszi. Szerzők, írói tiszteletdíjképen az első kiadásnál, kis oktáv alaku, ritkított garmond szedésű,

16 oldalos nyomtatott ivenként 100 koronát, a következő kiadásoknál pedig szintén nyomtatott ivenként 50 koronát kapnak; kötelesek azonban munkáikon az újabb kiadásoknál az egyházkerület által kívánt módosításokat, átdolgozásokat megtenni. A pályamunkák, idegen kézzel írva, jelíges levéllel ellátva, az egyházkerületi irodalmi bizottság előadóójához, Hamar István theol. akad. tanárhoz (Budapest, VII. ker., Kövér Lajos-utca 15.) küldendő be. Pályázati határidő 1903. február hó 28.

Egyenlőség? A tiszántuli egyházkerület közgyűlésén tárgyalták azt a panaszt, hogy bár tanítói fizetések kiegészítésére új iskolák állítása alkalmával nem ad pénzt az állam, mert — ugymond — az erre szolgáló pénztár már kimerült, mégis újabb megújabb iskolák felállítását követeli. „Szinte azt kell hinnünk, hogy tervszerűleg nyomják felülről a szegény kálvinista egyházakat és népet.” Ezt mi annyival inkább hisszük, mert biztos tudomásunk van róla, hogy apácza-iskolában 120—130 gyermek is van s úgy látszik, lehet is háborítatlanul egy osztályban! Hol az egyenlőség?

Hivatalos rész.

404—1902.

Írásbeli tétel

az 1903. év folyamán tartandó alap- és lelkészképesítő vizsgákra.

1. Alapvizsgára:

a.) A bibliai bevezetésből: „A synoptikusok és János evangéliuma közt levő viszony ismertetése.

b.) Az egyet. egyháztörténetből: „A keresztes hadjáratok; ezek okai, rövid története és eredménye.”

c.) A vallásbölcsezetből: „A darvinizmus és a vallás.”

2. Az első lelkészképesítő vizsgára:

a.) A biblica theológiából: „Az Isten országa és a Messiás az ó- és új testamentumban.”

b.) A systematica theológiából: A ker. hit és erkölcs-tanból: „Isten erkölcsi világrendje és annak érvényesülése.”

c.) Egyházi beszéd textusai: Ésaías 42: 1—5; Ap. Csel. IV. 20; I. Ján. V.: 11—12.

3. A második lelkészképesítő vizsgára:

a.) A magy. prot. egyháztörténetből: „Heltai Gáspár szerepe az erdélyi reformáció történetében.”

b.) Az egyházjogból: „Az egyházközség jogi helyzete a magyarországi ev. ref. egyházban.”

c.) A gyakorlati theológiából a következő gyakorlati biblia-magyarázati feladatok tüzetnek ki, melyek közül egy írásban dolgozandó ki, a többinek pedig a vizsgálaton szóbeli szabad előadása kívántatik:

Márk: X.: 46—52; Márk: XIV. 3—9; Máté: VI: 24—34; Máté VIII. 23—27; Máté XI: 28—30; Zsolt.: LIII: 2—7; Jerem. Siralm. III. 23—26; Ján. VI.: 48—57; I. Ján. IV: 1—6; Róm. VI: 1—8; Róm. VIII. 28—32; Zsid. IV 9—13.

Az írásbeli dolgozatok 1903. június hó 15-ig adandók be a theol. fakultás igazgatójához.

Kelt Kolozsvárt a theol. fakultás tanári karának

1902. december hó 1-én tartott üléséből.

Kiadta:

Kenessey Béla s. k.
theol. igazgató.

Helyben hagyom és kihirdetésüket elrendelem.
Kolozsvárt, 1902. decz.

Dr. Bartók s. k.
püspök.

5089—1902.

Mindenik kollégium mtt. Előljáróságához.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur f. é. decz. 2-án 78957. sz. a. szásvárosi ev. ref. főgimnasiunban folyó évi december hó 13-án megtartandó javító és pótló érettségi vizsgálatokhoz az 1883. évi XXX-ik t. cz. 23. §-ából kifolyólag Hamar István, budapesti ev. ref. theol. akadémiái tanárt küldötte ki, kormány képviselőül. Kolozsvárt, 1902. december hó 8-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

4788—1902.

KÖRLEVÉL

valamennyi nt. esperes aaihoz.

A folyó évi november hó 8—13-án tartott egyházkerületi közgyűlés, 29. jkvi szám alatt kelt határozatával, az esperesi vizitáció új rendjét állapította meg, azzal a kijelentéssel, hogy emez új vizsgálati rend már az 1903. évtől kezdve alkalmazandó.

A midőn e határozatra nt. esperes aai figyelmét ezennel fölhevítjük és jelezzük, hogy a közelebről szétküldendő egyházkerületi közgyűlési jegyzőkönyv idézett pontja alatt az új vizitáció szabályzat egész terjedelmében közölve van, — tájékozásul azt is meg kell jegyeznünk, hogy a szabályzat ama rendelkezése, mely szerint az *összes egyházközségek három évenként egyszer legalább megvizsgálandók.* csakis a minimális követelményt jelenti, vagyis mindazok az egyházközségek, melyeknek anyagi és szellemi ügyei az esperesi vizitáció részben ellenőrző, számonkérő, felülvizsgáló, részben pedig reprezentáló és buzdító hatását igénylik: minden két évben, avagy minden évben is megvizsgálhatók, sőt, mint eddig, úgy jövőre is nemcsak jogosítva, de kötelezve is vannak esperes aai arra, hogy fölmerülő szükség esetén, évenként akár többször is, helyszíni szemlét és vizsgálatot tartsanak egyes egyházakban.

Esetleges félreértések elkerülése végett azt is szükségesnek látjuk hangsúlyozni, hogy esperesi vizitáció föl-tétlenül minden évben tartandó, tehát e szabályzat fennemlített rendelkezése nem magyarázható oda, hogy az egyházmegye összes egyházai egy évben és egymásután, de csak harmadévenként vizsgáltassanak meg, hanem az egyházmegye három vizsgálati körre lesz felosztandó és minden évben az egyik kör egészen a másik köröknek azonban csak amaz egyházai lesznek megvizsgálandók, melyek különféle okokból sürgős vizsgálatot igényelnek.

Az erd. ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának, Kolozsvárt, 1902. november 20-án tartott üléséből.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

5023—1902.

KÖRLEVÉL

Valamennyi erdélyi ev. ref. kollegiumi és a kolozsvári ev. ref. theol. fakultás mtt. Előljáróságához.

A m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter ur ó nagyméltósága 4869—1900. ehm. sz. a. kelt és a Hivatalos közlöny 1901. évi első számában közzétett rendeletével az ötödéves korpótlékok ügyét szabályozván, ezen szabályzatot a felekezeti vagy más testületek által fenn-tartott középiskolákhoz általa ki nevezett tanároknak nézve is kötelezőnek jelentette ki.

Mint hogy a jelzett szabályzatban megállapított korpótlék igények az 1894. évi XXVII. t. cz. alapján alakított országos nyugdíj és gyámintézet kötelékébe felvett tanintézetek tanárai részére esetleges állami kinevezetésük alkalmából szintén megállapítvák, a viszonyosság elvéből önként következnek, hogy gondoskodnunk kellett oly szabályzatról, mely egyházkerületünk által választott tanárok korpótlék igényeit szabályozza s az állam főhatósága alá tartozó középiskolai tanároknak kollegiumainknál és viszont leendő alkalmazását lehetővé tegye.

Ezen cél szemelött tartásával igazgatótanácsunk az alább egész terjedelmében közölt és viszonyainkhoz alkalmazott szabálytervezetet elkészítettvén, felkéri a Mtt. Előljáróságot, hogy sziveskedjék vonatkozó véleményét legkésőbb jövő évi január hó 15-ig velünk annyival inkább közölni, mivel a későbbi vélemények tekintetbe vétele nélkül lennénk kénytelenek előterjesztésünket a főt. Egyházkerületi közgyűlésnek megtenni.

Kolozsvárt, 1902. decz. hó 5-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

SZABÁLYZAT.

A magyar kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter ur 4869—1900. sz. alatt kibocsátott és 1901. január 1-től kezdve életbe léptetett rendeletével megállapított s az erdélyi ev. ref. egyházkerület főhatósága alá tartozó intézetek tanárainak viszonyaihoz alkalmazott: ötödéves korpótlékairól.

1. §. Az ötödéves pótlék személyhez és rendszerezett álláshoz kötött fizetés természetével biró, nyugdíjba beszámítható, állandó pénzbeli járandóság, mely a jogosultat számításba vehető szolgálati ideje után öt évenként, legfeljebb öt ízben, a megállapított összegben, jelen szabályzat határozmányai értelmében megilleti.

2. §. Alkalmaztatik ezen szabályzat az erdélyi ev. ref. egyházkerület fennhatósága alá tartozó

1. kolozsvári theol. fakultáshoz,

2. a nagyenyedi tanítóképző-intézethez és

3. az összes erdélyi ref. kollégiumokhoz, az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlése által választott és miniszterileg kinevezett rendes tanárookra s ugyanazon intézeteknél véglegesen alkalmazott tornatanítókra.

3. §. Az 1893. évi IV-ik t.-cz. 6. §-ának utolsó pontjában kimondatott azon elv, mely szerint a tanárokat megillető ötödéves pótlék a magasabb fizetésbe való kinevezés vagy előléptetés esetén nem szüntetendő be, a jelen szabályzat 2-ik §-ában elősorolt állásokra egyaránt alkalmaztatik.

4. §. Az előző §. kiegészítésével kimondatik még, hogy a már kiérdemelt ötödéves pótlék, mint személyemhez kötött illetmény, ugyanazon összegben, a melyben kiszabotott, megmarad akkor is, ha az illető tanár a 2-ik §-ban jelzett bármely állásból ugyanazon §-ban felsorolt más állásba áthelyeztetik, vagy megválttatik.

5. §. Az ötödéves pótlék a fizetés természetével bir és ennek kiegészítő részét képezi, tehát oly részletekben fizetetik ki, mint a többi illetmények és pedig bélyeges nyugtáványra. Utána szabályszerű szolgálati díj vagy nyugdíj-járuclék, valamint kereseti adó fizetendő. Az ötödéves pótlék összege fizetési előlegek engedélyezésénél számba vehető.

6. §. Végellátás alkalmával az ötödéves pótlékok az 1885. évi XI. t.-cz. 13. §-a szerint a beszámítható javadalmazás megállapításánál figyelembe veendő.

7. §. Az ötödéves pótlék kiszabásánál beszámítható szolgálati időnek tekintetik azon időtartam, melyet valaki az ötödéves pótlék megállapításától visszafelé terjedőleg, a 2-ik §-ban felsorolt állások bármelyikén szakadatlanul és egyfolytában eltöltött.

A beszámítható szolgálati idő kezdete az állás elfoglalásának napja.

8. §. A 2. §-ban felsorolt állomásokon töltött szolgálati idővel — ezen szabályzat életbe léptetése után — egyenlőnek tekintetik azon szolgálati idő is, melyet valaki ezen szabályzatban megnevezett állások egyikére történt megválttatását, vagy kineveztetését közvetlenül megelőzőleg, állami, törvényhatósági, községi vagy valamely felekezeti tanintézetnél ötödéves pótlék igénynyel egybekötött állomáson töltött. — Ily szolgálattal biróknak tekintendőek:

a) feltétlenül azok, kik állami, vagy államsegélyben részesülő felekezeti, törvényhatósági, vagy községi tanintézetekhez, az államsegély iránt kötött szerződés értelmében, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium által neveztettek ki;

b) az 1904. évi XXVII. t.-cikk alapján az országos nyugdíj és gyámintézet kötelékébe felvett tanintézeteknél alkalmazva volt tanárok, ha állásuk korpótlék igénynyel volt egybekapcsolva.

9. §. A szolgálati idő folytonosságának számításánál a tényleges szolgálat nélkül eltöltött azon idő, mely az 1885. évi XI. t.-cz. 9-ik §-ának határozmányai értelmében nyugdíjba be nem számítható, az ötödéves pótlékok megállapításánál sem vehető figyelembe.

10. §. Helyettes tanári, helyettesítő tanítói, óra adói, ösztöndíjas tanfolyam hallgatói minőségben töltött idő be nem számítható.

11. §. Ha valamely ötödéves pótlék megállapításánál két- vagy több tanintézetnél teljesített szolgálati időt kell számba venni, a kétféle szolgálati idő között különbség nem tétetik akkor sem, ha az egyik tanintézetnél 30, a másikonál 40 év kívántatik a teljes nyugdíjhoz.

12. §. Az első ötödéves pótlék, az illető jogosult kinevezési okmányának, vagy megválttatásának keltét, illetőleg állása elfoglalásának napját követő hó 1-től, vagy ha ezen napon a hó 1-ére esik, ezen naptól számítandó megszakítás nélkül eltöltött 5 év mulva, a második 10, a harmadik 15, a negyedik 20 és az utolsó 5-ik 25 év mulva válik esedékessé.

13. §. Az ötödéves pótlékok száma ötnél több nem lehet.

14. §. Az ötödéves pótlékok egyenkénti összegének megállapítására vonatkozólag, az egyházkerületi közgyűlés által hozott határozatok, illetve az államsegély iránt kötött szerződések megfelelő rendelkezései irányadók.

15. §. Mindazoknak, kiknek már eddig okmányilag, vagy állásukból kifolyólag meghatározott összegű ötödéves pótlék utalványoztatott, ezen szerzett igényük továbbra is épségben fenntartatik.

16. §. Az esedékessé váló ötödéves pótlékokat az illető jogosult közvetlen előjáróságának hivatalos felterjesztése alapján az egyházkerület igazg.-tanácsa által megállapított költségvetés keretén belől és az illető előjáróság utalványozására, azon intézet pénztárából veszi fel, melynek szolgálatában áll.

Az első ötödéves pótlék folyósítását tárgyazó költségvetés felterjesztése alkalmával a felterjesztésben hivatalozni kell a megválasztásról szóló egyházkerületi határozat, illetve miniszteri kinevezésről szóló igazgatótanácsi leirat keltére és számjára, a következő pótlékok engedélyezését tárgyazó felterjesztésekben azonban, az előző pótlék folyósítását jóváhagyó leirat számjaira kell hivatalozni.

Ha oly korpótlék megállapításáról van szó, melynél az erdélyi ev. ref. egyházkerület hatósága alá nem tartozó intézetnél eltöltött és a 8. §. alapján beszámítható szolgálatot kell számba venni, akkor az illetőtől bekövetelendő oly okmányok is csatolandók a felterjesztéshez, melyek igazolják, hogy az illető tanárnak előbbeni állásában ötödéves pótlékokra igény-jogosultsága volt.

17. §. Az ötödéves pótlékok tárgyában az ezen szabályzatban megjelölt alkalmazottakra nézve eddig érvényben volt összes szabályzatok és határozatok, — a korpótlékok egyenkénti összegét megállapító határozatok kivételével, melyek továbbra is érvényben maradnak, — jelen szabályzat életbe léptetésének napjától kezdve hatályon kívül helyeztetnek.

18. §. Ezen szabályzat a m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter ur által kibocsátott hasonló szabályzatban foglalt kölcsönösségnél fogva azzal egyidejűleg, vagyis 1901. január 1-től kezdve lép hatályba.

Kolozsvárt, 1902. május hó 5-ér.

Dr. Bartók, elnök.

Maksay, előadó.

4961—1902.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi t. lelkész aaihoz.

Több oldalról felvilágosítás kéretett igazgatótanácsunktól az iránt, hogy az új papi díjlevelek kiállítása rendjén, az állami fizetés kiegészítés tétele alatt, az 1200 avagy az 1600 koronáig való kiegészítés összege jegyzetessék-e be az „érték“ rovatba?

E kérdésre az a válaszuk, hogy az említett tétel „érték“ rovatába az 1600 koronáig megállapított összeg jegyzendő be, de a tétel címét követő „megjegyzések“ rovataiban jelzendő a tényleges állapot, vagyis az a körülmény, hogy az 1902. évben csak az 1300 és az 1906. évben az 1400 koronáig esedékes kiegészítési összeg van, illetve lesz folyósítva.

Kolozsvárt, 1902. decz. hó 9-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

1438—1902.

PÁLYÁZAT.

A nagysajói ev. ref. egyházmegyében keblezett Szász-Mátéi IV. oszt. egyházközség lelkészi állomásra ismételt pályázat hirdettetik.

Javadalma: 3 szoba, konyha, kamrával ellátott lakás, gazdasági épületek és veteményes kerten kívül: földjövedelem értéke 100 korona; készpénz 332 korona 44 fillér, a néptől járó termény értéke 178 kor 34 fill. Munkabeli szolgálmány és stola 82 korona; állami kiegészítés 1600 koronáig 936 korona 54 fill. Az állami iskola szervezete most van folyamatban — honnan a vallás tanításért külön tiszteletdíjat fog kapni.

Pályázati határidő 1903. évi január 10. Folyamodások Muzsnai Károly esperes aahoz küldendőek Szász-Czegőbe, u. p. Kerlézs.

Kolozsvárt, 1902. december 10.

Dr. Bartók György,
püspök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELNIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Uj díjlevelek.

Ezen a czimen és ezen tárgyban dolgozik most az erdélyi papság, nem kis fáradsággal, miután egy egyszerű, mint minden rubrika a világon keveset, vagy legalább is nem mindent megmondó, nem teljesen felvilágosító rovatos iv, nyomtatott *díjlevél-vázlat* áll előtte, melyet ugyszólva csak hangulatszerűen kell kitölteni, miután nincs egy regulázó szabályzat, utasításféle is kiadva mellette; holott az ügy fontosságát tekintve, — hogy végrevalahára fixirozott díjleveleink legyenek, — nagyon is szükséges dolog lett volna ilyesminek a kibocsátása, mert, — az előmunkálatokból ítélve, — az a gyanum, hogy ennek hiányában nem lesz munkánk olyan körültekintő, s minden oldalról úgy megerősített, indokolt, igazolt, megmagyarázott, hogy főképp utódaink — könnyű szerrel eligazodjanak benne, *akkor a midőn valamely hatósággal szemben, a részletek elbírálásáról lesz szó.*

Végtére is a jól meghozott, de rendesen szűkszavu törvényt is, hosszabb *rendelettel, utasítással szokták életbeléptetni.* — A jelen esetben a szűkszavu törvény a kiadott díjlevél-minta, — mely is a kiállítás irányítására vonatkozó kellő *utasítás* hiányában — ismétlem — aligha fog kerületszerte úgy kitölteni, hogy az minden oldalról megbízható és minden irányban czélszerű *közokirat* lehessen.

Ily indokok vezettek reá, hogy legalább magán véleményemet nyilvánosságra bocsássam e tekintetben, mert anyaszentegyházunk jól felfogott érdekében valónak tartom, hogy a kérdéses díjlevelek nagy körültekintéssel szerkesztessenek meg főképp a kongrua szempontjából, hol már miniszterileg megállapított számokkal állunk szemben, s mert voltaképpen azokat akarjuk közokiratilag megrögzíteni, *eddigi javadalmainkat a kongruával is kiegészíteni — magukon a díjleveleken is.*

Tudjuk, hogy régi díjleveleink értékeléssel, számokkal nem bajlódtak. Fődolog volt ezekben *a kulcs, az elvi kijelentés, hogy egyik és másik egyháztag, mint patrónus, egész vagy félbéres, vásznas stb. mit fizet a papnak, mit a mesternek. Semmiféle külhatósággal, vagy intézménnyel nem volt dolga, s a járandóságok értékelésével egyáltalán nem törődött.* Arra ügyelt, hogy a *kanonika* nagysága — még a helyrajzi szám is — esetleg még a szomszéd tulajdonos neve is benn foglaltassék — mivelletésére nézve az egyháztagok *kötelességei* félre nem magyarázhatóan körül irassanak; egyéb járandóságok, — pénzkamat vagy jogositvány, — stóla-*járándóságok* stb. megneveztesenek. Hogy a javadalom summa-summáriuma meny-

nyi lett legyen, azzal a díjlevél nem sokat törődött; ott van benne mind a mi van, — s pap-uram, mester-uram éljen meg belőle.

Mióta az országos gyámintézet felállott, hol már a modern perczentek szerint szerezhettünk magunknak tagsági jogot — és főképp mióta a magas állam fillérről-fillerre kitudakolta jövedelmeinket, szükségessé vált, az elvi kijelentések mellett, *az egyes javadalmi czimeknek fix-számokban való kifejezése is.*

Kitöltés alatt álló díjlevél — mintánk már most ezt a *kettőt akarja egyesíteni*, s nekünk a kitöltésnél erre a kettőre kell ügyeljünk. *Az utóbbinak szánt hely, az érték rubrika (kor. fill.) az előbbié az üresen hagyott, magyarázásra, körül-írásra szánt helyek, és én legfontosabbnak az egész munkálatban ezt tartom, s azért is javasoltam, mikor a tervezetet megtekintés végett megkaptam, hogy minél nagyobb üres helyek hagyandók — a minden lehető szükséges megjegyzés, körülírás, felvilágosítás számára.*

Az érték-rovat kitöltésénél fődolog már most, hogy oda az utolsó jöttáig *a miniszterileg megállapított számok vezettesscnek be*, mert a legkisebb eltérés ettől már revizióra, további tárgyalásokra stb. enged utat és módot. Akkor nagy körültekintéssel, minden lehető okmánynyal támogatva, megállapítottuk azt a számot — attól most — majd az álladalom által elrendelendő és keresztülviendő tiz vagy nem tudom hány éves revisióig eltérnünk nem lehet, — ha talán éppen kárunk vagy sérelmünk lenne is belőle, — legfennebb a törvényes formák betartásával eszközölt petitió utján.

Nem kongruás állomásokon az eddigi, — vagy újabb és kellőleg indokolt, igazolt, — leginkább pedig az országos gyámintézetnél szereplő számok kell, hogy az érték-rovatba felvétessenek.

Ennyit a számokról, a mit sokkal kisebb jelentőségűnek tartok, — a díjlevél tartalmának másik részénél, a magyarázó, felvilágosító szövegnél; és itt követem magát a kitöltendő űrlapot, s minden egyes szakaszára külön teszem meg észrevételeimet.

I. Lakás. Ez a legkönnyebben kitölthető rész, magában a nyomtatott szövegben eléggé körül van írva, hogy „Épületek, kerítések fenntartásáról az egyházközség köteles gondoskodni.“ A megjegyzésre szánt helyre legfennebb beírható még, — éppen hogy ne maradjon üresen, — ennyi szoba, konyha, kamara. pincze, — gazdasági épületek: csür, pajta, tyúkház, ól stb.

II. Földhasznélvezet. Itt fontos dolog, hogy a szántó, rét, kaszáló, szőlő, legelő, erdő felsorolásánál a *birtokiv és telekkönyvnek* teljesen megfelelően irassék be a hold és □ ölek száma, — hogy bárki, bármi-

kor összehasonlítja ezt a kettőt, az az utolsó ölig pászolja. De, mert a telekkönyv és birtokiv — országzerte — nem mindig találak, — fel kell venni csak egyiket, még pedig azt, a melyik a tényleges területi állapotnak inkább, vagy éppen egészen megfelel.

A *miveltetésre és adófizetésre* nézve már, — mindig lehetőleg a régi, azaz a még mostan érvényben levő díjlevélből, — hangsúlyozom a lehetőleg még a mondatot, a szöveget is megtartva, — jelzendő — a tényleges állapot pl. „ennyi és ennyi holdat (ölet) megszánt az ecclesia, bevet őszivel, tavaszival, — lekaszál és betakar ennyi és ennyi rétet, — fát vág, behoz ilyen meg amolyan módon.

A mint mondtam is erre nézve irányadó a jelenlegi díjlevél. Az abban foglalt elvi kijelentések, kikötések. Kevés hely van hagyva, de circa belefér mindenütt.

Az *adófizetésre* nézve szintén kifejezendő a ténykörülmeny: adót az egyház, vagy a haszonélvező lelkész fizeti-e?

III. *Bérbe adott épületek.* Hát azt hiszem ide esik a legritkább jövedelem; kevés lehet ilyen; egyházmegyében úgy tudom nincs is talán. A hol van körülírandó és megnevezendő, hogy a kérdéses bérjövedelem miből áll és mi értéket képvisel? Irányadó itt is a régi díjlevél szövegének a megtartása.

IV *Késpénz.* Itt B) pont alatt, igen helyesen, — az *egyházkerületi* (központi) javadalmakat részletezi a), b), c) alpontok alatt. Ugy kellett volna az *egyházközségi* kapandóságoknál is, — mert nem mindig csak egy czímen kap a lelkész késpénzt az egyháztól.

Ezen úgy kell segíteni, hogy A) pont alatt egy összegben kitett pénzfizetést a *megjegyzés írás helyén részletezni kell*, hogy pl. ezen összeg áll: 1. Kepeváltás. kor. fill. 2. Garaspénz kor. fill. 3. Fabér kor. . . fill. stb. S ezek összege ki kell tegye az ott említett főösszeget.

A ki ezt a részletezést meg nem teszi, utódját hozza zavarba, mert az már nehezen tudhatja a részleteket ennélkül.

V *Terményjövövedelem pénzértéke.* A czim után kitett fő-összeg után, — a megjegyzésben pontosan le kell írni, — a régi díjlevél alapján, — *miből áll az a termény részletenként?* Itt már igazán nagyobb helyre lett volna szükség — mert főképp a hol a képzési rendszer még fennáll, itt kell kifejezni a legfontosabb *elvi jelentőségű dolgokat*, hogy t. i. pl. kik a pátronusok, kik az egész fél, negyedes kepefizetők; miféle kulcs szerint fizetnek ezek, — hány van jelenben — s ezek értékeléséből jö ki (az $\frac{1}{6}$ rész leszámítása után) a miniszterileg megállapított szám.

Utódaink e nélkül semmiképpen sem fogják igazolni tudni, hogy az érték-rovatban kitett szám, miféle részletekből került össze.

VI. *Munkabeli szolgáltatások pénzértéke.* Ez kapcsolatos a II. tételszám alatti földmiveltetéssel, hol meg van, hogy a hivek mennyi földmives munkával tartoznak. Itt már az értéket kell, kellő körülírással meghatározni. S lehet még olyan munka is, a mi nincs meg a II. szám alatt.

VII. *Stóla átlagos pénzértéke.* Itt a bevallásnál meg volt engedve, hogy a kongruához csak a *temetési stóla* számíttassék fel. Tehát itt a keresztelésnél és esketésnél jelzi az ember a honoráriumot pl. egy tyuk s egy kenyér, vagy 1 kor., de az érték rovatba csak a temetési stólánál ír be 10 évi átlagos összeget, vagyis azt az összeget, mely miniszterileg lett már fixirozva.

Megjegyzés rovatba jöhet az esetleges stóla — váltás, vagy egyéb, egyházanként változó körülmény.

VIII. *Egyéb javadalmak a lelkési teendőkért.* Ide

jö minden olyan fizetés, a mi a fentiekben nem foglaltatik benne, kellő magyarázó körülírással.

IX. *Állami kiegészítés.* Ide felveendő az 1600 koronáig való kiegészítés a megjegyzés rovatban részletenként felsorolván, a *levonásba tett összegeket*, melyenek: állami és törvényhatósági adó, gyámintézeti járulékok stb.

Ez a részletezés megint főképp az utód szempontjából, — *s általában a világosság szempontjából szükséges, hogy a díjlevél érthetően nyilvántartsa a levonásba tett, illetve fuvarbér czímen kiutalt összegeket.*

Végül még csak egy pár általános megjegyzést. Több helyről kérdésbe tetetett, hogy ne vétessék-e külön díjlevél fel a *leányegyházak részéről?* véleményem szerint *társ és leányegyházak díjlevelei feltétel nélkül külön állítandók ki*, — úgy, hogy ezek együtt képviseljék és kiadják az 1600 koronát — és azért legfőképp, hogy ha az idők távolában egyik-másik leányegyház *anyává tud és akar lenni*, a leendő állami kiegészítés annál könnyebben keresztül vihető legyen.

A kiállítás *alakjára* nézve kívánatos, hogy az üresen maradt helyek *vonaloztassanak ki*, úgy a mint azt az állami anyakönyvvezetők igen csinosan teszik. Egészen megadja díjlevelüknek az *okmány-jelleget.*

Az ilyen jó móddal kiállított díjlevelet aztán olyan állandó fizetési okmánynak tekinteném, mely kellő hitelesítéssel, az egyház okmányai közé — minden eddigi díjlevél hatályon kívül helyezésével, — besoroztatván, minden következő utódnak nem új díjlevelet szerkeszteniék, hanem erről adnák ki neki egyszerű hiteles másolatot.

Ha így egynehányan hozzá szólunk, — talán sikerülni fog jó munkát végeznünk.

Csekme Ferencz.

Nyilt levél.

I.

Tekintetes Szerkesztő úr!

Becses lapjának f. évi november 27-iki, 50-ik számában, a Különfélék rovatában egy czikk jelent meg ezen czímen: „Igy csináljunk egyházi iskoláinkból „állami“-t.“

Tekintetes Szerkesztő úr! Ezen cikkre vonatkozólag kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy az abban foglalt közlemény nem felel meg teljesen a valóságnak. Mert a tényállás ez:

A bürkösi áll. el. iskolában, melyben a növendékeknek 65—70%-a idegen ajku és pedig oláh, megengedett — mondjuk: elrendeltetett, hogy a román írás és olvasás, mint rendkívüli tantárgy, hetenként 2 órán, a mikor a rendes tantárgyak tanítására kitűzött órák befejeztettek (11—12-ig) a III. osztálytól kezdődőleg felfelé taníttassék azon oláh, de csakis oláh anyanyelvű s az áll. iskolába járó tanulóknak, kik annak tanulására önként jelentkeznek. — E szerint a f. tanévben — lévén a III. és többi felsőbb osztályokba 4 oláh növendék — taníttatik az oláh írás és olvasás 4 tanulónak.

Ez a valóság. A magyar és a más nemzetiségű tanulóknak nincs megengedve az oláh írás és olvasás tanulása.

Igaz, hogy Pogány tanfelügyelő a gondnokságot — miután ez az ő rendeletét nem teljesítette — lemondásra kényszerítette, de az ujlag megalakult gondnokságban mind tiszta magyar és épen oly lelkes, jó hazafiak vannak, akár az előbbieik. Sem oláh pópa, sem más, nemzetiségi egyén nem lett tagja s remélhetőleg nem is lesz egyszer sem a gondnokságnak. Pogány kir. tanfelügyelőnek hazafisága pedig nem szorul védelemre.

Tisztelettel kérem a tek. Szerkesztő urat, hogy ezen helyreigazító s a valóságot hiven feltüntető közleményemet sziveskedjék becses lapjában közölni.

Hazafias tisztelettel

Bürkös, 1902. évi december hó 10-én.

Cseke Zsigmond,

áll. isk. igazgató tanító.

II.

Egy tanfelügyelő az oláhnyelvért.

E czim alatt felszínre került tárgy sokkal nagyobb jelentőségű, minthogy a felett csak úgy könnyedén napirendre lehetne térni. Nem személyek, hanem nagy horderejű elvek, irányzatok léptek előtérbe. A személyek csak annyiban lehetnek érintve, a meny nyiben egyik vagy másik elvnek, irányzatnak hordozói, képviselői. Nagyküküllő vármegye tanfelügyelőjét, tek. Pogány István ur személyét a fennforgó ügy csak is ily értelemben érintheti, e határon túl terjeszkedni az iránta érzett tiszteletem úgy, mint saját önérzetem nem engedik: de e határon belől nyílt, őszinte és tárgyilagos kívánok lenni.

Feltűnő, hogy a tanfelügyelő ur, a nélkül, hogy a bürkösi állami elemi népiskola gondnokságának eddigi működését legkevésbé is kifogásolta volna — az oláhnyelv szándékolt bevezetésével mint egy észrevétlenül, oldalról támadja meg, esküszegéssel, felsőbb hatóság iránti engedetlenség vádjával illetve, helyének elhagyására szólítja fel (2617—902. sz. a.)

Ez érthetetlen, mert az még is jellemző titokszerűség lenne, ha ez oldaltámadással az igazgatótanító ellen ezelőtt kevéssel lefolyt fegyelmi vizsgálat következményeit akarná fedezni, vagy az első lépés lenne a végre, hogy az iskolaügy a nyilvánosság ellenőrzése alól kivonassék, melyre nemcsak itt mi nálunk, hanem más helyeken is megvan a hajlandóság. Ezekkel különben, ha a szükség úgy hozza magával későbbben is foglalkozhatunk, mert világosság, nyíltság, őszinteség nélkül nem hatolhatunk be azon titokszerűség rejtekeibe, mely iskolánkra nehezedik.

Mi forrong, rotyog, kavarog e titokszerűség mélységeiben csak egyes jelekből gyaníthatni, mint a többek közt a december 5-iki eset, mikor az órarendszerint megállapított vallástani órán a három tanterem közül az egyiket elfoglalta az oláh, a másikat a szász pap, a harmadikat az oláhnyelv tanítója s a reformátusok künn rekedtek; vagy a 9-iki esemény, mely alkalommal az oláh tanulók minden felügyelet nélkül hangos oláh énekekkel zavarták a vallástani órát; vagy az oláh nyelvnek, a gyermekek társalgási, játékközi közlekedésé fajult előtérbe nyomtatása.

Jelentéktelennek látszó tünemények ezek, melyeket előre jelzett tanfelügyelői vizsgálatok alkalmára ügyesen el lehet tüntetni; talán nincs is több értékük, mint a madár szárnyai által felvert kis hőtömegnek: de az a kis hőtömeg oly hólavínává gyarapodhatik, mely sziklákat tördel, fákat szaggat ki, helységeket temet el.

A nemzetiségek hólavínájának éppen utjában van a bürkösi állami elemi népiskola. Nagyküküllő vármegye szentágothai járásában ugyanis 21.416 lakos között csak 652 magyar van. Ezek közül Bürkösön tömegesen lakik 251, a többiek elszórtan éldegélnek a többi községekben, kiknek gyermekei — a meny nyire lehetséges — a Nagyszebentől Segesvárig terjedő több, mint 100 kilométer hosszú s csak nem oly szélességű területen az egyedül álló, eddig tisztán magyar jellegű iskolában kerestek menedéket az idegen nemzetiségű beolvadás ellen.

Ennek tudatában a magyarság, ezen az ev. ref. egyház iskolájából átalakult iskola javára 2000, az ev. ref. pap jelenben 400 koronát meghaladó alapítványt tettek, melyeknek jótéteményeiben vallás és nemzetiségi különbség nélkül egyformán részesülnek a tanulók; az ev. ref. egyház a gazdasági ismétlő iskola kibővítésére közelebről 41 hold birtokot ajánlott fel, hogy szaktanítás gazdasági ismétlő iskolává alakíttassék át.

A nemzetiségek ezekkel szemben nem hogy

semmi áldozatot nem hoztak, hanem annak fejlődését minden uton-módon gátolni igyekeztek. A gondnokság 27 évi munkálkodása ez ellentörekvésekkel folytatott küzdelmek szakadatlan láncolata. E hosszú idő alatt még azt sem sikerült kieszközölni, hogy a görög keleti oláh nemzetiségi iskola vagy alakíttassék át a törvény kívánalmainak megfelelő iskolává, vagy zárassék be, de semmi szín alatt ne engedessék meg, hogy az általános tankötelezettség kijátszásának legyen menedékhelye.

És már a tkts. tanfelügyelő ur az oláhnyelv érdekében tett intézkedéseivel a gondnokság legüdvösebb munkálkodását gátolta meg oldaltámadása által, midőn esküszegéssel s felsőbb hatóság elleni engedetlenséggel vádolva, visszalépésre szólította fel s kinyitotta az ellentörekvések zsilipjeit.

A „Magyar Szó“ 285-ik számában azzal igyekszik Pogány István tanfelügyelő ur mosakodni, hogy ilyen intézkedés nem csak a bürkösi, hanem az ország nemzetiség lakta vidékein több állami iskolánál is be van vezetve s ez által az idegen ajku szülők gyermekeinek, a kik idegenkednek a nemzetiségi iskoláktól s a hazafias szellemben nevelő állami iskolák hívei, alkalom nyújtatik, hogy saját anyanyelvükön legalább olvasni és írni megtanuljanak.“ Ismeretes és széles körben elterjedt okoskodás, melynek metsző éle alig ha nem azokat sebz meg halálosan, kik azzal hadonáznak. Az oláh lapok — mint ugyan csak a „Magyar Szóban“ olvasom, az ily nemű eljárást „fogásnak“ veszik, mi szelid kifejezése a ravaszsgnak s oda lyukad ki, hogy az egységes magyar állam tekintélye a nemzetiségek között fogás, ravaszsg nélkül nem érvényesülhet.

Már most ország világ tudja, hogy a nemzetiség lakta vidékeken több állami iskolánál be van vezetve a nemzetiségi nyelv; de tudja azt is, hogy ily helyeken oly nemzetiségi iskolák vannak, melyektől az idegen ajku szülők idegenkednek, hívei a hazai szellemben nevelő állami iskoláknak. Nó ez már világos beszéd. Idegen ajku szülőktől, mint valami mediumoktól tudjuk meg azt, hogy ők azért idegenkednek a nemzetiségű iskoláktól, mert nem nevelnek hazai szellemben. Ennek pedig logikus következése nem az, hogy a hazafi szellemben nevelő állami iskolába bevigyék a nemzetiségi nyelvet, hanem az, hogy a hazafi szellem ellenes nemzetiségi iskolákat vagy irányt változtatni kényszerítsék, vagy bezárják s helyettük államiakat szervezzenek. Önként következik továbbá az is, hogy midőn a nemzetiségi iskoláktól idegenkedő idegen ajku szülők azok romboló hatása elől az állami iskolában keresnek oltalmat ezt vagy őszinte meggyőződésből, vagy számításból tesszik. Ha őszinte meggyőződés, akkor semmi szükség arra, hogy az állam egy nemzetiség nyelvét mivelje, mert az a szülő meggyőződésből szakított nemzetiségével; ha számítás — mit a nemzetiségi törekvések igazolni látszanak — akkor annak bevezetése öngyilkosság.

Van valami komikum abban, mikor két róka ravasz fufanggal igyekszik a talált sajtot egymástól elkaparítani. Mindenik fél a másiktól, félti a sajtot, félti saját bőrét s gyötri a gyanu, hogy egy rejtekben lappangó kitanult vetélytárs kedvező pillanatban elillanhat a sajtjal. Rövid és élénk próbálgatásuk után azonban az egyik fő észreveszi, hogy ellenfele tulajdonképpen nem is róka, hiányzik nála a róka természet nemes tulajdonsága; arcul köpi, hasba rugja s fel sem veszi ellenfelének, mint a gyermekek társaságából kidobott, jól elpápoltt élheterlen játszótárs sirását s azon fenyegetését, „haddjátok csak el, mert eljötök még a kapunk előtt s akkor reátok uszítom a kutyákat.“ Vajon mikor az oláh lapok Pogány István tanfelügyelő ur eljárását fogásnak nevezik nem-e az ily kaliberű magyar sovinizmus ártatlansága felett

mulatnak? vajon nem okosabb dolog-e a sajtót úgy elzárni s úgy őrködni felette, hogy az czivódásnak ne legyen tárgya?

A folytonos enyészetnek, a természetnek rendes menete, legtöbbször a felkorbácsolt elemek duló pusztításai következtében beállott végzetes halálnak árnyéka borult a Tabiássiak, Páloczi Horváthok, Bethlenek, Károlyiak, jóféle Máthék, Gerébek, Piéniak, Pairok s más jeles magyarok ősi birtokára. Jeltelen sirokban pihennek az Antosok, Gyulaiak, berivoi Boérek, Zsákodi Horváthok; Papolozsiak, Koloziak, Keserük; a Bólya völgyén hasztalan keressük a Toldiakat, Bólyaiakat, Földváriakat, Kabosokat, Miskéket. — Nagy-Selyktől Dombosig magyar temetőik felett jár az eke. Ez is kiteszen vagy 100 kilométer hosszú s ennek megfelelő széles területet. Ezen zónába esik Bürkös és ha a többi, magyar temető helyeken emelt állami elemi népiskolákat is a bürkösivel hasonló bámásmódban részesíti a tanfelügyelő ur: akkor, mint tiszta Kálvinista önmaga mondja ki eljárása felett az ítéletet, én hallgatok s csak azon esetben fogok tollat kezembe, ha erre kényszerítve leszek. A kényszer helyzetnek esetei pedig napról-napra szaporodnak.

Ezeket szükségesnek láttam nyíltan, őszintén, tárgyilagosan megírni s nagy köszönettel veszem, ha a „Magyar Szó“ tks. szerkesztősége, bár ez ügyet befejezettnek tekintti a maga részéről, mint utóhangot közli.

Horváth István,
bürkösi ev. ref. pap.

Megjegyzés. Az előbbi nyílt levelekre megjegyezzük, hogy e kérdésben most is Horváth lelkész urék részén látjuk az igazságot. Mert ime, beigazolást nyert, hogy egy református egyházközség államosított iskolájában ma tanítják az ékes oláh nyelvet. Hogy mint rendkívüli tantárgyat az önként vállalkozóknak: ez a dolgon semmit sem változtat. Mert ezzel egy magyar állami iskola két nyelvűvé van téve s ezt a politikát követve, nemsokára — hisszük — három nyelvűvé lesz, mert nem fognak ám nyugodni a szászok sem, — ha vannak. — Aztán azt látjuk, hogy „az ottani állami iskola 65—70% idegen ajku és pedig oláh.“ Mekkora lehet a szám? — így hamarjában elgondolni sem tudjuk. Annyit azonban megtudunk, hogy a III—VI. osztályokban 4, mond négy oláh gyermek kedvéért tették az állami iskolát kétnyelvűvé. Vagy az áll tehát, hogy e négy osztály összes tanulói számának 65—70%-a négy; s akkor itt valóban felesleges az oláh nyelv tanítása; vagy az, hogy az odajáró oláhok sem kívánják tanulni az oláh előadásokat — s akkor ez bűn a magyarság ellen. Szóval ez egy oly szerencsétlen politika akár Pogány tanfelügyelőtől, akár Wlassics minisztertől indult ki, a melylyel végleg el kell vesztetniök a magyar egyházak állami iskolai sympáthiáját. E véleményemet ez eset meggyőződéssé érlelte s nem habozom hirdetni, hogy a magyar nemzeti érdekek védelme jobb kezekben van egyházunknál, mint a magyar állam képviselőinél. Szerk.

TÁRCZA.

Alkalmoszerű fecsegések.

(Folytatás.)

Nem tudom mit érez, mit gondol az a lelkesült művész, ki világra szóló ércszobrának megolvadt anyagát eresztí ki az olvasztókemenczéből: de aligha eszébe veszi, hogy az a roppant hő, mely a szilárd érczet folyóvá változtatta az éthernek épp oly nemű hullámozása, mint az ugynevezett színek. Ott van a veres szín szomszédságában, csak hogy néhány pár trillió rezgéssel kevesebbet végez másodpercenként, mint a veres színt okozó hullámok. És az a rozsdá, mely idővel szobrának értékét emelni fogja, hasonlóképpen az éther hullámozása. Ott van a violaszín szomszédságában, csak hogy ennél néhány pár trillióval több hullámot vet másodpercenként. Megszü-

nik színérzetet okozó rezgés lenni — átalakul chemiai tüneményeket előidéző hullámveréssé.

A villamosság szeszélyeiről sok feljegyzés beszél. Itt beüt a puszkaporos-toronyba s a puszkaport nem lobbantja fel; ott széthasít egy élőfát s a tetején madárfészket-kereső gye.meket életben hagyja, de örök emlékül a madárfészket mellére fotografirozza; egészen meztelenre vetkőzteti a mezőn dolgozó egyik munkást s ruháját egy közeli fára akasztja, míg a másíknak csak a csizmája talpába vert vasszegeket tünteti el; megöli a gyermekét szoptató anyát s megkegyelmez a csecsemőnek; megolvasztja a kis leány arany fülbevalóját és ez arról semmit sem tudva szalad tovább; az utazó ügynöknek egyik tárczájában levő aranypénzével megaranyozza a másik tárczában rejtegetett ezüstpénzét a tulajdonos hire, tudta, beleegyezése nélkül. Ezek és más hasonlók oly szeszélyei a villamosságnak, melyek sok fejtörést okoznak s hogy léteznek-e objektív realitással, vagy pedig ez is csak a hullámozás egyik módja — a jövő tudománya majd megtanítja erre is azokat, a kik megérik.

Nó de mind ezekkel ki törődjék, mikor a villanyal lehet írni, beszélni, fotografirozni, a villamos vasuton kényelmesen és gyorsan utazni; ha az ember megunta életét, magát az által szétgázoltathatja; a kongruás pap a villany és gőzkorszakában ostoba butasággal bámulhatja, hogy a tudománynak, felfedezéseknek, felvilágosodásnak fürdőjében mosakodó egyetemes szent nép és királyi papság anyagi és valláserkölcsei számadásának kiegyenlítési mérlege az ő számlájának terhére történik. Mert az mégis csak érthetetlen valami, hogy a szent nép és királyi papság valláserkölcsei tisztaságának tartalmáért és minőségeért a kongruás pap legyen felelős; az egyházmegyei, egyházkerületi, közigazgatási költségeket, az országos közalap hátralékait, az egyházkerület hivatalos lapjának, jegyző- és névkönyvének, a konvent jegyzőkönyvének árait, az egyházközségre eső szeretetház illetéket s több más költséget a kongruás pap fizetése fedezze, hogy a szent nép és királyi papság egyetemének anyagi mérleg-számlája ne végződjék hiánnyal.

Az Isten az ő bölcsességével úgy akarta ugyan, hogy a szent nép és királyi papság egyetemének egyes elemei, állásuk, foglalkozásuk, rangjuk, születésük, miveltségük vagy más körülményeiknél fogva nagyon különböznek, szükségük ezek kielégítési módja se legyen egyenlő: de azért szent vallásunk tanítása szerint, mint mindnyájunk édes atyja azt is értésünkre adta, hogy az egyetemesség határain belül mindnyájan egyformák, mindnyájunknak ugyanazon szellemi, értelmi, valláserkölcsei szükségleteik vannak.

Maga az egyetemesség is azt követeli, hogy elemei, legyenek bár koldusok, napszámosok, szántsanak, vessenek, kapáljanak, szabják a kabátot, mérjék a pántlikát, árulják a pálinkát, számítsák, vessék ki és hajtsák be a különböző adónemeket, kormányozzák az országot, gyártsák a dinamitot, őrizzék a tolvajokat, rablókat, gyilkosokat, vizsgálják a csillagokat, keressék a pestis, a kolera, a tuberkolozis bacillusait s ezek ellenszereit, irjanak hirlapi czikkeket, öntsenek szobrokat, emeljenek palotákat, gyártsanak dicshimnuszokat — szóval legyen bármi a hivatásuk — szent nép és királyi papság egyeteme azt követeli, hogy ő benne, mint a testnek egyes részei a testben — jól érezzék magukat, lelki, szellemi, valláserkölcsei szükségleteik kielégítést találjanak — sőt anyagi támogatásban is részesüljenek — mert a villany és gőz által nevelt szent népek és királyi papságot tulvilági ígéreteikkel kielégíteni nem lehet, sokkal felvilágosodottabb, minthogy e világot s ennek örömeit a jövő élet bizonytalan ígéretei hajlandó lenne felcserélni.

Hogy aztán a kongruás pappal mi történjék, az

már az ő gondja, valamint az is, hogy mily hangosan beszéljen, ha a nyomában leselkedő fegyelmi kereset éberségét nem hajlandó csiklandozni.

Egészen más a dolgok folyamatja a szomszéd táborban, a pápista atyafiaknál. Ezt igen világosan és érthetően felfejti Hering Antal oberdorfi plebános 1868. augusztus 16-án az obersbergi egyházban mondott beszédében. „A feloldó hatalommal — mondja ő — Krisztus a papságnak oly hatalmat adott, mely a poklot is megrémíti s melynek Luczifer sem állhat ellent; hatalmat, mely a mérhetetlen örökkévalóságon is átér, hol pedig minden földi hatalomnak korlátja és vége van; oly hatalmat mondom, mely képes szét-törni a lánczokat, azon lánczokat, melyeket az örökkévalóságra kovácsoltak a súlyos bűnök. Valóban a bűnbocsátás ezen hatalma a papot mintegy második istenné avatja, mert a bűnöket igazán véve csak az isten bocsáthatja meg. De ez még nem tetőpontja a papi hatalomnak; hatalma magasabbra ér: istent magát szolgálatjába kényszeríti. És hogyan? Ha a pap — fejtegeti a jeles szónok — az oltárhoz megy, hogy bemutassa a szent mise áldozatot, a Krisztus, ki az atya jobbján ül, mintegy felemelkedik tronjáról, hogy papjának intelmeire figyelhessen. S alig kezdi meg a pap a szentelést, már Krisztus is, az ég seregeitől követve, menyből a földre lebeg s az áldozati oltárra száll, hogy a pap szavaira itt a kenyeret és bort szent testévé és vérévé változtassa át, midőn azután a pap kezei emelik és teszik őt ide-oda, legyen bár a legbűnösebb vagy legártatlanabb pap. Valóban ily hatalom felülmulja a legmagasabb mennyei fejedelmét, még a mennyei királynéját is. Azért, mint Assisi Ferencz joggal mondja, ha egy pap és angyallal egyszerre találkoznom, a papot üdvözlőném először, mert a pap hatalma és fönsége nagyobb, mint az angyalé“ (idézve Corvin-nak, a kath. egyház vakbuzgalmanak történeti emlékeiből).

Ily korlátlan hatalom birtokában könnyű a pápista papoknak, mert ők nem szent nép és királyi papságnak prédikálnak, hanem birkanyáját legeltetnek, mint ők állítják. Ezzel a nagy befolyással még a puszták fenevadait is be lehet terelni a szent akolba. Szent Antallal történt, hogy egy hiéna vak kölykét a szent barlangjába cipelte, hogy gyógyítsa meg, hálájául egy báránybört hozva magával. Te azt raboltad, nincs rá szükségem, rivalt a szent a kegyes hiénára, mely annyira megilletődött, hogy könyvek csordultak ki a szemeiből. Ez meglágyítá a szentnek szívet s nyájasabban szólt a bűnbánó vadhoz: ha nem rabolsz többé, elfogadom ajándékomat s orvosságot is adok. A hiéna fejét rázta, hogy nem többé s a szent átadta az orvosságot. Ez visszavonult czel-lájába, amaz pedig visszatért nagy örömmel a pusztába s többé nem rabolt bárányt, hanem valószínűleg juhokat. (Idézve u. o.)

Ez a szent különben, kinek engedelmeskedtek a puszták vadai és a ki engedelmeskedik a pápista papoknak — a disznóknak és a Portugáloknak véd-szentje. Ugy látszik, hogy a pirenei félszigeten vagy elvégezte térítői munkáját és nincsenek már vadak, vagy megunta és kényelmetlennek találja ottani lakozását, vagy Magyarországnak van nélkülözhetetlen szüksége reá, mert már beköltözött ide is. Erről a szentről van feljegyezve, hogy a puszták vadai gyakran körülvették barlangját, megvárták, míg elvégzé imádságait, ekkor áldását fogadták és keresztyén elmékedések közt vonultak el rablásukat folytatni. (L. u. o.) Talán csak nem ezen állapotnak meghonosítása csalogatta ide ezt a szentet!?! Nem tudom magával hozza-e Urbán pápa azon rendeletét, hogy kánonokjai többé ne csiklandozzák egymást s hogy Szent Márk ünnepén ne eresszenek a templomba ökröket.

A Franciaországból megugratott szentek is ka-

csintgatnak Magyarország felé s a gombamódra szaporodó kath. egyletekben előőrseik sikeresen munkálkodnak. Bizony ennek a sokat és nagyon sanyargatott országnak nagy szüksége is van arra, hogy a szentek, az égben levő befolyásukat felhasználják s miután a jó isten nem ér reá, hogy mindent maga teljesítsen, ezek közbenjárását vegye igénybe. Mert hát a pápista egyház tanítása szerint a szentek az égben is igen előkelő helyet foglalnak el, az isten családjához tartoznak, Jézus Krisztussal, Szűz Máriával, a szent lélekkel, az előkelő angyalok és az apostolok társaságában élnek (u. o.) Ez a földi és mennyei társadalom pedig a Krisztus adományozása következtében — így tudják és tanítják a pápista dogmák — a pápista pap megkötő és feloldó hatalma alatt áll.

Azért mondom, hogy könnyű a szomszéd táborban a pápista atyafiaknál, mert ha mennyei társaság is zugolódás nélkül engedelmeskedik a kath. papnak, mennyivel inkább tartozik ezzel a föld pörgyermeké!!! De bajos ám a szent nép és királyi papságnak, mely harcban áll a földi és mennyei hierarchiával; ki önmagának törvény és erkölcs, önmagának rendelkezik, önmagát vádolja vagy felmenti; önmaga rakja magára, vagy tépi szét a rablánczokat, önmagának épít biztos hajlékot, vagy rombolja el a meglevőt, a ki maga magának felelős — szóval a ki ura és végrehajtó közege maga-magának és kinek papjai tőle veszik megbízásukat és hatalmuk mértékét. Itt nem úgy folynak a dolgok, mint a szentekkel, ereklyékkel, búcsukkal körülzánczolt táborban. Hogy éljünk, vagy elpusztuljunk Isten segedelme és akarata mellett egészen tőlünk függ; szabadon választhatunk az élet és halál között. Ez a szent nép és királyi papság előnye, dicsősége, ereje: de egyszersmind gyöngesége is, ha könnyelműen szem elől téveszti magasztos elhivatását.

(Folytatása következik.)

Pályázat vallástani kézikönyvekre.

A dunamelléki ref. egyházkerület f. évi közgyűlésétől nyert megbízás alapján az egyházkerület irodalmi bizottsága pályázatot hirdet a következő középiskolai vallástani kézikönyvekre.

1. Az isteni kijelentés az ó- és új-szövetségi szentiratokban a középiskola I. és II. osztályai számára.
2. A keresztyén hittan és erkölcsstan elemei, a középiskola III. és IV. osztályai számára.
3. A keresztyén egyház története, a középiskola V. és VI. osztályai számára.
4. A keresztyén hittan és erkölcsstan foglalatja, a középiskola VII. osztályai számára.

A pályázat egészen szabad és abban az összes ref. egyházkerületek írói részt vehetnek.

A tankönyvek az egyetemes konvent által megállapított új vallástani tantervnek (1901. évi konventi jegyzőkönyv 38. szám) megfelelőleg készítendőek.

Az elfogadott munkákat az egyházkerület a saját tulajdonába veszi. Szerzők, írói tiszteletdíjképen az első kiadásnál, kis oktáv alaku, ritkított garmond szedésű, 16 oldalas nyomtatott ivenként 100 koronát, a következő kiadásoknál, pedig, szintén nyomtatott ivenként 50 koronát kapnak; kötelesek azonban munkáikon az újabb kiadásoknál az egyházkerület által kívánt módosításokat vagy átdolgozásokat megtenni.

A pályamunkák, idegen kézzel írva, jelíges levéllel ellátva, az egyházkerületi irodalmi bizottság előadó-jához, Hamar István theol. akad. tanárhoz (Budapest, VII. ker., Kövér Lajos-utca 15.) küldendőek be.

Pályázati határidő 1903. február hó 28.

A kívánt tankönyveket illetőleg, az írók tájékozása végett, a következőkét jegyzi meg az irodalmi bizottság: Az 1., 2. és 3. pont alatt kívánt kézikönyvek két-két osztály tananyagát foglalják magokban; az egyes osz-

tályok tananyaga azonban egymástól elkülönítve, mint ke-
rek egész dolgozandó fel.

Az I—II. osztály tananyaga lehetőleg bibliai törté-
netek alakjában dolgozandó fel. Az I. oszt. tananyagá-
képen felölelendő a teremtés, a világ és az emberiség
ősállapota s az Istenhez való viszonya; az ember bünbe
esése, büntetése és a szabadulást ígérő prot. evangélium;
Istennek a váltságot előkészítő kegyelmi munkája, az ő-
s-
atyák és a zsidó nép kiválasztásában, a velők kötött szö-
vetségben, a törvényben és az eljövendő szabadítóról és
váltságról mind világosabban szóló prófétái jövendölések-
ben. — A II. osztály tananyagaképpen felölelendő: az isteni
ígéretnek, a váltságnak beteljesedése a Jézus Krisz-
tusban; a Jézus Krisztus élete és tanításai az evangéliumok
alapján.

A I—II. oszt. kézikönyve külön-külön 3—3, együt-
tesen 6 nyomtatott ivnél nagyobb terjedelmű nem lehet.

A III—IV. osztályok tananyaga kátészerűleg, kérdés
és felelet alakban dolgozandó fel, és pedig úgy, hogy mi-
vel a hittan és erkölcsstan a VII. osztályban bővebb tár-
gyalásban ismét előkerül, itt csak az alapvető elemek
adandók, a növendékek értelmi képességének megfelelő
egyszerű és világos tárgyalással. A tankönyvnek pozitív
keresztyén alapon állónak kell lennie, egyházunk symbo-
likus könyveinek: a második Helvét hitvallásnak és a
Heidelbergi kátének folyton szem előtt tartásával.

A III—IV. osztály kézikönyve külön-külön 4—4,
együttesen 8, nyomtatott ivnél nagyobb terjedelmű nem
lehet.

Az V. oszt. kézikönyve bevezetésül kell hogy adja
az ó-kori nevezetesebb népek vallásos fogalmainak átte-
kintését; de csak a lehető legrövidebben, néhány rövid
fejezetbe foglalva. Az egyház történetéből a reformációig
terjedő időszak ismertető, és pedig oly módon, hogy a
tanulók az egyház apostoli korbéli állapotát, majd későbbi
el fejlődését s ez el fejlődés okait és következményeit
tisztán és világosan megismerhessék, és ekképen az egy-
ház megtisztítására irányuló törekvés a Krisztus igazi egy-
háza eredeti természetéből folyó szükségességképpen tűn-
jék fel előttük.

A kézikönyv terjedelme 5 nyomtatott ivnél nagyobb
nem lehet.

A VI. oszt. kézikönyve a keresztyén egyház törté-
netét adja, a reformációtól a jelenkorig. Különös gond
fordítandó a külső és belső történet világos előadásán
kívül, a reformáció különféle vívmányainak és áldásai-
nak, valamint az evangéliumtól elzárkozás káros követ-
kezményeinek a felmutatására, hogy így a tanulók a re-
formációt, az evangéliumi protestantizmust kellően méltá-
nyolni és megbecsülni képesek legyenek, nemcsak a
lelkiismereti szabadság kivívása, hanem az istenországa
terjesztése, az általános felvilágosodás, a morális, kultu-
rális és anyagi előrehaladás, a társadalmi és az állami
élet szempontjából is.

A kézikönyv terjedelme 5 nyomtatott ivnél, s így az
V. és VI. oszt. kézikönyve együttesen 10 nyomtatott ivnél
nagyobb nem lehet.

A VII. oszt. kézikönyve a rendszeres keresztyén
hittan és erkölcsant kell hogy magában foglalja, függé-
lékben symbolikus könyveinknek és énekes könyvünknek
ismertetésével. A tankönyv terjedelme 6 nyomtatott ivnél
nagyobb nem lehet; a függelék pedig csak néhány rövid
fejezetből álljon. A kidolgozás módszerét illetőleg a bi-
zottság a kátészerű, kérdéses és feleletes formát ajánlja;
ehhez azonban nem köti magát és megengedi a fejezetek
formájában való kidolgozást is. A tankönyvnek pozitív ke-
resztyén alapokon állónak kell lennie, egyházunk symbo-
likus könyveinek: a második Helvét hitvallásnak és Hei-
delbergi kátének folyton szem előtt tartásával.

A tankönyv megírásánál az írónak tekintetbe kell
venniök, hogy középiskolai növendékeink jobbra azok-
kal a hittani és erkölcsant ismeretekkel lépnek ki az
életbe, a melyeket a VII. osztályban szereztek, illetve mé-
lyítették, rendszereztek és szilárdítottak. Kell tehát, hogy
felölleljék mindazt, a mi egy öntudatos keresztyén hitének
világosságához és bensőségéhez, erkölcsének tisztaságához
megkívánatik. Mindezeket azonban a növendékek lelki
erejéhez alkalmazottan és úgy dolgozzák fel, hogy ne
száraz tételeket és elveket nyujtsanak, hanem, hogy mun-
kájukból a Krisztus tudományának egyszerűsége, szépsége,
abszolút tökéletessége, semmi mással nem pótolható volta

ragadja meg az ifjui lelket s tanítsa meg; nem szégyeleni,
hanem megvallani és követni a Krisztus evangéliumát.

A tankönyveket illetőleg egyelőre csak azok rész-
letes tervezete és mutatványképen egy kisebb, de fontos
résznek teljes kidolgozása kívánatik.

A nyerendő pályamunkákat az egyházker. közép-
iskolai és irodalmi bizottságai, és az esetleg felkérendő
más szakértők fogják megbírálni, s a tankönyvek meg-
írásával a pályanyertes tervezetek szerzői fognak meg-
bíratni.

A kidolgozott tankönyvek a fent említett módon újra
megbíratnak, és csak minden tekintetben megfelelő és
alkalmas voltuk esetén fogadtatnak el.

A dunamelléki ref. egyházkerület irodalmi bizott-
sága nevében.

Budapest, 1902. november hó.

Dr. Vécsey Tamás,

udvari tan., bizottsági elnök.

Különfélék.

Dr. Bartók György püspök ur fontos egyházi
ügyek tárgyalására e hó 14-én Budapestre utazott,
honnan csak 17-én tért haza.

Theologiai fakultásunkon az ez évi javító-
pótló szigorlatok e hó 18-án tartatnak meg.

Pótló és javító érettségi vizsgálat tartatott
e hó 13-án szászvárosi kollegiumunknál. A négy je-
lentkezett közül három, a kik szeptemberben vetet-
tek volt vissza, érettnék nyilvánítottak. A negyedik,
ki most teljes vizsgálatra jelentkezett vala, az írás-
beli dolgozatai elégtelensége folytán egy évre vissza
vettetett.

Az egyházi felolvasó esték kolozsvári egy-
házunkban ismét kezdetüket vették. A theol. díszter-
mében eddig *Pokoly József* theol. tanár és dr. *Gidó-
falvy István* kir. közjegyző, presbiter olvastak; az
előbbi a szociális kérdés ker. megoldásáról, az
utóbbi a szövetkezeti munka keresztyén jellegéről.
A *hidelvén* a felolvasásokat állandóan *Molnár Lőrincz*
lelkész vezeti; a *magyarutczai* iskolában pedig *Irsay*
az új lelkész. Ez utóbbi helyen a múlt vasárnap
Czirmay Zoltán püspöki titkár tartotta a felolvasást.
A közönség mindenütt szép számmal látogatja a fel-
olvasásokat; de általános az óhajítás, hogy azok kö-
zelebbi vonatkozásba hozandók az egyházi és vallá-
sos élettel. Valóban, a lelkek erre szomjuhoznak! Ezt
kell kielégíteni! Felhívjuk rá a vezetők figyelmét.

Vettük a következő sorokat: „Ntű Uram!
A dr. *Damokos* Ödön kézi-i egyh. megyei gondnok
házasságkötésére nézve, vagy rosszakarat vagy tu-
datlanság folytán valaki olyan sorokat küldött b. lap-
jának, melyek alkalmasok helytelen világosságban tűn-
tetni fel a dolgot. Dr. *Damokos* itt egyszerűen azt a ná-
lunk általános szokást követte, hogy a menyasszony val-
lása papjával áldatta meg frigyüket. De hogy holmi
reversalisról szó sem lehet, mutatja az, hogy a róm.
kath. plebánus privátháznál végezte az egyházi szer-
tartást.” — Szerintünk ugyan ez sem feltétlen bizo-
nyítéka a reversalis nem adásának. Hanem a mit ez
valószínűvé tesz, azt hisszük az erős református ér-
zelmű kiváló család nemes tradíciói folytán. Azt hi-
szem ennek tisztázása volt a beküldött első sorok
célja is. Ehhez pedig kétségtelen joga volt az egy-
házmegye bármely tagjának.

**A prot. árvaházi naptár a népbolondítás
szolgálatában.** A Sárospataki Lapokban írja *Cinke*
I. a következőket: Az elsőtől az utolsó betűig elol-
vasom minden esztendőben az árvaházi naptárt, mi-
előtt gyülekezetem tagjai közt áruba bocsátanám. Így
jöttem rá arra a boszantó felfedezésre, hogy a kü-
lönben nagy gonddal szerkesztett naptár hirdetési
rovatában, nyomoruságos üzleti érdekből, megenged-
hetetlen reklámot csinál a mi jámbor kálvinista és

lutheránus népünk között, a jelenkor egyik legnagyobb szabású és legszégyenletesebb szélhámosságának, a lourdesi csodatévő vízzel üzött szent hazugságoknak. Mindjárt a hirdetések legelső oldalán a protestáns imádságos könyvek előtt, „Mit álmodtál” czimen egy egész ostoba mese van közölve arról, hogy mi minden bajban (szem, fül, fej, fogfájás; grilisza, köszvény, nyavalyatörés, orbáncz, vese, májbetegség stb. stb.) bizonyult a lourdesi víz felülmulhatatlan orvosságnak. Sőt néhány lappal odébb újra visszatér e hirdetésre s eme nagyhangú szavakkal igyekszik hiszékenyebb olvasó közönsége szívébe Lourdes csodatát belopni: „A mi a törököknek Mekka és Medina, az a keresztyénségnek Lourdes, a hova évenként az emberek százezrei zarándokolnak, hogy a szent forrás vizéből ilyen vagy abban megfürödjenek. A forrás vizének csodatevő erejét ma már a tudósok is kénytelenek elismerni.” Kötelességemnek tartottam ezt nyilvánosságra hozni s kérni a nagy érdemű szerkesztőt (a kinek erről bizonyosan nincs tudomása), hogy jövőre figyelmét a hirdetési rovatra is terjessze ki, mert mégis csak visszás dolog, hogy egy prot. irodalmi vállalat csináljon hühöt — és pedig első helyen — a legszentebb dologból is vásárt üző klérkális kufároknak és népbolondítóknak. *Lelkészlársainnak pedig azt javasolom, hogy a kezők közé került példányokból elárusítás előtt ezeket a lapokat okvetlenül ssakítsák ki.* Ne czégéreztessek magunkat hiveink előtt ilyen furcsa módon és ne vágjuk saját magunk alatt a fát.

Bethlen Gábor-kör. Hirt adtunk már azon szép mozgalomról, mely Kolozsvár — több mint ezeret kitevő — protestáns ifjainak vallásos szellemben való tömörítését, a protestáns öntudat fejlesztését czélozza. „Szorongatott egyházunkért” óhajtanak ifjaink dolgozni „gyöngye erővel, de annál több lelkesedéssel, erős kitarással, szeretettel és türelemmel.” Öröm tölti meg lelkünket, midőn ily nemes munkáról halunk. Valóban ideje is volt már, hogy az interconfessionális egyetem hitközönyös levegőjéből munkára ébredjenek, kezét fogjanak azon ifjak, kikből majd egyházaink és iskoláink vezető elemei kerülnek ki. A cél megvalósításához már hozzá is fogtak; a feladat megoldását meg is kezdték. De erejük természetesen gyöngye s így jóakaró támogatásunkra szorulnak. A napokban tehát lelkes hangú felhívásokat küldött szét az elnökség, melyekben mágnásaink, kollegiumaink stb. szíves érdeklődését, segítségét s a kör alapító tagjai sorába való belépését kéri. Alapító tagdíj egyszersmindenkorra 50 korona vagy ennek évi kamata; pártoló tagdíj évi 5 korona, melyek *Görög Ferencz tanárjelölthöz Kolozsvár Emke-tér 1. sz. küldendők.* Midőn mindezt hírül adjuk, egyuttal a magunk részéről is fölhívjuk *egyházunk tehetősebb tagjainak* szíves figyelmét e nemes czélu és törekvésű egyesületre, kérve őket: ne vonják meg pártfogásukat attól. Nehéz napokat élünk. Szükségünk az ifjak zsenge erejére, lelkesedésére is. De még ne feledjük azt is, hogy az *ifjuság a jövő*, előbb-utóbb rájuk száll a mi öregségünk, a mi munkánk és harczunk; ha az „Isten fegyvereinek” felővezéséhez már most hozzáfognak ifjaink, akkor nyugodtan birtadjuk majd rájuk szent hagyományainkat, bizonyára jókezekre bizzuk azokat.

Papbeiktatás. Szép ünnep volt folyó hó 7-én Désaknán. Ugyanis deési s. lelkész t. *Szakács Ferencz* urnak, ki egyhangú meghívás folytán választatott meg a deésaknai egyház lelkészévé, hivatalos beiktatása f. hó 7-én ment végbe, a mikor nt. Pap István esperes ur mindenkit meghatott gyönyörű beszéd kíséretében vezette be hivatalába a fiatal lelkészt. Ekkor aztán az új lelképásztor állott fel és mély érzésű imában kérte az Egek urát, hogy adná áldását az ő munkásságára. Ezután Esaiás 61 r. 1 v. alapján adta elő programmszerű szép beszédét, melynek meghallgatásában a helybeli m. kir. sóbánya hivatal is —

élén a főnökkel — részt vett. Az istentisztelet végétével az egyházközség vezető elemei, a roskadozó papi házban, közebédet rendeztek az új lelképásztor tiszteletére, a mely fokozódó vidám hangulatban, az esti órákba is benyult. Isten adja áldását az új lelkész munkájára!

Adományozások. Pánczélcehi anyaegyházunk főgondnoka tek. Bodor Károly mérnök ur három darab pánczélcehi takarékpénztári részvényt, — à 50 forint, összesen 150 forint névértékben adományozott, a folyó évtől kezdődő szelvényeivel együtt a pánczélcehi ev. ref. egyház kántori alapja javára. Tekintetes Filep István m. kir. postamester ur és neje Haller Borbára ónagysága a templomi szószékre és két templomi padra bársonytakarókat adományoztak; a templom ajtaját befestették és arra egy új zárt tétettek; a cziinterem ajtaját megigazitatták és az elébe egy új átjáró hidat építették, összesen 96 korona értékben. Magyar-derzsei 74 lelket számláló leányegyházunk romladozó templomát kijavíttatta, kibővítette, a templom belsőfalait és padokat megfestette és egy új kőtornyot építtetett, mely építkezés költségei fedezéséhez tekintetes dr. Miklossy József főgondnok ur 140 korona készpénzzel, a tervrajz és költségvetés megkésztetése árában 40 korona értékben és tíz öl kövel 140 korona értékben, összesen 320 korona értékben és 8 korona készpénzzel járultak. — Fogadják a kegyesszivü adományozók adományaikért a nyilvánosság terén is mindkét egyházam nevében hálás köszönetem nyilvánítását. Pánczélceh, 1902. évi november hó 17-én. *Szakács István*, pánczélcehi ev. ref. lelkész; magyarderzsei ev. ref. rendes beszoigáló lelkész.

Alapítványok a koronkai templom fentartására. Templomszentelési ünnepünk napját örökké emlékezetessé teszi egy szép alapítvány a templom fentartása czéljából oly feltétellel, hogy az összeg kamatoztassék addig, a míg 2000 koronára növekszik s azután ennek a kamata fordittassék a templom fenntartására. — Azok pedig, a kik ezt az alapítványt tervezték s nagyobb részt összetették, egyszerű székely gazdák, a saját jószántokból tették, jelölül annak, hogy a népben még van buzgóság és áldozatkészség. Az alapítványtevők névszerint a következők: id. Balázs Károly és neje Jánosi Theréz 200 kor., Erdős Ferencz gondnok és neje Balázs Anna 50 k., Erdős Károly és neje Balázs Anna 20 kor., ifj. gróf Toldalagi Laczi, Ila és Jóska 30 kor., Székely György és neje Tóth Jusztina 10 kor., Kovács Pálné 10 kor., Kovács László 10 kor. Perselypénz begyűlt 16 kor. 81 fillér, összesen 346 kor. 81 fillér. — A hivek önkényes adakozása a f. évben, eltekintve a sok igás és kézi napszámtól, meghaladja a 750 koronát. És ha ide számítjuk a gr. Toldalagi László ur adományát is, melylyel a templom belső felszerelését megcsináltatta az önként összeadott fillérek és koronák száma megüti az 1400 koronát. Legyen a nemeszivü adakozókon Isten áldása. Kovács László koronkai ev. ref. pap.

Lapunk mai számához mellékeljük az „Egyetértés” kisalaku mutatványszámát, amire ez uton is felhívjuk olvasóink figyelmét.

Előfizetési felhívásul.

Lapunk a „Vasárnap” második éves pályafutásának végéhez közel. Sok aggodalom közt indítottuk meg. De biztunk Isten segedelmében s reménységünkben nem csalatkozánk. Dolgoztunk kevesen és sokat. Erőnket sokszor fogyni éreztük; de Istenünk mindannigszor megújította. Tekintetünk oda esett szent hitünkre, vallásunkra, eggházunkra; láttuk mint ostromolja az ellenség, tépi a hitetlenség s láttuk, hogy a mint pusztul eggházunk s hitünk: vesz és pusztul vele a magyar. Még a kutya is ugat, ha gazdáját s annak javait vesztély fenyegeti — írta egykor a nagy Kálvin János — s én maradhatnék-e szótlanul, mikor az Istenről és az ő Krisztusáról, ő szent ügyükről s mi idvességünkről van szó. Igy voltunk mi is. Magunk kicsinyek s erőnkk gyenge; de nem nagy-e az Isten s nem hatalmas-e ő Szent Felsége? S szabad-e csüggedni nekünk, mikor az Isten velünk?! — Igy gondolkoztunk s törtünk előre. Nem csak időt, munkát, egészséget áldoztunk; de azt is, a mit manapság — hej, beh kevesen tesznek s tennének — pénzt, — a mi erőnkhez képest,

sok pénzt is. — De úgy itéltük, hogy ilyen szent ügyért nem nagy semmi áldozat. — Aztán láttuk, hogy fáradságunkat a jó Isten áldásával jutalmazta. Azok a kevesek, a kik mellénk állottak, igazán barátai lettek ügyünknek. Sok volt a „csufolódók székében ülő,” de még több „az Ur dolgaiban gyönyörködő.” Táborunk lassan ugyan, de folyton nő. Lapunk nyomában áldás fakad, mert Isten igazságát szolgáljuk.

— Hogy állhatnánk meg ezek után? — Megyünk előre. Kövessetek! Korunknak nagy szüksége van a megtisztított keresztgén vallásra. Jézus Krisztus nélkül nincs és nem lesz e világnak békeessége. Lelkeinknek sem. — Pedig arra szomjuhozunk. Adjatok, oh, adjatok hitet a világnak; örökkévaló mennyei javakban való hitet, hogy emelkedhessék, mert különben bele vessz a sárba, a porba, a halálba!

Anyaszentegyházunkat minden oldalról támadják. Itt-ott réseket ütnek rajta. Felséges épületéről sodorja a vihar a meggyengült cserepeket. Pedig ki fogja fenntartani az igaz vallást, ki munkálja lelkünk üdvét, ha e drága édes anya meggyengül, elesik?! Jertek támogatások! Minden, mit érte tesztek, százsoros áldással száll vissza tireátok!

A hit és egyházépítés nagy munkájában fergolódunk mi is: legyetek támogatóink. Adjatok erőt lapunknak, hogy minden keresztgén házába beköszönthessen! Buzdítsátok egymást és testvéreinket a Krisztusban, hogy a „Vasárnap”-ot terjeszszék, járassák.

A régiek újítsák meg előfizetéseiket s szerezzen ki-ki legalább még egy-két új olvasót, előfizetőt. Csak úgy haladhatunk, ha mindnyájan segítjük lapunkat fennmaradásában. Legyünk hát rajta! Jőnek a téli estvék; mily boldog család, hol estvénként a „Vasárnap”-ot olvassák s beszélgetnek az általa tárgyalt dolgokról. Bizony ott mindenki Isten dolgaival foglalkozik: s e foglalkozást megáldja az Isten!

Lapunk előfizetési ára

Egész évre 4 korona.

Fél „ 2

Negyed „ 1 „

A ki teheti fizesse elő egy egész évre. Így a lap is rendesebben fog járni s nekünk is kevesebb dolgunk lesz a postával.

Az Isten segítse a mi munkánkat s adjon nekünk minél több buzgó támogatást. Kérjük különösen lelkésztársainkat, szervezzenek a „Vasárnap”-nak minél több előfizetőt, nem érdemtelen munkatársat szereznek benne maguknak!

A szerkesztőség.

Hivatalos rész.

Sz. 1504—1902. KÖRRENDELET

a névkönyvi adatok tárgyában.

Egyházkerületünk összes lelkipásztorait fölkérem, hogy a Névkönyvi adatokat, oly alakban, mint ezek a folyó 1902. évre kiadott Névkönyvben összeállítottak, a használt rövidítéseket sem hagyva figyelmen kívül, a jövő évi január 1-től 4-ig terjedő idő alatt elmulaszthatatlanul küldjék be az illetékes esperesi hivatalhoz.

A nt. Esperes urakat pedig, valamint közép és felső tanintézetekink t. igazgató Tanárait arra kérem, hogy a beszerzett adatokat megfelelő összeállításban a jövő évi január 8-ig hozzám felküldeni sziveskedjenek, hogy így a Névkönyvet már a jövő évi január végén megküldhessem.

A lelkési hivatalok részéről beküldött adatokat a nt. esperesi hivatal minden átdolgozás vagy változtatás nélkül terjeszse fel a püspöki irodának. Lelkésztársaim pedig fordítsanak gondot rá, hogy az anyaegyház községekhez csatolt szórványok még azon esetben is bejegyztessenek, ha egyetlen ref. lélek sem volna is ott ez idő szerint, mely esetben ez irandó be: „L. sz. 0.”

Kiváló gond fordítandó annak kitüntetésére, hogy a f. é. decz. 31-én melyik egyházmegyében hány lelkési állomás volt üres, hány rendes-, helyettes- és segéd-lelkész működik. Van-e nyugalmazott lelkész, és ki? —

hány ref. felekezeti, állami, községi, Emke vagy másféle iskola létezett; mennyi a lélekszám, az 1901. évi népszámlálást véve alapul.

Minden egyes egyházközség népessége, filiáké és szórványoké egyaránt, külön-külön kitüntető, ugyszintén a tankötelesek és tanulók száma is 6—12 éves korig.

A melyik anyaegyházközségben, filiában vagy szórványban magyar tannyelvű iskola nem létezik, ott röviden ez jegyzendő be: nincs iskola. Ha pedig ilyen iskola létezik: akkor rövidség szempontjából a tanulók száma után csak ennyi irandó: „a ref. felekezeti iskolában,” „a róm. kath. iskolában,” vagy „az unitárius iskolában” stb. Ha nem egy, de több iskolában tanulnak: akkor jelzendő, hogy melyikben és hányan tanulnak.

Kolozsvár, 1902. decz. 17.

Dr. Bartók, püspök.

1492—1902.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sepsi egyházmegyébe kebeleztet Erőd ev. ref. egyházközség papi állására pályázat hirdettetik.

Javadalom. 1. Dézmakárpótlás 796 Kor. 56 fill. 2. 30 kalongya buza, ugyanannyi zab a hivektől, értéke 163 Kor. 34 fill. 3. Oszpora egyesektől 9 Kor. 44 fill. 4. 23 hold tagosított szántó és kaszáló haszonélvezete, értéke: 112 Kor. 5. Stola: 4 Kor. 6. Állami fizetés kiegészítés 257 Kor. 78 fill. 7. Lakás, gazdasági épületekkel, kerttel. Összes javadalma 1343 Kor. 12 fillér, melyből levorható kiadás adóra és más járulékokra 43 Kor. 12 fill. így tiszta javadalom 1300 Korona.

Kötelessége a rendes lelkési teendők végzése mellett az állami iskolában a vallástani, a miért az államtól évi 60 Korona tiszteletdíjban részesül. Minősítványnyel és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványok Nt. Vén Mihály espereshez Bikfalvára küldendő.

Folyamodási határidő: 1903. január 6.

Kolozsvárt, 1902. december 15.

Dr. Bartók György,
erdélyi ref. püspök.

Sz. 1505—1902.

KÖRLEVÉL

a püspöki hivatalhoz intézett hivatalos iratok tartalmának az iratok háttalpjára való rávezetése tárgyában.

Az egyházi adminisztráció gyorsabbá tétele céljából fölkérem nagy. Esperes fiait, püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségekben működő lelkipásztorársaimat, s általában minden egyházi testületünket, sziveskedjenek jövőre a püspöki hivatalhoz intézett mindennemű hivatalos megkereséseik háttalpjára a megkeresés rövid tartalmát rávezetni, hogy így a tárgy gyorsabban megismerhető, iktatható és elintézhető legyen.

Kolozsvárt, 1902. december 15.

Dr. Bartók, püspök.

5147—1902. sz.

KÖRLEVÉL

a Szolnok-Dobokavármegye területén levő iskolaszékek tiszt. Elnökeinek és nt. Esperes aainak.

Szolnok-Dobokavármegye közigazgatási bizottsága f. évi szeptember hó 9-én tartott ülésében 613. jkvi sz. a. szabályrendeletet állapított meg s küldötte meg a vármegyeterületén levő összes iskolaszékeknek az iskolakötelezettség ellenőrzésről s az erre vonatkozó törvények és rendeletek pontos végrehajtása módjáról. Felhívjuk tt. Czimzetteket, hogy az említett szabályrendeletet ev. ref. népiskoláinkban szigoruan megtartani sziveskedjenek.

Kapcsolatosan tudatjuk, hogy népiskoláinkban tanítási szünettel megünnepeltetni kívánjuk a sátoros és országos ünnepeken kívül október 31-ét, a reformáció kezdetének évforduló napját.

Kolozsvárt, 1902. decz. hó 12-én.

Kenessey Béla,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések
bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás
épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Karácsony.

Szent éj! --- A gyermek-sziv zsongó képei
töltik be ma is lelkemet, ha rád emlékezem. Ha
olvasom történeted a Szentkönyvből, lelkemet
valami földfeletti fény, valami tulvilági melegség,
édes boldogság érzete tölti be.

Az emberiség életének ez legszebb, mert
legigazabb története. Az a történet, melynek kö-
zéppontja a betlehemi jászol-bölcső, --- benne a
Jézus Krisztussal. A mi addig történt: *érette* lett;
a mi azután történt: *általa* lett. Valóban Krisz-
tus születése a világtörténet fordulópontja.

Gondoljátok, olvassátok végig a karácsonyi
történetet. Az ősz Simeon és a próféta-asszony
Anna elaggott testtel, de nem csüggedő, várako-
zásteli lélekkel az emberiség évezredes adventje.
Ott ülnek éjjel nappal a törvény-házában, az ál-
dozati oltárok lépcsőjén. De a törvény nem ad
lelküknek nyugodalmat, meg nem igazítja, ki
nem békiti Istennel. Vágyó lelkük együtt száll
az áldozat gomolygó füstjével; felfelé emelkedik,
valami magasabbat, igazabbat keres. Erzsébet,
Mária az Urnak kegyes szolgáló-leányai, az Is-
tennek választott edényei. A földre borult éj söté-
tsége, az alvó pásztorok: a lelkek álma, szuny-
nyadása, dermedtsége. A ragyogó csillagok: Isten
gondviselésének őrszemei.

De ime a szent-éjszakán egyszerre csak el-
tűnnek a szerényen pislogó csillagok. Elhomá-
lyosítja őket Istennek, a megnyílt egekből teljes
fényvel sugárzó dicsősége. A Gondviselés *szemé-
lyes* alakban szól az égből, jelenik meg a föld-
dön „*Dicsőség Istennek a magasságban, a föld-
dön békesség és az embereknek jóakarata.*“ „*Ti-
néktek ma Megtartó született, — ki az Ur
Krisztus a Dávid városában.*“

Érette volt a törvény uralma, a bűnnek el-
hatalmazása, a lelkek éjjelének kétségbeejtő söté-
tsége, hogy Isten mindeneket a bűn alá rekesz-
tett, hogy mindeneken könyörüljön. Áldott az Ur
minden ő munkáiért, melylyel adta nekünk vált-

ságunkra az ő szent Fiát s hogy elvezette az ő
bölcsőjéhez!

Áldott az Ur, hogy szent Fia *által* szerzett
minékünk váltáságot, szabadulást; adott világos-
ságot, idvességet és örök életet.

A mi maradandó jó azóta a világban létre-
jött és az emberiség közkincsévé lett, az mind
a Jézus Krisztus által lett s mindazok megma-
radásának és teljesebbé tételének is ő az egye-
dülű biztosítóka, kezese. Ő általa lesz nemesebbé
az egyén s ily egyének folytán lesz nemesebbé
a társadalom.

Isten országa, eljövételének alapja és bizto-
sítóka az istenfiúság. Ujjászületett, megszentel-
ődött egyéniségek nélkül hiu, üres dolog min-
den társadalmi eszmény és reform. Élvtágyó,
önző, hiu, kapzsi, hatalmaskodó egyéniségek
kezében megromlik a legjobb törvény, a legböl-
csebb alkotmány, a legszentebb intézmény. Az
Isten országa az emberek lelkéből kell, hogy ki-
nőjjön. Krisztust a szivek felett kell Urrá tenni,
hogy Ura lehessen a világnak. Csak azok az
ajkak szólják, zengik, csak azok a kezek cselek-
szik Isten dicsőségét, munkáját, a hol a szív
telve van Krisztussal. A társadalom és világ
krisztiánizálása csak a sziveken keresztül esz-
közölhető. A szivek pedig nem a hatalomszó előtt
hajolnak meg, hanem a szeretet szava, munkája
ejtheti foglyul csak.

Csak a ki érzi, hogy érdemetlenül, kegye-
lemből, ingyen ajándékként kapott Istentől min-
dent, a mivel bir: csak az fog érte hálás lehetni,
csak az fogja érezni, hogy a talentumokat Isten-
től felelősség és számadás kötelezettségével kapta,
csak az fogja nem magának, hanem Isten di-
csőségének javára kamatoztatni.

Azért, mikor e világnak, hazának és egy-
házunknak karácsony-ünnepi jókivánságot aka-
runk kifejezni, kívánjuk: hadd szülessék meg
minden szivben a Krisztus. Legyen e mi sze-
gény, elvettetett, lenézett és kicsinyelt szivünk
felmagasztaltatott, mint Bethlehem a Judának
városai között, mint a barmok jászola a fényes

paloták felett. Lelkünk éjjelén fel-fel csillanó jó-
igyekezeteink pislogó csillagait vigye teljességre
az Ur dicsőségének ténye, mennyei glóriája;
reményeinket jobbulás iránt töltse be Isten
atyai kegyelme, mely szóljon mindnyájunkhoz
személy szerint, angyali karral: *Te néked* ma
Meváltó született!

Annyi áldása lesz e mostani karácsonyunk-
nak, a hány szív ma bölcsőjévé lesz a Jézus
Krisztusnak, mi Meváltónknak.

Istennek Kegyelme így tegye áldottá e mi
szent ünnepeinket! Templomaink, házunk, szí-
vünk legyen Krisztusunk otthona; büntől, kép-
mutatástól, közönytől ment munkás szeretetnek,
idvességnek bölcsője!

† Pazar Kálmán.

(1864—1902.)

Az „elvégeztetett“ szomoruan megdőböntő hideg
lénye megsemmisítő szárnyacsapással futott át nagy
hirtelen egy kis és nagy család: egy református
gyülekezet felett, megzavarva az ég és föld kibékü-
lésének békét hirdető ünnepéhez való előkészület
örömrésztét, s szomorúság sötét fátyolával váltva
föl a Krisztusban örvendező új élet boldogító érzé-
sének fehér ruháját; talán azért, hogy lelkünkbe
szállva, még inkább alkalmunk legyen azon a csodá-
latosan megfoghatatlan örök végzésen elmerengeni,
mely az alázatosság, a szivtörődés mélyéről oly
csodálatosan vezet Istenhez még a testi erőben,
emberi bölcsességben legjobban elbizakodottat is.
A mikor önkénytelenül hitből fakadó, őszintén val-
lásos nyilatkozat fakad föl szivünkéből; az tevő ezt,
ki volt s ma is erős Isten, ki meg is marad annak
minden időben! Minek élénk érzése egyszersmind
vigasztalásul szolgál a megtört sziveknek s annak a
gyülekezetnek, mely a mikor törődött a lét fénye
s az elmúlás borult homálya gondolatával foglalkozik
a ravatal mellett, azt látja maga mellől Istenhez
térni, ki szivben, lélekben ott volt vele; együtt azok-
kal, kiket az élet szenvedésre, a test bántó gyötrelme
kétségre hívott; ott volt, hogy a sziv sebére Gileád
balzsamát hintse; a kétséget eloszlassa az evangé-
liumnak örökfényü erejével; vezesse népét ama
gyönyörűséges mezőkre, melyeknek légköre üdit,
vize táplál a mennyei életre. Ez igaz ember, valódi
lelkipásztor szünt meg reánk nézve testiképpen; a
kőrösfői ref. egyház lelkésze: Pazar Kálmán. A csön-
des, lelkiismerettől hevülő, pályáját szerető, őszinte
férfi élete ott végződött be abban a munkában, mely
a parochián, a gyülekezetben találta meg az életnek,
a lélek életének azt a terét, mely hivatva volt a
gyöngye testnek — különösen e vidékre jövele
óta — mind inkább hanyatló erejét ellensúlyozni.

Nem a zajos, mindenki tudtára adott munkában
folyt le rövid élete, hanem abban, a melyről tudta
jó lelke, hogy itt e földön kevésre hivatott el, hogy
ott, ama szenvedés nélküli másik életben annál többre
bizassék az ő Atyja, Istene által. Munkás volt a
gyöngye test s e munkában törte meg élete fátyolját
az Isten hívó követe.

Legyen árván maradt gyülekezete, szolgatársai
részéről s részemről, kit őszinte barátságával tisztelt
meg, néhány sor emlékének szentelve, hisz úgy is
oly rövid volt az az idő mit közöttünk töltött; meg-
érdemli tőlünk ezt az, ki valóban hív volt mindha-
lálig. Legyen áldott az igaznak emléke közöttünk.

Pazar Kálmán született 1864-ben Ungmegye
Nagy-Szelmencz községében, hol édesatyja lelkész
volt. Itt kezdte el a szülőföldön elemi iskoláit,
minek elvégzésével az egyszerű, puritán jellemű
lelkész-anya parochiájáról a sárospataki alma mater
tápláló ölére bizta a szorgalmas, komoly gyermeket.
Itt nyerte középiskolai tanulmányainak bevégeztével
érettségi bizonyítványát; itt lépett arra a nehéz,
testi, lelki megpróbáltatásokban gazdag, de gyönyör-
rűségeket nyújtó pályára, melynek igaz mun-
kája volt.

Hogy ő is ezen pályát választotta, arra a papi
otthonban nyert lelki befolyás indította. Mert már
akkor is nem a tetszelgő, világi élet fénye, hanem
az Isten szerinti, lelki élet egyszerűsége, az ebben
nyilvánuló erő volt az, mi elhívta őt az Isten szol-
gálatára. Itt tette le lelkészsképesítő vizsgáit, a mely
után — ezt tőle együtt töltött káplánkodásunk ide-
jében hallottam — egy igen előkelő főúri családnál
nevelősködött mint számfeletti káplán; míg aztán a
szülői hívó szó a kicsiny otthonba hívta Szelmenczre.
Hogy meddig volt itt, valamint hogy ezután Bihar-
megyében Szalacson meddig helyettes-lelkészkedett,
azt nem hallottam tőle. De annyi általam is tudott
bizonyos tény, hogy úgy is, mint nevelő, úgy is,
mint tanító az Élet lelkét tudta belecsepegtetni tanít-
ványába; közvetlen, szelíd, igazi nevelő s tanító
volt, kit a rajongásig szerettek, tiszteltek növendékei.
1895-ben Szalacsról a nagy nagyváradi ekklezsiába
hivatott el Csák Máté olasz-részi lelkész által vallás-
tanárnak, hol igazán kedveltjévé lett keresetlen,
egyes, tiszta jelleme, lelkiismeretes munkássága
révén úgy az egyházi, mint a különböző vallásu
városi társadalomnak. Mert jó lelke oly szépen tudta
összeegyeztetni, a nélkül, hogy a reformátusság
érdekei háttérben maradtak volna, saját helyzetét
azokkal a kívánalmakkal, melyek feléje mint refor-
mátus vallásánál felé irányultak, hogy nem volt
meglepő, a mikor 1897-ben az erdélyi egyházkerü-
letben fekvő Tasnádszarvad gyülekezete egyhangulag
lelkipásztorává választotta

Tasnádszarvadra váltotta föl a parochia csöndes
egyedüliségét a házasság boldogító örömeivel, fele-
ségül vevén még akkor a tiszántúli egyházkerület
egyházi jegyzőjének, a debreczeni főiskola gymna-
siuma érdemes vallásánárának: Elek Lajosnak leá-
nyát, Margitot. De, mintha az isteni akarat erős
próbára akarta volna tenni lelkét is, annak, ki a
testi szenvedést oly megadó, békés szívvvel hordozta,
a családi élet elején a tiszta boldogság fényét meg-
zavarta a jó férjnek, a gondos apának testi egész-
ségét megtámadott betegség, mihez csak súlyosbító-
lag hatott egyetlen kis leánykájának nehéz betegsége
is. Azonban az Istenben rendithetetlenül bizó lélek
csak hitt, remélt s tovább szeretett; hitt a szabadu-
lásban, remélte a testi szenvedéstől való megszabadu-
lást s szerette azokat, kikért élni még úgy szeretett
volna: családját, kicsiny, őt tisztelő gyülekezetét.
Hogy reménye beteljesülését közelebb vigye a vég-
ponthoz, a mikor már feleségének édesatyja is a
kicsiny, elpusztuláshoz közel állott A.-Jára ref. gyü-
lekezetének lelkipásztora lett, elfogadta a kőrösfői
ev. ref. gyülekezet egyhangu meghívását 1901 aug.
havában. E lelkészi állást szeptemberben foglalta el
a gyülekezet öröme apostoli csöndes lelkületet,
mélyen érző szívet mutató beszéddel, mely bizony-
sága volt annak, hogy bár a kór oda lopózkodott
már testébe, de lelke, szíve ég elolthatatlan tüzzel
a Krisztusban való hitben s hit által azért a gyüle-
kezetért, mely őt lelkészévé, vezetőjévé hívta el
s azért a vallásért, a melynek egyszerűsége erőt ad
nemcsak a testi, de és főként a lelki betegeknek.
Vajjon sejtette-e, gondolta-e jó lelke, hogy ott:
Kőrösfőn fogja bevégezni életét, ott fog megnyu-

godni teste a kősziklán épített ház néma udvarán, ott a templom cintermében, annak a templomnak cintermében, melyben életet, örökkévalóságot oly bizó hittel hirdetett... Vajjon gondolta-e? Talán e hittől éledő lelke nem is gondolt már a szenvedésre, csupán arra a lelkében itt, e földön kezdődött örök életre, melynek reménye oly váratlanul, oly hirtelen vált valóra akkor, midőn 1902 december 4-én délután végső lobbanással összeomlott a lélek földi burkolata, hivatalos munkája közben érvén őt, a hü sáfárt s szolgát az elhívó szó. Temetése decz. 6-án folyt le Kőrösön végezvén a gyászszertartást Ignácz Károly bánffy-hunyadi ref. lelkész.

És most te hiveséges vezér, te jó barát, szolgatársunk, hadd vegyünk bucsut tetőled mi, kik bánat borulatában ülő, gyászt öltött szeretteid lájaldalmát jelenlétünkkel nem oszthattuk meg. Hiszen jogunk van a bánat részéhez nekünk is, mert egy érzés az, mi itt, e földön s tul azon éltet: a szeretet csupán. Ez által hadd legyen e néhány szó lelkünknek az a virága, melyet a természet pihenést jelentő szüz fehér leple fölé sirodra leteszünk, mint a küzdelemért való babért; a szeretetért, melylyel életedben bennünket megajándékoztál, viszontszeretnek kifejezője, a Krisztusért való csöndes, de gyümölcsöző munkával szemben elismerés. S ha elhervad is az a virág ott sirod ormán, nem, nem hervad el szívünkben az, mert emlékezünk rád te elköltözött vezér, te jó szolgatárs! De hogyan... hogyan szóljunk hozzád bucsunak szavát? Oly nehéz az elválás hideg érzése. Ajkainkat némaságra zárja le a veszteség; csak szívünk fájó megdobbanása az, mi jele annak, hogy a mi barátunk, kit Krisztusunk szeretett, nincs többé! Zokogjunk-e, panaszkodjunk-e? A könny a szív joga; ez a béke szívárványa; panasznak békételen szava ne jöjjön ajakunkra a miatt, hogy nem szólhattunk volt te veled. Nem panaszlunk, mert te a miénk maradtál mindigre. Bezártunk szívünkbe; ott van a te békés, szelid tekinteted, mely a hittől annyiszor gyuladott föl; ott szelid szavad, amint vallásosságot, istenfélelmet, tiszteletet hirdetve jutott minden szívbe; ott van egyenes jellemed, mely ellensége volt minden hamis külszínnek; ott örömd, mert megsztottad az örvendőkkel; részvéted, mert mi is bánkódtunk, hü, fénylő képben minden időre bennünk él, előttünk áll! Hogy egy ily élet ugy mulott el nagy hirtelen, bizony mély fájdalomra ok, melylyel szemben a lelki erő, a bizó hitnek örök ereje, melyet te hagytál nekünk, tart meg téged mindnyájunknak. És abban találunk vigaszt, hogy bizonynyal boldog szolgának találtattál, mert mikor a te Urad, a mi Krisztusunk eljőve hozzád, találtattál cselekedni. (V. ö. Luk. 12. 43.)

Elbocsátunk hát az élet nehéz szenvedése után hü szolga békességgel a te általad hirdetett s mindnyájunk által vallott beszéd szerint, mert hisszük, hogy látják immár a te szemeid nem tükör s homályosság által, hanem szemtől-szembe Idvezítőnket (V. ö. Luk. 2., 29—30.). Menj, elbocsátunk, bár fáj lelkünk az elválás miatt; megsiratunk, de meg is nyugszunk, mert egynek tudtunk azon kevesek közül, ki elmondhattad a páli szavakat: a mi dicsérkedésünk ez, hogy szelidségben nem testi bölcsességgel, hanem az Isten kegyelemajándékával forgolódtunk (V. ö. 2 Kor. 1., 12.) s mi csak azt kérjük a vigasztalás nagy Istenétől, hogy a kik te hozzád közel voltak, azokban szenteltesd meg ott fönn az örökkévaló hazában (V. ö. 3. Móz. 10., 3—4.)

Elfáradt tested pihenjen csöndesen; utolsó szavunk ez feléd, nem a sirba le, nem; föl oda, hol örök élet van: te hü vezér, jó barát, Isten veled. Emlékezni fogunk szeretetedre, hűségedre; minden munkádra; emléked áldott leszen. Mert boldogok a halottak, kik az Urban hunynak el, mert megnyu-

gosznak fáradalmaiktól s azoknak jutalma követi őket. Isten veled! Csöndes legyen nyugvóhelyed; aludj a boldog föltámadás reményének megvalósultáig; a viszonttalálkozás dicső hajnaláig a mi Krisztusunk által!

M.-Gyerő-Monostor, 1902 decz. 8.

Paulai Viktor,
ref. lelkész.

Szeretetről, türelemről.

Irta a kolozsvári ev. ref. egyházi-estélyen 1902. decz. 14-én a theol. dísztermében felolvasta: Dr. Gidófalvy István.

A tárgy, melylyel foglalkozni kívánok sem nem új, sem nem eredeti, legfeljebb értelmes csoportosítása és kivonat több a szociális kérdéssel foglalkozó bárátom és az én értekezéseimből.

Nehogy valaki plágiummal vádoljon, előre megmondom nyíltan és őszintén, hogy Páris Frigyes királyi ügyész, Andássszy Kálmán evangélium szerint reformált lelkész számos tanulmányát használtam fel ez összeállítás céljára s a magam tudásából csak annyit tettem hozzá, hogy érthetővé tegyem, mit értünk mi, a mások bajával törődni tudó és akaró emberek, e czim alatt, hogy a „szociális kérdés hazánkban,” vagy másképpen: a társadalmi bajok gyógyítása hazánkban.

Ezután a bevezetés után egy mottóval állapíthatom meg felolvasásom czimét, mely a következő: Javítsuk a kort szeretettel és türelemmel.

A múlt évszáz utolsó tizedeit és ennek a századnak most folyó és ezután következő egy pár évtizedét méltán a haladás korának lehet nevezni.

A rég elmúlt századokban egész a múlt évszázad közepéig együtt alig haladott a technika, a chema a villamosság és még más eddig kezünkkel meg nem fogható, szemünkkel nem látható erő és elem felhasználása utján a termelés, a hasznos és kényelmi czikkek megszerzése annyit, mint a legutóbbi évtizedekben. Csak a gőz erejére, az azzal kifejtendő óriási termelési erő felhasználására villamosságra, a rezgésre hívom fel a figyelmüket és arra, hogy az ezek által előállított, sokunk által nem is igen érthető gépek és szerkezetek milyen bámulatos dolgokat produkáltak. Olyanokat, a milyenekről régi világ embere még csak álmodni sem mert.

Utópiának nevezték még a múlt évszázad elején is azt az akkor mesébe illő kort, melyben ma élünk.

Csak példaképen hozom fel, hogy a mikor én

*) Lapunk múlt számában a kolozsvári ev. ref. egyházi estékről írva, azt a megjegyzést kapcsoltuk hozzá s ajánltuk a vezetők figyelmébe, hogy „általános az óhajítás, hogy e felolvasások közelebbi vonatkozásba hozandók az egyházi és vallásos élettel. Valóban a lelkek erre szomjuhoznak. Ezt kell kielégíteni.” E megjegyzésünket Dr. Gidófalvy barátunk, magára és felolvasására nézve indokolatlannak sőt bántónak találva, beküldte felolvasását szerkesztőségünknek, hogy győződjünk meg: „hogy világi ember vallásosabb felolvasást nem tarthatott volna.” Egyben felhatalmaz felolvasása kinyomatására. Köszönjük ezt Gidófalvy barátunknak. Mert így alkalmat nyertünk annak kijelentésére, hogy megjegyzésünk általánosságban s főleg a megelőző évek egy pár esete folytán tettük s nem az ott említett két felolvasóra vonatkozott. De meg, mi voltunk azok, a kik e felolvasó esték templomi igehirdetés jellegét annak idején kifogásoltuk s mi hangsúlyoztuk, hogy itt szabadabb formákat kell érvényesíteni. Ám, ez álláspontunk nem zárja ki, hogy az egyházi esték felolvasásai azért egyházi és vallásos vonatkozásuak legyenek. Sőt ugy érezzük, hogy csakis így van jogosultságuk. Örömről szólóan Gidófalvy barátunk ez itt közölt felolvasásában adhatni egy szerencsés mintát arra, hogy társadalmi mozgalmaink vallásos jellegét, hogyan kell vallásos mozzanataiban feldolgozni. Ajánljuk is olvasóink szives figyelmébe. Szerk.

1877-ben érettségít tettem volt, a természettan tanárunk, a mikor tőle elbucszunk arra figyelmeztetett, hogy most — akkor — egy mese járja be a világot, mely szerint egy Edison nevű amerikai olyan gépet talált fel, mely egy vékonyka drót segítségével ezer és ezer mérföldre elviszi a hangot, hangoztatja ott a zenét, sőt még képeket is mutat fel. Ez lehetetlen, magok már érett ifjak, az ilyen meséknek nem ülhetnek fel, czáfolják meg, hogy lássák, hogy a fizikában is jártasok és megmagyarázhatják azt, ha egy olyan nagy macskát lehetne beszerezni, melyeknek farka Budapesten van, az orra meg Kolozsvárt és ha Pesten a farkára lépne valaki — ha merne — az Kolozsvárt nyávogna. Látják, hogy ez lehetetlen. Mi érett ifjak láttuk is, mert szakember mondotta, de két év alatt már mindenütt csilingelt a telephon, mindenütt beszélt, énekelt és zenélt a telephon hirmondó, s mi tulajdonképen tudományos alapon felsültünk.

Igy járhattak mások, a kik hitetlenek voltak.

Bármennyire bámuljuk is azonban a természettudományoknak óriási csudáit, az óriás arányokat öltött kereskedelmi forgalmat, a kényelmi czikkek tömegét, a komoly jóakaratu megfigyelő közállapotainkkal megelégedve nem lehet, sőt komoly aggódás kell, hogy elfogja lelkét.

A kor rohamos haladását látva, az az érzés fog el mindnyájunkat, mint midőn egy órült sebességgel tovarohanó vasuti vonatot látunk és tudjuk, hogy a sinek gyöngék, hogy a pályának egész alépitménye nem elég szilárd, hogy az egyes kocsik nincsenek szorosan egymáshoz kapcsolva és tudjuk, hogy a vonat nincs megfelelő fékező készülékkel ellátva. Ilyen vonaton utazni mindegyikre veszélyes, ülünk bár a szalon kocsiban, vagy a harmadik kocsiosztályban. Ehhez a vonathoz hasonlít a mi társadalmunk haladása. A gazdasági élet alapjait képező alsó társadalmi rétegek megerősítésére nem fordítottunk elég gondot, ezért egész társadalmunk ingatag alapon nyugszik. A társadalom egyes osztályai között nem elég szorosak az összekötő kapcsok és végül az erkölcsök pusztulása és a hitélet hanyatlása folytán hiányzik társadalmunknak erkölcsi fékezője.

Ennek oka az, hogy a természettudományok segítségével bekövetkezett rohamos fejlődéssel nem fejlődött párhuzamosan a társadalmi politika. Pedig a társadalmi politika tekintve magasztos céljait és áldásos következményeit, minden tudománynak fölötte áll. Hisz ezen tudománynak alkalmazásával lehetővé válik a legmagasabb cél megközelíteni azt t. i. hogy az emberek békésen megférjenek egymás mellett. A társadalom ezerféle széttagolt rétegeinek különféle sokszor ellentétes érdekeit kielégíti, vagy legalább ellentéteit csökkenti.

A társadalmi politikának, hogy célját elérhesse, majdnem minden tudományra és segédtudományra szüksége van, de ezek mellett egyik legfőbb tényezője: a vallás és az ezzel együtt járó türelem.

Magyarország egyik bíboros főpapja mondotta a mult évben tartott egyik beszédében hogy: „Javítsuk a kort szeretettel és türelemmel.”

A ki tudja, hogy mily sok nehézségbe ütközik a megszokott társadalmi intézményeket, berendezéseket megváltoztatni, javítani, a ki számításba veszi az emberek kényelmét és közönyét, az ujtásoktól való idegenkedését, a ki látja a tájékozatlanok seregét, a kétkedők ezreit, a ki méltányolni tudja azoknak az ellenszenvét, védekezését, a kik a társadalmi reformok következtében eddig élvezett előnyöktől elesnek, szóval, a ki ismeri az életet, az be is fogja látni, hogy a kort javítani csak szeretettel és türelemmel lehet.

Az ügy iránti szeretetre van első sorban szükség, mert csak az, a ki valamely reformért igazán

tud lelkesedni, csak az fogja az ügyet meleg érdeklődéssel felkarolni, csak az fog maga tanulni és ismereteket gyűjteni és másokat tanítani, csak az lesz bátor és erős, hogy kiteve magát félreértésnek, részvétlenségnek, sőt gunynak és támadásoknak, kilépjen a küzdő térre és erejének megfeszítésével az új eszmét diadalra segítse. A testvériség nagy eszméjétől kell áthatva lennie annak, a ki látva az embereknek és társadalmi intézményeknek igazságtalanságait, önzetlenül segítségére siet azoknak, kik mellőzve, háttérbe szorítva és elnyomva vannak.

De szeretetre van szükségük a társadalmi reformátoroknak azért is, mert csak ily módon tudunk ügyünknek híveket szerezni, így lehet a közvélemény rokonszenvét, támogatását megnyerni. A legigazságosabb és legszentebb ügynek is árthatunk, ha gyűlölséget viszunk be a küzdelmeinkbe. A közvéleménynek tapasztalni kell, hogy nem az a célunk, hogy azoknak ártalmára legyünk, a kik a társadalmi újítások folytán károsodnak, hanem, hogy azon embertársaink iránti szeretet vezérel, kiknek helyzetén javítani igyekezünk. A közvéleménynek látni kell, hogy nem az a célunk, hogy egyeseknek, vagy sokaknak érdekeit sértsük, hanem hogy ezen érdeksérelmek csak elmaradhatatlan következményei egy magasabb, közérdekű cél felé való törekvésnek.

(Folytatása következik.)

Ménégoz levele fordítójához.

Ifj. Bartók György III. éves theol., püspökünknek derék fia, ez év folyamán fordította le és adta ki lapunkban Ménégoznak, a párisi egyetem prot. theol. fakultása tudós tanárának egyik rövidebb, de egész theol. felfogását magában foglaló munkáját: „*Elmélkedések az úrv. evangéliumáról*” czimmal. A 80 oldalon könyv alakban is megjelent magyar fordítás egy példányát a fordító megküldötte a szerzőnek, ki azt a következő szép levélben köszönte meg:

Uram és kedves Testvérem!

Örömmel vettem levelét és könyvemnek fordítását. Sietek kifejezni érettek legőszintébb köszönetemet.

Ez már a második eset, midőn fölöttébb sajnálom, hogy a magyar nyelvet nem ismerem. Először 1886-ben, mikor szünidei utazást tettem Budapestre és meglátogattam a nemzeti kiállítást. Kisegítettem magam a francia-, német- és angol nyelvvel; úgy, a hogy lehetett; de nem kevésszer voltam igen nagy zavarban és szerettem volna tudni az önök szép nyelvét, mely előttem nagyon harmonikusnak tűnt fel valahányszor beszélni hallottam. Zavaraimra való visszaemlékezés akadályozott meg abban, hogy ismét elmenjek Magyarországra, habár a föld szépsége, a városok kedvessége és az emberek szeretetreméltósága nagy erővel vonzottak oda.

Az ön könyve megújítja sajnálkozásomat és ismét feleleveníti ama kinos érzést, hogy nem ismerem az önök nyelvét. Lapozgattam könyvében; csodáltam annak szép papírját és szép nyomását; azt is észrevettem, hogy ön a paragrafusok fölél felírta a címeket is, melyeket én a tárgymutatóban tüntettem fel; remélem azt is, hogy az ön előszavát — ha szótár segítségével is — valahogy megérthetem s talán valamikor egy magyar deák beavat az ön irásának mystériumaiba. Könyve, mint ékesség előkellő helyet fog nyerni könyvtárom polczán.

A mi engem főleg eltöltött örömmel, az, hogy ön egyengeti az utat a mi theológiánk számára hazájában. A mint haladok korban, tapasztalatokban és a tanulmányozásban, annál erősebben győződöm meg

arról, hogy nekünk van igazunk. Nem azt mondom, hogy mi ismerjük az igazságot a maga teljességében. Melyik embernek fog az sikerülni! De arról mégis meg vagyok győződve, hogy az út, melyen haladunk s a melyen vezetjük tanítványainkat, a jó út, mely a célhoz vezet.

Szorgalmasan törekszem behatolni a mi Urunk J. K. tanításának szellemébe, ki az én szemeim előtt tökéletes kijelentése volt (vallási és erkölcsi tekintetben) Istennek e földön. Hiszem, Lutherrel, hogy Kr. szíve Isten szívének visszatükrözése. Állandóan törekszem belemerülni az evangélium tanulmányozásába. Sőt! minden újabb olvasásnál megerősödöm ama nézetemben, hogy Kr. nem hirdette más feltételét az üdvözülésnek, mint az *én* Istennek szentelését, teljes és benső felszentelést, melynek következménye — a szeretet felebarátaink iránt és önmagunk feláldozása érettük, más szavakkal: *megbánás és hit*. Ime a „fideismus.“ Ez a J. K. tanítása. Ez az igazi vallás a maga élő, éltető és soha el nem enyésző lényegében.

Eme benső élet, mely Isten szellemének hatása alatt születik, többé vagy kevésbé öntudatosná lesz az ember gondolkozásában; ezt fejezi ki nyelvével, képeivel, felfogásával, egyéni nevelésével. És e kifejezés — mely a mi gondolkozásunk törvényéhez képest — nem lehet más, mint anthropomorfistikus, symbolikus; soha sem lesz adaequat; hanem egyéni és esetleges. Ez a „vallásos symbolismus“ igazsága.

Es a vallásos meggyőződés eme konkrét, objectív formája mindig függeni fog többé, kevésbé a környezettől, melyben megjelent, a műveltség állapotától, a filozófiai, a történeti és tudományos felfogástól.

Eme felfogások pedig módosulnak a korszakokon keresztül fejlődnek. A vallásos igazság esetleges felfogásának kifejezése („kifejezést“ mondok és nem a vallás lényegét) hasonlóképp módosul. Csak a dogmák történetét kell tanulmányoznunk, hogy meggyőződést szerezzünk erről. Innen van, hogy minden korszak igyekszik megújítani az örök igazság időleges kifejezését. Mi is eme törekvésnek szenteltük magunkat; és iparkodunk erőnkhez képest végezni azt.

Ugy látom, kedves uram és tesvérem, hogy szinte perlekedni kezdek önnel, a mi theologiánk érdekében. De ama tény, hogy ön lefordította és közzétette az én művem, biztosít arról, hogy egy nézetben vagyunk; és én ennek örvendek teljes szívemből.

Terjessze továbbra is eme tanokat környezetében és habár két különböző nyelvet beszélünk, kezdet foghatunk egymással, mert, hála a vallásról való felfogásunknak, egyesíthetjük a Mózes, a próféták, a Krisztus, az apostolok, a reformátorok és mind amaz emberek szellemét, kik Istenéi, bármely földön lakjanak és bármely időben éljenek,

Szeretettel lekötelezettje:

Ménégoz Jenő.

Páris, 1902. decz. 2.

Ime, a melegséggel, atyafiságos szeretettel irt levél. Reméljük, hogy maga ifj. *Bartók György* lesz az, egy-két év multán, ki közelebbről megismertetheti Ménégózt az ő műve magyar fordításának miszteriumával.

Addig is, míg ifj. *Bartók* további hasonló munkásságával egyként elkötelezendi úgy a francia theol. írókat, mint a magyar szegényes theol. irodalmat, — e munkájáért is megérdemli a mi őszinte köszönetünket. A fordított munka bővebb ismertetésére nem terjeszkedünk ki. Lapunk olvasói ismerhetik. Csak azt jegyezzük meg, hogy e kis könyvnek ott kellene lenni minden lelkész könyvtárában. *Tanulmányozása örülési apologetikai anyagot nyújt prot. hitünk védel-*

mérc, melyet a lelkész felolvasásaiban érvényesíthet. Művelt közönségünk kezébe pedig alkalmasabb munkát alig adhatnánk, melyből vallásunk alapkarakterét jobban megismerhetné. A munka ily hatásáért fordítójának már is s nem egy protestáns előkelőség fejezte ki köszönetét és elismerését.

A munka kapható fordítónál. Kolozsvárt Királyutca 43—45. (Ref. püspöki lak.) Ára 1 korona. De lelkészeknek és theologusoknak 35 kr. S még minden együtt rendelt 5 példány után 1 tiszteletpéldány. Ajánljuk lelkésztársaink buzgó támogatásába, terjesztésébe. Szerk.

TÁRCZA.

Alkalomszerű fecsegések.

(Folytatás.)

A tudósok úgy tapasztalták, hogy a napban valahányszor kitörések, forradalmak fordulnak elő, ezeket a változásokat megérzi a tőle 20 millió mértföld távolságból a föld is, feltűnik az északi fény, nyugtalankodik, rázkodik, erre-arra hajlik a delejtű: lenni kell tehát köztük a nagy távolság daczára is valami összefüggésnek, egymásra hatásnak. Hasonló esetek az emberi szellem életében is fordulnak elő s az emberiség fejlődésének története beszél a szellemi, vallás-erkölcsi erők hatásairól, melyeket távoli tartományokban is megéreznek és a melyek ragadják a lelkeket, a nélkül, hogy tudnák mi büvölte meg és számba vehetnék, hogy ez az ellentállhatatlan ismeretlen hullám hova ragadja őket.

Ennek tapasztalható bizonyága a korszellem nyugtalansága, mely sem a kartelekben, sem a szövetkezetekben, sem a tőke halmazában, sem a vállalkozásokban, sem a streichban, sem a bőrzei műveletekben, sem a bölcsességet keresők alchimiájában, sem a theologusok tulvilági ígéreteiben, sem a hipnosisban, sem a szellemek idézésében, sőt magában az evésben, ivásban, élvezetekben, az érzéki vágyak kielégítésében az egyensúlyt fel nem találja. Ilyenkor a társadalmi rend fennállását szuronyok őrzik, az erkölcsiség rendőri szabadalmazott czédulák oltalma alá vonul, a szent nép és királyi papság kezéből, a korszellem alchimistái kiütik a bibliát, szívéből kitépik az evangéliumot, az ultramontanizmus táborában toborozzák, központosítják a szenteket, szaporítják azok kultuszát, telt marokkal osztogatják a bucsukat, gyártják a hitcikkiket. Nincs nyugalom, mindenütt mozgás, hullámozás. Csak a napokban pattant ki az a kivánság, hogy az emberiség megnyugtatóra emeltesse hitcikké Szűz Máriának testi menyemenetele is, miután ő maga már régi idők óta tagja a menyeyi családnak.

Különben az istenanya eleitől fogva sok fejtörést okozott a tudósoknak; szüzességének, szep-lőtlen fogantatásának igazolása ugyan csak megkívánta Isten földi helytartóinak csalahatatlanságát, kik az eféle miszteriumokban szakértők lehetnek és ő általuk sok mindenféle titok érthető magyarázatot nyerhet. Egy időben az istenanya anyjának, nagyanyjának szüzességével is sokat foglalkoztak, de megállapodásra nem tudtak jutni; e titok kinyilatkoztatása valószínűleg egy felvilágosodottabb kor számára van fenntartva. Szűzmária szüzességének különben kérlelhetetlen ellensége volt Szent Bencze, a bernáti és cistercita rendek derék alapítója, kinek akkora tekintélye volt, hogy imádságára a kő-Krisztus leszállott a keresztről és megölelte s megcsókolta, a kő-istenanya Mária pedig emléjét nyujtotta nekie s abból a legédesebb anyatejet szürcsölte. A szent, re-

mete, a gyöngédség viszonzásául a speieri székes-egyházban örökös kő-istenanyát szívélyesen e szavakkal üdvözölte: „légy üdvözölve oh királyné!” A kőszent, ellenfelének e hízog elismerése által kellemesen lepetve meg, női gyöngédséggel mondotta: „köszönjük neked szépen Bernát” — mire a boszus szent férfi dorgáló szavakkal figyelmeztette a kő-istenanyát, hogy az asszonyok hallgassanak a gyülekezetben. (I. u. o.)* A szent bernáti és ciscercita, valamint a Benedek-rend üdvös társadalmi és vallás-erkölcsi működésében ilyenmü gyöngéd érzelmek nyilvánítása nélkül is felismerhető alapítójuk erélyes és józan gondolkozása. — Ha a többi rendekről is lehetne ezt mondani, talán kevesebb aggodalommal tekintենek az apácák, szerzetes rendek beözönlésére; de miután azok sokkal több csapást, romlást, pusztulást okoztak, mint hasznot — természetesen, ha aggodó félelemmel fogadja minden jó hazafi azok megoldásait.

Kétségtelen, hogy az apácák személye és szü-zies tisztasága tiszteletre és elismerésre méltó a mennyei vőlegény-nnyel való viszonyuk a gyarló földi nők, anyák felett valami dícsfény-nnyel veszi őket környül; de a máj romlott világ érzéketlenné lett e dícsfény iránt. A pápista papok, kiknek kezelésére van bizva a menyország kulcsa, a kik a menny kapuit nyitják és zárják s ismeretesekek a mennyei család titkaival, nagyon jól tudják, hogy a féltékenység, ez a földi csodás szentek között is uralkodik. Valahogy meglesték, hogy a Jézus annyira kitüntette timai Szent Rózát, hogy egy virágvasárnapon, kőfaragólegény képében meglátogatta, sőt magának eljegyezte, mondván: „Róza, életemnek kincse, neked az én arámnak kell lenned!”

E jelenetnél Mária is jelen volt s üdv kívánataival árasztá el, szólván, „lásd mily nagy megtiszteltetés az, melyben fiam téged részesít”. Azt is meglesték a mindenre éber és figyelmes pápista papok, hogy mikor olvasgatott a szent nő, Jézus azonnal megjelent a könyv lapján s reá mosolygott, ha varrt, akkor varró párnájára ült s tréfálkozott vele; ha más apácát látogatott meg Krisztus, mert neki igen sok jegyese volt és van, akkor Róza a féltékenység miatt magán kívül volt, míg csak hozzá vissza nem tért. Azt is tudják, hogy az ő szentséges napa Szüz Mária huszo-negy évig szolgált nála, mint komorna; arról is bizonyosok, hogy a kolostor hemzsegett a bolháktól, de a szabad szellemü ugroncok közül egyetlen egy sem merte Krisztus jegyesének testét megcsipni. Legalább így áll ez a pápai bullában, mely szentté avattatását tartalmazza (idézve u. onnan). Csakhogy a pápai bullák gyarlóknak bizonyultak korunkban a féltékenység korlátozására, főként az apácáknál, kiknek, mint jegyesekeknek a mennyei vőlegény birhatásáért nagyon sok okaik lehetnek egymással versengeni, minek káros következése a társadalmi életben ki nem maradhat.

Oly nagy hatalommal, berendezéssel, összekötésekkel mi magyarországi protestánsok nem rendelkezünk, mint a szomszéd tábor rendelkezik, abból nem is kérünk, mi saját eszünk sugallata, szívünk verése szerint saját lábunkon akarunk járni és szívünk-ből örvendünk, hogy elődeink abból a táborból kiléptek s nekünk az önállóságra utat mutattak, példájukkal lelkesítenek, mert minket más fény sugarak érintenek, más világosság és melegség szórja reánk hullámaikat. Minket nem az ismeretlen tartományok lakói családi életének fürkészése, szellemek idézése, velök való társalgás érdekelnék; reánk nem ezen titkok feltárása várokozik, nem is vágyódunk azok

*) E durva rendreutásítás után a Mária képek és szobrok némák, csak szemöket forgatják, könyeznek, ajándékokat fogadnak el, de tőlük fogadni el valami drágaságot, Nagy Frigyes porosz király halálos büntetés alatt megtiltotta.

titokszerű segítségével uralomra jutni — mi a tiszta, hamisítatlan magyar szellemnek, az erkölcsi világrend evangyeliumszerű fenntartásának, fejlesztésének vagyunk letéteményesei. Annak a magyar szellemnek, mely a pusztaszeri vérszerződés által lett először európai talajba ültetve, mely az Árpád házi királyok főként István, László, Kálmán, IV. Béla, azután Nagy Lajos, Hunyadi Mátyás, Bocskai, Bethlen Gábor, a Rákócziak, az utolsó időben Kossuth Lajos által fellobbanva, különböző változatokban, kisebb-nagyobb sikerrel érvényesülni törekszik; annak az erkölcsi világrendnek, melynek egyedüli és örökérvényü kifejezője Jézus Krisztus és az ő evangyeliuma.

Krisztus élete, tanításai, az evangyeliom világossága Rómából, a pápák és környezetük hatalmi érdekeinek prizmáin szűrődve át s mint szinképek sorakozva egymás mellé nem gyakorolhattak valami lelkesítő, felemelő, nemesítő hatást szabadsághoz, függetlenséghez szokott, abban növekedett őseink lelkületére, utálattal fordulhattak el egy isteni kijentés igényeivel fellépő vallás földi sáfárainak megbotránkozató viselkedéseitől. Hiszen őseink szemtanui lehettek azon pápai élhetetlenségnek és garázdálkodásnak, mely a X-ik századdal kezdődik s mely a történelemben a római „rima” kormány neve alatt ismeretes. Baronius bibornok, a legpápaibb író mondja, hogy „e században az ur temploma és szentélyeiben a pusztulás borzalma uralkodott és Péter székére istentelen emberek, nem pápák, hanem szörnyek ültek.” Ündorító volt a római egyház, mert buja és szemtelen rimák kormányozták Rómát, a püspöki székekkel tetszés szerint rendelkeztek és ágyas társaikat, szeretőiket emelték Péter székére” (idézve u. onnan). Őseinknek lehetett alkalma megbotránkozni toskánai Albert hatalmas ögróf ágyassa Marosia és III. Sergius pápa viszonyáról, a viszonyból származó XI. János és az unoka a 19 éves XII-ik János viselkedéseitől. Ezeket megelőzőleg hallhattak II. Anástás, János, VI. Leo pápákról, kik a két nőtestvér Marosia és Theodora gondoskodása folytán gyorsan követték egymást, valószínűleg nem a természetes halál sorján. Hallhattak a méregkeverő VII-ik Bonifác haláláról, kit az elkeseredett rómaiak végig hurcoztak a város pocsolóain; V-ik Gergelyről, ki 16-ik János pápának orrát, füleit rettentően megcsontkittatta, bemocsokolt papi ruhában hátrafelé fordítva számárra ültette s farkával kezében a városon végig vezettette, végül börtönben nyomorultul kivégeztette (I. u. o.)

Ily állapotok közepette bizony gyarló oitalmat és szövetséget remélhettek őseink a hatalmas és uralomra törekvő német római császárok ellen, kik maguk is a pápismussal állottak elkeseredett harcban és a kik a magyarokat előbb szövetségeseiknek megnyerni s azután hűbéreseikké tenni igyekeztek. Ez a terv hiúsult meg a II-ik Szilveszter pápával, ezzel a ravasz, nagyravágyó, mély belátó politikussal kötött szövetség által, ki foglalkozott a csillagászat, matematikával s más ördögös tudományokkal, ki nem is a szentlélek, hanem az ördögnek segítségével ült Péter székére s az ördög vitte el onnan — legalább így tudják ezt a pápai történetírók. (I. u. o.)

Utódaí azonban, a szentlélek sugallatára választott pápák, alkalmasint az ördögtől való félelmükben más indulattal, tervekkel léptek fel a magyar nemzet és állammal szemben, mint a minek alapelemei a szövetségben levoltak téve; szerették pápai hűbérnek tekinteni, itt uralkodni s tetszésük szerint ajándékozni, úgy hogy itt az ördög a szentlélek biztatásai mellett meglegedéssel végezhetette rombolásait, lévén mind Luczifer, mind a szentlélek, mint a tudós oberdorfi plebánus tudja — a pápista papok feloldó és megkötő hatalma alatt.

Ezt a nagy hatalmat különben nem is ember, hanem egy szent sátán gondolta ki — mint Damiani bibornok nevezi annak mesterét VII-ik Gergelyt. Mint kovács inas megtanulta a pöröly forgatását, minnek nagy hasznát vette mint bibornok, később a Szent Péter székén. Valami kimagyarázhatatlan sugallat folytán íjébe vette, hogy a papok a családi, társadalmi, állami élet kötelékeiben teljesen alkalmatlanok hatalmuk érvényesítésére s mint gyakorlatlott pöröly kezelő oly lánczot kovácsolt az emberiség számára, melyet 9 század óta zörget s melynek csörgése a 20-ik század elején is előre jósolja a bekövetkező eseményeket. A papokat, püspököket kellett tehát a családi kötelékek alól kiugratni, nejeiktől, gyermekeiktől elszakítani, hogy őket semmi se csatolja a társadalomhoz, a házához, az államhoz.

(Vége következik.)

Különfélék.

Olvasóinknak boldog karácsonyi ünnepeket kívánunk. Isten áldja meg igehirdetésünket, ünnepszentelésünket házáinkban, házunkban. sziveinkben!

Igazgató-tanácsunk ez évben utolsó havi ülését e hó 19-én tartotta *Br Ránffy* Dezső főgondnok elnöklése mellett. Tudósítást róla lapunk jövő számához.

Theol. fakultásunkon e hó 18-án megtartott rendkívüli vizsgálatokon *második lelkészképesítő* vizsgát tettek: *Lovas*. Aladár (jeles) és *Sebestyén* Ferencz. *Első lelkészképesítőt*: *Bartha* János és *Bedő* Ödön. *Theol. alapvizsgát*: *Dali* István, *Koncz* Ferencz, *Kósa* Béla, *Pálfi* Endre, *Szabó* Gyula, *Ferenczi* Gyula és *Gyúrjás* Sándor.

Egyházkerületi képviselőválasztás. Az orbai evang. ref. egyházmegye Tanácsa folyó hó 8-án tartott ülésében vette számba az egyes egyházközsegek presbiteriumainak, illetve képviselőtestületeinek egyházkerületi képviselőkre beadott szavazatait, mely szerint az 1903. éven kezdődő 5 éves ciklusra egyházkerületi képviselőül megválasztattak: *Ignác* László kovásznai ref. lelkész, *Péter* Antal tordai polgári iskolai tanár és *Veress* Károly papolezi ev. ref. lelkész aai.

Özv. Herepei Károlyné szül. Krizbai Dezső Katalin, Herepei Károly volt vizaknai ref. lelkész özvegye, 1902. évi decz. hó 19-én, déli 12 órakor az Urban csendesen elhunyan, megtért immár öseihez. Élt 92 évet; 31 évig viselte a tisztas özegeyi fátyolt. Egy évszázadnak látta folyását s hosszú életének minden órájában hiven őrizte, ápolta a szeretetet, a melylyel nagyszámu családtagjait valósággal elárasztotta. Pályáját immár befejezte, de a hűséget és szeretetet mindvégig megőrizte. Temetése folyó hó 21-én, vasárnap délután 3 órakor volt, földi porai az ev. ref. temetőben találtak örök nyugalmat. — A Herepeiek nagy papi családjának kiváló matronája hunyt el benne. 38 élő egyenes leszármazottja gyászolja s alig kevesebb a száma azoknak, kiket ő temetett el. Az egyházi szolgálatban levők közt néhai *Sylvester* Domokos családja és *Nagy* Károly th. tanár családja női ágon az ő leszármazottja, kinek gyermekei úkanyja volt. Szép és áldott élete után nyugodjék csendesen!

50 éves papi jubileum. A *kézdivásárhelyi* ev. ref. egyház és a *kézdi* ev. ref. egyházmegye nagytiszteletű Székely János *kézdivásárhelyi* ev. ref. lelkész, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosának 50 éves papi szolgálatáról megemlékezésül 1902. decz. hó 28-án jubiláris ünnepet rendez a következő sorrenddel: I. Dél-élt 10 órakor disz-istentisztelet. 1. *Invocatio*, éneklí a gyülekezet. 2. *Alkalmi* ének, éneklí a gyülekezet. 3. *Ünnepi* dal, előadja az egyházi dalkar. 4. *Imát* mond *Bodor Géza* *kézdi* ref. esperes. 5. *Solo*, előadja *Nagy Gerő* énekvezér. 6. *Alkalmi* egyh. beszédet mond *Szabó Jenő* lelkész. 7. *Ének*, előadják a polg. leányiskola növendékei. 8. *Utóimát* mond *Székely János* lelkész. 9. A gyülekezet

éneke. II. Dél-élt fél 12 órakor diszközgyűlés a városháza nagytermében. 1. Elnöki megnyitó. 2. Az ünnepelt üdvözlése a következő sorrendben: a) *Kézdivásárhely* város, b) *Róm. kath. plebánia*, c) *Humánintézetek*, d) *Nőegylet*, e) *Kaszinó*, f) *Paedagogiai társaság*, g) *Takarékpénztárak*, h) *Kézdi* ref. egyházmegye, i) *Kézdivásárhelyi* ref. egyh. III. Déli 1 órakor diszébéd a *Jancsó*-szállodában. (Egy teríték 4 korona 40 fillér.) IV. Este fél 8 órakor estély a városháza nagytermében.

A *marosi egyházmegye* egyházi értekezletének küllömenti fiókköre első egyházi értekezleti gyűlését folyó évi november 3-án *Ákosfalván* tartotta meg ref. emlékünnepelelyel kapcsolatban. Az ért. egyházi és világi tagjai szép számmal sereglettek össze, hogy kimutassák érdeklődésüket azon nemes cél iránt, melynek elérésére munkára vetették kezeinket, hogy erősítgessük anyaszentegyházunk épületét, terjesszük az evangéliumi világosság a krisztusi szeretet magasztos eszméit. Az ünnepély a templomban folyt le. A gyülekezet énekének elhangzása után — a betegsége miatt jelen nem levő elnök helyett — *Kovács László* koronkai lelkész aa. egy rügtönzött szép imádságban ragadta lelkeinket a kegyelem Istenéhez, kérve segedelmet jelen összejövételünkre. Miután a nyárádmonti tanítói dalkar szépen elénekelt a hallhatatlan emlékü reformator énekét: „Erős várunk nekünk az Isten“, *Nagy József* erdőszentgyörgyi lelkész aa. tartott meggyőző erővel előadott magvas egyházi beszédet mély hatást gyakorolva az egész templomi gyülekezetre. Az *ákosfalvi* egyházi dalkar éneke után kezdetét vette az értekezleti gyűlés. Elnökünk meg nem jelenhetvén *Molnár Lajos* egyh. aielnök aa. foglalta el az elnöki széket. Megkapó szavakban ecsetelte az egyházi értekezlet célját s egyetértő vállvetett erővel folytatott lankadatlan munkásságra buzdítva az értekezlet egyházi és világi tagjait — az egybegyűlték szívélyes üdvözlése után a gyűlést megnyitja. Jegyzőkönyv olvasás és hitelesítés után *Ady Samu* egyh. titkár rövid titkári jelentést tartott. Tárgysorozat rendjén *Kócsi Dániel* aa. felolvasása következett, de a tárgy alkalomszerűbb voltánál fogva helyi lelkész olvasott fel a nyárászentbenedek-ákosfalvi egyházak történetéből. Az egyházközsegek dicső emlékü áldozatkész patronusainak, mint a híveknek egyházuk haladását munkáló nemes tetteinek felnyitása bizonyára viszhangra fognak találni az egyháztagok lelkében s hasonló nemes tettek kivételére fogják ösztönözni. Azzal a tudattal távoztak el Istennek házából az elnök szép záró szavai után, hogy egyházi értekezletünk szerény működése ily lelkesedéssel hozva áldozatot mindenkor a jó ügy oltárára anyaszentegyházunk haladására jótékony hatást fog gyakorolni. Majd barátságos ebédre gyűlt össze az értekezlet a helyi lelkész házában. Adja Isten, hogy a szép kezdet alapja legyen egy oly áldásos élet működésnek következtében hatalmas lendületet nyer szeretett anyaszentegyházunk közéleté, s el fog terjedni közöttünk Istennek országa! *Ady* Sámuel.

Adakozzunk a Lorántffy Zsuzsánna egyesület javára. Immár 10 éve, hogy a *Lorántffy Zsuzsánna*-egyesület szívére véve a *Megváltó* parancsát: az éhezőnek enni ad, a mezitelen felruhazza, az utonjárót befogadja, a foglyokat és betegeket látogatja, az árváknak és elhagyottaknak a gondját felveszi és mindnyájokat lelki gondozásban is részesíti. Az inséges családokat havonként pénzzel, az elaggott és munkaképtelen egyéneket hetenként kenyérral segítjük és ruhával látjuk el. Az árva és elhagyott gyermekeknek teljes gondjukat viseljük, — a vasárnapi iskolákban száz meg száz gyermeket a bibliára oktatunk s a szegényeket fel is ruházzuk, — cseléd-otthon és mosó-intézetet tartunk fel, a melyekben 14—15 éves fiatal cseléd-leányokat a háztartási teendőkből oktattatjuk és gyakorlatatjuk, sőt a fogházból kiszabadult nők is egy diakonissa vezetése alatt foglalkozást kapnak egyesületünk eme cseléd-otthonában, a melyet odáig akarunk fejleszteni, hogy népkonykákát is létesítsen. Minden intézményünket valláserkölcsi szellem hatja át, a melynek bizonyítéka a havonként megjelenő „*Olajág*“ című lapunk *Vargha Gyuláné* szerkesztésében. Célunk elérésében sok, sok pénzre van szükségünk. A közelgő karácsonyi szent ünnepek alatt fordítsák az

adakozó szívüek tekintetüket egyesületünkre s maguk az egyházak is adjanak legalább egy alkalmi perselygyűjtésből eredő adományt, a melyet Szóts Farkasné pénztárosunkhoz küldjenek be Budapestre (VIII. Csepreghy-utca 4. sz.) A kegyelem Istene legyen mindnyájunkon és indítsa minden szívet buzgóságra! Herczeg Odescalchi Gyuláné, Szilassy Aladárné, Vargha Gyuláné, Dessewffy Emma és Szóts Farkasné. Halljuk meg e felhívó szótátot és adakozunk a Lorántffy Zsuzsanna-egyesület javára.

Köszönetnyilvánítás. Az erdélyi ev. ref. Szeretetház árvái karácsonyfájára adományoztak: Gróf Wass Albertné 10 kor., br. Wesselényi Miklósné 10 kor., br. Bánffy Jenő 5 kor., br. Bánffy Ernő 20 kor., gr. Zettivitz Olivia (Csehorsz. Schönbach) 9 kor.; Tulogy Sámuelné 20 kor., Főt. és Méltóságos Püspöki Szék 18 kor. 65 fillért, Kuszko István 2 kor., Deésy Gábor 3 kor., Bessenyei Boldizsár 2 kor., Molnár Lőrincz 2 kor., Benedek József 1 kor., N. N. 40 fillért, Lészay Ferencz 20 kor., Pokoly József th. tanár 10 kor., Krompecher Jenőné 2 kor., Krompecher Bertla 2 kor., Hantz Gyuláné 2 kor., Nagy Károly th. tanár 2 kor., Tamó Gyula ref. lelkész 2 kor., Péter Ferencz 4 kor., Kilyén Sándor 4 kor., Benke István főgymn. tanár (Sepsi-Szt-György) 1 kor 20 fill., Szalma Lajos ref. lelkész 5 kor., Sipos Gyula ref. lelkész 1 kor., Simon Antal ref. lelkész 2 kor., Démes Béla (Kis-Borosnyó) 4 kor., Kiss Sándor keresk. akad. igazgató 2 kor., kézdi-vásárhelyi Pap Mihály nyug. csendőrezredes 5 koszoru fűgét, Szele Márton kereskedő 40 drb narancsot, 3 koszoru fűgét, 3 nagy doboz czukorkát, 2 doboz gyertyát és egyéb karácsonyfadíszeket. — Fogadják a nemesszívű adományozók nagybecsű adományaikért a Szeretetház keblé tanácsának leghálásabb köszönetét. A karácsonyfűnnepély a Szeretetház (Ferencz József-ut 55 sz.) termében december hó 24-én d. u. 5 órakor tartatik, melyre az érdeklődő nemesszívű emberbarátokat az intézet keblé tanácsa szeretettel meghívja.

As „Egyetértés“ mai lapunkhoz csatolt mellékletét ajánljuk olvasóink figyelmébe.

A „Magyar Szó“ protestáns irányu lapra s ennek szolgálataira olvasóink támogató figyelmét kérjük.

Hivatalos rész.

1510—1902.

PÁLYÁZAT.

A szilágyszolnoki egyházmegyébe kebelezett *szeéri* IV. osztályu egyházközség lelkészi állomására pályázat nyitattik.

Javadalom:

1. Három szoba, konyha és kamrával ellátott tisztességes lakás.

2. Ujjonnan épített gazdasági épületek.

3. Nagy veteményes és még nagyobb gyümölcsös kert, mely mind termés alatt lévő gyümölcsfákkal van beültetve.

4. A can. portió és a hivektől begyűlni szokott kepe. Ezeknek pénztértéke 810 korona 42 fillér.

5. Kongrua 1200 koronáig 389 kor. 58 fillér.

Pályázati határidő 1903 január 20.

Minősítvénynyel és szolgálati bizonyítványval felszerelt kérvények Viski Pál espereshez küldendők Zoványra. Posta helyben.

Kolozsvár, 1902 december 22.

Dr. Bartók György, püspök.

1525—1902.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagyszabeni egyházmegyébe kebelezett *vizaknai* I. oszt. egyházközség lelkészi állására a Méltóságos Igazgatótanácsnak 4544—1902. számú rendeletére ezennel másodszer új pályázat hirdettetik.

Javadalom: 2375 kor. 80 fillér évi tizedkárptólás kamat; 542 kor. 52 fillér cameraticum beneficium, a lelkész használatára bocsátott kertnek, szántónak és kaszálónak 136 kor. 46 fillér tiszta jövedelme; 12 korona értékű só; 50—60 korona stólajövedelem. Tisztességes lakás gazdasági épületekkel.

Kötelességei: az összes lelkészi teendők végzése, az iskolai vallástánítás kivételével.

A megválasztott lelkész 1903 október hó 1-ig a fenn kitüntetett javadalomnak csak felét élvezi.

Pályázati határidő 1903 január 20.

Minősítvénynyel és szolgálati bizonyítványval felszerelt folyamodványok nt. Nagy József esperes aához Nagy-Szebenbe küldendők.

Kolozsvárt, 1902 december 22.

Dr. Bartók György, püspök.

4971—1902.

FÖLHIVÁS

valamennyi egyházmegyénk nagytiszteletű esperesi hivatalához, püspöki egyházközségek tiszteletes t. tanácsához s tanintézeink méltóságos t. Elöljáróságához.

A folvó évi egyházkerületi közgyűlés szétküldött jegyzőkönyvének ára darabonként 2 korona 50 fillérben állapittatván meg, felhívjuk a t. Czimeket, hogy az alább kitüntetett összegeket 1903. évi január hó 30-ig befizetni sziveskedjenek.

Kimutatás

az 1902. évi közgyűlés szétosztott fizetési példányairól. Egyházmegyéknek 1—1 ingyenes példány küldett.

1. Vajdahunyadi ehm. 4 gond.	— 27 egyh. k.	31 drb. ntán 77 kor. 30 fill.
2. Gyulafehérvári	4	— 12
3. Nagynyedi	3	— 32
4. K-kalotai	3	— 39
5. Sz.-szolnoki	4	— 62
6. Dési	3	— 25
7. Széki	3	— 34
8. Nagysajói	4	— 13
9. Görgényi	3	— 33
10. Marosi	4	— 62
11. Küküllői	4	— 35
12. Nagyszabeni	4	— 15
13. Udvarhelyi	4	— 50
14. Erdővidéki	4	— 15
15. Sepsi	4	— 36
16. Orbai	3	— 11
17. Kézdi	3	— 12
18. Kolozsvári egyházközség 1 drb.		2
a többi kilencz püspöki egyházközségnek s gondnokainak 1—1 péld. együtt 2—2 péld. után 5 k.		45
19. Kolozsvári theol. fakultásnak 1, gond. 1 = 2 példány		5
20. N.-enyedi kollegiumnak 2, gond. 2 = 4 példány		10
21. Kolozsvári kollegium 1, gondn. 1 = 2 példány ntán		5
22. M.-vásárhelyi	1,	4 = 5
23. Sz.-udvarhelyi	1,	4 = 5
24. Szászvárosi	1,	4 = 5
25. S.-szentgyörgyi	1,	5 = 6
26. Zilahi	1,	3 = 4

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1902. december 12-én.

a titkár helyett:

Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
ig. tanácsos.

1555—1902.

TÁJÉKOZÁSUL.

Vonatkozással a hivatalos lap 52—1902. számában megjelent 1504—1902. számú püspöki körrendeletre, tájékozni kívánom görgényi paptársaimat, hogy a *névkönyvi adatok minálunk a főjegyzőhöz küldendők*. Ugyszintén a közeledő domestica bevallások is.

Ennek szives tudomásulvételét tisztelettel kérem.

Gernyeszeg, 1902 decz. 20.

Csekme, esperes.

Szives kérelem.

Egyházkerületünk „Egyházi-Értekezlet“-e nevében két kérelem fordulok ugy a Ntű. Esperes urakhoz, mint az Egyházmegyei értekezletek Elnökeihez és vezetőihez, mint minden buzgó lelkésközösséghez.

1. Tisztelettel kérem az illetőket — hogy amnyiszor ismételt kérsünk után — kegyeskedjenek végre egyházmegyéjükből az értekezleti tagok névsorát s az utánuk járó tagdíjakat Zsigmond Ferencs pénztáros urnak (Kolozsvár. Farkas-utca) beküldeni, hogy végre tájékozni tudjuk magunkat a nyomtatandó Évkönyvek számáról és annak végén közölhessük a tagok névsorát.

2. Kérjük, kegyeskedjenek népies lapunk a „Vasárnap“ érdekében buzgóu oda működni, hogy előfizetői száma növekedvén, a lap fennállása biztosítható legyen. Gyűjtsenek minél több előfizetőt, de az előfizetési díjak hová küldése iránt kegyeskedjenek bevárni jövő számunkban adandó tájékozásunkat. Mert erre nézve most folytatunk tárgyalásokat valami praktikusabb eljárásra nézve.

Szives kéreéseinket jóakaratu figyelmükbe ajánlja Kolozsvárt, 1902. decz. 23.

Nagy Károly,
egyh. titkár.

